בגמרא, ס"מ שפי דהתם אפילו ר"ש מודה דחייב דאפילו קנס קתנע מצביע עדי קנס ממי חייב (ועי' תוס' שם ד"ה אי). ודוחק לומר דבאמת דלמא גם בעדות פליג ר"ש רק דבתא קמ"ל דאפילו בפקדון דלא מסתבר שיתבעמו קודם שבאו עדים, אפ"ה פליג ר"ש. **אי** י"ל משום דבל"ח ק' למה לא נקט תנא פלוגתא דר"מ ורבנן בחתם ושטורה ממי לעיל (פ"ד מ"ה). אע"כ דכל הפלוגתות דבשני הפרקים נמר לה התנא עד לבסוף. **עב"פ** ק' היכא ס"ל דר"ש לומר שעיקר תביעתו הקנס אמו בשופטי עסקינן, הרי בשיתבעמו קנס, בין שיודה או לא יודה, יהיה פטור מלגמר. דהרי אפילו ראה עדים ממשמשין ובאין והודה, קיי"ל מודה בקנס ואח"כ באו עדים, אפילו בכה"ג פטור, בהתחייב עצמו בלשון (בב"ק דע"ד ב' ורמב"ם פ"ג מגניבה) והכא ממי בשבועה שאנם בתו התחייב א"ע בשבועה ופנס שהן ממונא, והיכא ס"ד שיתבעמו הקנס. **אמנם** מ"ל מדקיי"ל דשבועה פקדון שייכא אפילו אלא בב"ד (בלעיל משנה ג'), משא"כ שבועת העדות אינה רק בב"ד (בלעיל פ"ד מ"א). והרי מאי דקיי"ל מודה בקנס שיש בו ממון ואח"כ באו עדים פטור, היינו רק בהודה בב"ד. דב' לשבועתא בעיקר, שיתחייב ממון בהודאתו. ושיהיה הודאתו בב"ד. אבל בהודה קנס שאין בו ממון אפילו הודה בב"ד, לא שהתחייב בהודאתו ממון, רק שהודה אלא בב"ד, בתרוייהו אם באו עדים אח"כ חייב לשלם. (כרמב"ם שם). **א"ב** קושיות הט"ל מתורלים על נכון, דבשבועת הפקדון הכא, ע"כ מיירי שהתבעו תוך בב"ד שישלם לו, והיה להתובע עדים, דאסבר אם יודה ויתן לי מוטב, ואם ירלה לפטור א"ע ע"י כפירתו אז ע"י הודאתו, אבל עניו עדים בב"ד, דהרי מודה אלא בב"ד בקנס, ואח"כ באו עדים, היינו לשלם (כרמב"ם שם), בכה"ג פטר ליה ר"ש בהסביעו וכפר חוץ לב"ד, מדעב"פ היה יכול לפטור א"ע בהודה בב"ד לפיכך אינו ממון עדיין, משא"כ לעיל בפ"ד בעדים, דע"כ רק בהסביעו בב"ד מיירי וכדאמרן, ועל כרחך הכתבע עומד שם דאל"כ אין מקבלין עדות אלא בפני בע"ד ופטורים מקרבן, שהרי לא הועיל עדותן (כה"מ כ"ח ט"ו), וכיון שעל כרחך הבע"ד שם, מסתבר שיהא התובע לחזיר דבר מהקנס, דלמא ע"ז יקדים הכתבע ויודה קודם שיעידו העדים, לכי בעדות גם ר"ש מודה דודאי דעתיה אבוסת ופנס. **אמנם** אין לדקדק למה לא נקט הכא חובל בחבת ויו"כ ואיכא דתני בני שבועת עדות. י"ל דלא צריך דמשבועת עדות שמעינן לה ממי בני פקדון, ורק לדוגמא נקט אונס ומפתה לאמעינן פלוגתא דר"ש ורבנן:

ר"ע מברטנורה **שבועת הדיינין פרקו שבועות** תוספת יום טוב ציונים

פרק ו **א שבועת** הדיינין. השבועה שהדיינים מחייבים מחייבים ע"י הודאה במקלת הטענה צריך שלא תהא הטענה פחות מב' מעות כסף. שהוא שלים דינר שהדינר שם מעות. והוא משקל ל"ו שעורות בינונית. נמצאו שתי מעות משקל ל"ב

פרקו **א שבועת** הדיינין. כתבו התוס' הא דלא נקט מוהגת באנשים ובנשים כדתנן לעיל בני פקדון משום דמלתא דפשיטא הוא. ולעיל לא תני אלא דלא נימא גילף שבועת הפקדון מבשבועת העדות. ותמיהני להא בשבועת בטוי. ושבועת שוא. דנמי מלתא דפשיטא הוא ואפ"ה תנא לה נבייהו בספ"ג ואע"ג דליכא למימר בהו למלפינהו מבשבועת העדות. אלא כ"ל דהיינו טעמא דלא נקט הכא

פרק ששי **א שבועת** הדיינין א'.

פ"ז **א** שבועת הדיינין נ"ח ע"ב:

לקוטים

פ"ז **א** תוי"ט ד"ה שבועת וכו' ותמיהני וכו' י"ל דס"ל להתוס' ז"ל דבאלמא הנהו דבטוי וגוזל דמסיני ממש לשבועת העדות התם אפ"ל דשייך לומר דמיגהו מיידי דבטוי וכו' אע"ג דמלתא דפשיטא אבל הכא דמוקמא ממנו הרבה לא שייך למימרי מלתא דפשיטא מיידי דהנא לעיל בשבועות העדות ובכ"פ דלעיל בפקדון אע"ג דהוי מוקמא מדעדות אלא כמ"ש סס ז"ל דלא נימא מילף וכולי אבל לרש"י וכן לרא"ש דפי' בר"פ בני שבועת הפקדון דלא אלא מ"ל מיידי דתנא וכו' ת"ל לדידהו ודאי דלא שייך הכא תיובתא דתוס' אלא ס"ל כמ"ש הרא"ש מדיניה וע' בסמוך (ס"ג): **בא"ד** היא עצמה וכו' כלי דבשבועת הפקדון איכא חדא שבועה דהוא בדיינין מדאורייתא דהיינו היכא דמודה בפקדון אלא דטוען עגנבו וכו' וכמ"ש לקמן בשם הר"ן וא"כ בבר הנא ליה בפי' דלעיל דשבועת הפקדון באנשים ובנשים וכל מיני שבועת הפקדון בכלל אלא דהכא אתא לרווחא מן הכלל שבועה ע"י הודאה במקלה לגבי מלתא דבעי טענת ב' בסף מש"כ בלאיך דהוי אפי' בטענת פרוטה וכן בשבועה ע"י עד אחד לדעת קצת פוסקים דבמתלוקת שוויה אלא בספרהם ע"ם והביא ראיה הרי"ם ע"ז מדברי הרמב"ם ספי"ח דפ' בשבועות הדיינים שהבאנו לעיל מקר מיינ מבוס שבועת הפקדון בחסם וסי' ס"מ דפ' שבועת הפקדון אלא נמי קאי ובאותו פרק עצמו לעיל מיינ נמי כתב הרמב"ם בבירור טפי וז"ל הדיינין שהסביעו אח הנשבע בכל לי וכו' שבועת הדיינין היא שבועת הפקדון בעצמה וכו' ע"כ והוצרכתי לכתוב זה לפי שראיתי להב"ד

תפארת **הקדמה לפרק ששי** ישראל

שלשה מיני שבועות הן שהבית דין מחייבים לאחד מבעלי דבר לשבע ואלו הן: **שבועה דאורייתא. שבועת השבועה. שבועת היסת.** הן (וסימנך שמע), שבועת שומר, כשטוען שנאבד ממנו הפקדון (ועי' רפ"ג דב"מ) ומודה במקצת. עד א' המחייב לבוסר הכל. אמנם שבועת המשנה, היא כל נשבע ונוטל שתקנו חז"ל בזמן המשנה. ונמנו הרבה מהן (לקמן רפ"ז). ושבועת היסת, היא שבועה שנתקנה בדורות האחרונים בזמן האמוראים (בשבועות ד"מ ע"ב), בכל כופר הכל דמדאו' פטור מלשלם, והכמים הסיתוהו אעפ"כ לשבע בדי להפיס גם דעת שבנגדו, דאע"ג שהנחבע מוחזק ויש לו ג"כ חזקה דאין אדם מעיז לכפור נגד מלוה שלו, אפ"ה לתובע יש ג"כ חזקה דאין אדם תובע אא"כ יש לו עליו, והחילוק בין שבועה דאורייתא לשאר מיני שבוע' דרבנן, ד שהן חמשה (סימן), חשוד, מוריד, שם, הפוך. א) חשוד, ר"ל דבשבועה דאורייתא אם הנתבע חשוד, אם התובע טוען מענת ודאי, הרי התובע נשבע שבועת המשנה ונוטל משא"כ בשבועה דרבנן, אם היה החשוד לשבועה נשבע ונוטל, שבנגדו נשבע היסת ונפטר. ואם החשוד נתחייב היסת, אז פטור הנתבע לגמרי (עי' ח"מ צ"ב): ב) מוריד ר"ל, בשבועה דאורי' אם לא רצה המחויב בה לשבע אותה, מורידין את התובע לנכסי נתבע להשתלם מהן. משא"כ בשבועה דרבנן, כל נשבע ונוטל, לא יכול עד שישבע. וכל נשבע ונפטר שלא רצה לשבע, מנדין אותו ל' יום, ואח"כ יכוהו מכת מרדות ונפטר. וי"א דאפי' נשבע ונוטל, אם תפס ומאן לשבע לא מפקינן מני', ודינו כנשבע ונפטר הנ"ל. ג) שם, ר"ל בשבועה דאורייתא צריך שישבע בשם או בכנוי, שיאמר הריני נשבע בה' אלהי ישראל. או הריני נשבע במי ששמו רחום, הנון, או כדומה מהכנויים, או שיאמר הרי הוא ארור לה' אלהי ישראל או למי ששמו רחום, חנון, וכדומה, אם הוא חייב לזה כלום. או שישביעוהו ב"ד בא' מלשונות הנ"ל, והוא יענה אמן (ונהגו להשביע בארור ולא בלשון הריני נשבע). משא"כ בשבועה דרבנן א"צ שם או בנוי, רק יאמר הריני נשבע, או הרי הוא ארור, שהעניין כך וכך. ד) הפוך שבועה ר"ל בשבועה דאורייתא אם המחויב שבועה אינו יכול לשבע, כגון מודה במקצת שהתובע טענו ק', והוא מודה ג', ועל ג' האחרים טוען איני יודע אם נתחייבתי (וב"ש איני יודע אם פרעתי), שאז אינו יכול לשבע אותה שבועה שחייבתו תורה על הכפירה, דהרי טוען על הכפירה איני יודע, אז לא מהפכין השבועה על התובע רק מתוך שאין יכול לשבע משלם. וכ"כ כל המחויב שר"א שאינו רוצה לשבע, אינו יכול להפוך השבועה על שבנגדו, לומר השבע וטול. משא"כ בשבועה דרבנן, בשטוען איני יודע אם לויתי, נשבע שאינו יודע ופטור (ורק בטוען איני יודע אם פרעתי. חייב לשלם (ה"מ ע"ח ס"ט). וכ"כ בכל שבועה דרבנן מצי למימר לתובע השבע וטול [חוץ מנשבע ונוטל, שאינו יכול להפוך השבע שבועת המשנה והפטר. אבל יכול לומר לו השבע היסת והפטר. מיהו יוכל הלה ג"כ להפך עליו היסת, לומר השבע אתה היסת וטול, ובשלא ירצה התובע לישבע ההיסת, פטור הנתבע]. אמנם בזה שוין שבועה דאורייתא ושבועת המשנה, דבשניהן צריך נקיטת חפץ, שיניח ידו בשעת שבועה על ס"ת [עי' סמ"ע פ"ז סקל"ו]. והאידנא סגי יכולם בשיאחז תפילין בידו בשעת שבועה [ש"ך פ"ז סק"מא]. ואפילו בדיעבד בנשבע בלא חפץ לא מהני. משא"כ בשבועת היסת, אפילו לכתחילה סגי לישבע בלי נטילת חפץ [כל זה מבואר בח"מ סי' פ"ז]. אבל כללא דכל ג' מיני שבועות, שאין משביעין שום שבועה אלא א"כ שאם יודה הלה יתחייב ממון. משא"כ בשטענו שהבטיח לו מתנה [ולרט"ז בטוען עני לעשיר שהבטיח ליתן לו צדקה, והוא כופר, חייב לשבע]. או בטענו דבר שאין בו רק הפסד טובת הנאה שאינה ממון, כגון שטוען ש ש לו בידו מעות של צדקה שרוצה להלק לעניים, וזה משיב שכבר החזירו להתובע. וכ"כ בטענו קנס שחייבתו קרא, דדינו כשמודה פטור, לכן כשהוא כופר בכל, אין בכל הנך שבועה כלל, [כל זה בסי' פ"ו]:

יכין **תפארת ישראל** יכין

פ"ז א) כך נקראת שבועת מודה במקלת, משום שהדיינים מחייבין לאותה. ואתה לאפוקי שבועת בטוי ועדות ופקדון, דתיינן בפרקי דלעיל, דכולן לא חייבוהו הדיינין לשבע, רק הוא נשבע מעצמו. ומע"ג דשבועת שומר כשטוען נגנבה, וכ"כ שבועה שמחייבו ע"ל, ג"כ הדיינין מחייבין לאותה, ואפ"ה ל"ל כפירת ב' כסף ונס א"ל הודאה כלל [בלקמן פי' ג']. כ"ל דאפ"ה לא קרי שבועת הדיינין

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

תוספת יום טוב — שבועת הדיינין פרק ו שבועות — ר"ע מברטנורה

הכא. מכוס דשבועת הדיינין היא עלמה שבועה הפקדון. וז"ל הרמב"ם בפרק י"א מהל' שבועות דבר ברור וגלוי שכל הנשבע שבועת הדיינים לו שבועה היסת בשקר. שיהא חייב משום שבועת הפקדון. ע"כ. ועיין לקמן: שבועת הדיינין. ל' הר"ב שהדיינין מכניסין ע"י הודאה במקלת הטענה וכו'. רש"י [ועמ"ש לקמן בדבור והודאה]. וכתב עליו הר"ן פירוש לפירושו בתע"פ שבועת הפקדון [*שבועת הדיינין] היא בטוען נתנסו. לו נתבדו לו נגנבו. וכן שבועת ע"א שבועת הדיינין נמי היא. הכי קתני שבועת הדיינים של מודה מקלת. לריך בתחלת הטענה שתי כסף והודאה ש"פ. ולאו כל שבועות הדיינין קתני. לי נמי דשבועת הפקדון לאו בכלל שבועת הדיינין היא. דכס אחר ים לה ושבועת הפקדון מקריא. ושבועת הפקדון כולא כל עסק שבועה בעל ידי פקדון. ושבועת ע"א נמי כיון דלא נכתבה בהדיא ליתא בכלל שבועת הדיינים. ע"כ. וטעמא דשבועת עד א' לא בעי הודאה במקלת. ולא כפירת שתי כסף. מפרש בגמ' דף מ' דתניא כל מקום שנים מחייבים אותו ממון. עד א' מחייבו שבועה. ושנים מחייבים בפרוטה דממונא הוא. הכי נמי עד א' מחייבו שבועה בטענת וכפירת פרוטה: שבועת הדיינין. כתב הר"ב דנקיט חפלא בידיה. כדאסברן בהברהם דכי הסניא להליעזר אתפסיה בברית מילה בגאמר (בראשית כ"ד) שים נא ידך תחת ירכי והשביעך. גמ'. ותמהו התוס' דשבועת העדות. ושטרי. ופקדון. כשהוא מונשב מפי אחרים דהוי דומיא דשבועת הדיינים. ליבעי בהו אנקוטי חפלא ע"כ. ומ"ש הר"ב שבועת היסת. מפרש רש"י [שם ע"ב] לשון בומת בשמו חכמים עליו שבועה כמו אם ה' הסיתך והוא פכוק בשמואל א' כ"ו ושם פירש"י על הסתה לשון בומת. 1) אמיעמיג"ם בלע"ז ע"כ. ומ"ש הר"ב והמחוייב שבועה מדבריהם וכו' זה לשון הרמב"ם והשבועה המחוייבת מדרבנן אע"פ שהיא נוצרת במשנה [בו'] : הטענה שתי כסף. ונתב הר"ב לריך שלא תהא הטענה פחות משתי מעות כסף וכן לשון רש"י ועיין מה שכתוב לקמן בזה בש"ד : שתי כסף. פירש הר"ב שתי מעות כסף וכן פירש"י ומסיים דהא שתי לשון נקבה הוא. ע"כ. וטעמו על דבר מפורש בירושלמי שאמרו סוף מעשה כסף. מעה. כלומר שכיון שאמרה תורה כסף כדכתיב. (שמות כ"ב) כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים. ואי אתה מולא מעשה כסף מוזכר בתורה פחות ממעה שהוא גרה כדמתרגמינן שעריס גרה. שערין מעין. אין לך לחייב בפחות ממעשה [זו]. ובתר הכי מקשה ותהא מעה כלומר מנין לך שיהו שנים. ומפרק או כלים מה כלים שנים אף כסף שנים. הר"ן. ועמ"ש לקמן ומ"ש במשנה ה': הטענה שתי כסף. לשון הר"ב שאם היה מה שנפר לו פחות משתי כסף וכו' . וכן ל' הרמב"ם. ומסיים וכן אמרו ז"ל בפירת טענה שתי כסף. ע"כ. ורב הוא דאמר הכי בגמ' [דף ג"ש]. ופירש"י טענה דתנן במתני' להו אתחלת טענה קאי אלא אכפירה שהוא כופר בטענת חברו לבד הודאת הפרוטה דבעינן שתהא אתחלת הטענה שתי כסף ופרוטה. ע"כ. והכי איתא מקרא דכתיב כסף או כלים. מה כלים שנים. אף כסף שנים. ואי איתא דאתחלת טענה אתא לא לכתוב כסף כלל. ואנא אמינא מה כלים שנים. אף כל שנים והוה ליה כסף נמי בהאי כללא. כסף דכתב רחמנא למה לי. אם אינו ענין לטענה. תנהו ענין לכפירה. ומשואל פגיג וסבירה ליה דאילטריך לכתוב כסף. דאי לא כתב לא הוה מצי למילף מכלים אלא שנים. אבל דבעינן דבר חבוב אימא לא ולחייב בכל מידי דטענין ליה תרי. ואפי' אינן שתי כסף. קמ"ל כסף. דבעינן דבר חבוב. ולגופיה לתחלת טענה לריך קרא. ולדידי' מתניתין הטענה שתי כסף. טענה עצמה שתי כסף. ונמצינו למדין מז"ש הר"ב בתחלת המשנה שלא תהא הטענה פחות משתי כסף. וכן ל' רש"י שלא כאו לדקדק בפירוש הטענה ממש. וכן רש"י הביא אה"כ פלוגתא דרב ושמואל כלומר דבלבון הטענה פליגי רב ושמואל בפירושה אלא דהר"ב נסיב לפרש אליבא דרב מכוס דתנא ר' חייא לסייועיה לרב. וכן פירש הרמב"ם אליבא דרב. אבל במשנה ז' פרק ד' דב"מ הטעיק הר"ב לשון רש"י שם. והוא אליבא דשמואל. כי לא פורש כלום בדברי הרמב"ם שם. אבל הרלה מקום על פירושו דהכא. ובסמוך בנבא כילד שתי כסף וכו' אכתוב עוד מזה בש"ד : והודאה בשוה פרוטה. דמשנתינו בשבועת הדיינים ע"י הודאת מקלת הטענה היא כדפירש הר"ב. ומסיים רש"י שלמדוה מאשר יאמר מי הוא זה. [בגמ' פרק ט' דב"ק דף ק"ז דעירוב פרטיות כתב כהן. וכי הוא זה דכתיב בפרשת שומרים. שדי בפרשת אם כסף תלוה. ועמ"ש במשנה ו'] וכתב עלה ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו דהיינו שבועה. ע"כ וכתב הר"ן וא"ת ולמה הוא נשבע הא קיי"ל שיעבודא דאורייתא. ומלוה על פה גובה בין מן היורשים בין מן שלוחות [כמ"ש בסוף מסכת ב"ב] וכיון שכן הא דהודה הוא הודה בקרקעות ותנן בפרקין הודה בקרקעות ובפר בכלים פטור. תירלו בתוס' בשאין לו קרקע ומיהו הני מילי לדינא דאורייתא. אבל הכתא דתקון רבנן דמלוה על פה אינו גובה מן שלוחות כדאיתא בפ"ק דקדושין [כמ"ש שם בסוף [מס'] ב"ב] אפי' מבהדי שהדי דאוזפיה ולא פרעיה. [כלומר שהוא אינו מודה מקלת ויש עדים על המקלת דקיי"ל דהוי כהודאת פיו מק"ו דבהודאתו לא מחייב בקנס] *יש לו קרקע ישבע על הבאר. משום דלבתר תקנתא אין כאן שיעבוד קרקעות. עכ"ל הר"ן. ומ"ש בשם התוס' כבר כתבתי כן בשמם ברפ"ה ודאי נמי דמחל על השעבוד. ואלא קביל מה בפירש הר"ב דבשבועות התורה יורדין לנכסיו. ולריך לדחוק דהיינו למשלטלין דוקא. אבל להר"ן ניחא דכיון דשל לקוחות לא משתעבדי אין להם דין בשבודא דאורייתא [*ועיין סברא זו בפ"ב דהוריות משנה ה' בדבור שהמלך וכו'] ואלו אדידהו קא

1) אויפהעלונג, אנרייצונג.

משתנע

ל"כ שעורות: וההודאה. שמחייבתו ליתבע לא תהא פחות מש"פ. שאם היה מה שנפר לו "פחות משתי כסף. או מה שהודה פחות מש"פ. לאו הייב שבועה דאורייתא. אבל משביעין אותו שבועת היסת מדברי סופרים. והמחוייב שבועה מדאורייתא נקיט חפלא בידיה כגון ספר תורה. או תפילין כשנשבע. והמחוייב שבועת היסת. לא נקיט הנשבע חפלא בידיה. אלא חזן הכנסת או המשביעו נקיט חפלא בידיה בשעה שחבירו נשבע

תוספות רעק"א

פרק ו א [אות לו] בהרע"ב ד"ה והודאה. פחות משתי כסף. ואם תבעו ב' שחטין והודה לו בא' מהם חייב דבכלים לא בעינן ב' כסף. (גמרא דף מ' ב') ודעת הרמב"ם פ"ג דטוען דאאי' אינו שוה פרוטה. והרמב"ן ס"ל דבעי' ש"פ : [אות לד] תוי"ט ד"ה והוצרא' ויש לו קרקע ישבע על השאר. ודעת תוס' פ"ק דמציעא דמ"ם צריך שלא יהי' לו קרקע בנ"ח. דלענין בנ"ח לא פקעי חז"ל השעבוד. אבל אם אין לו רק קרקע משועבדת בזה הוא הסברא כיון דתקנו חז"ל דלא לגבות ממשעבדי הוי כמחל השעבוד :

לקוטים

שהכין בדברי התי"ט דרש"ל דשבועת הפקדון בעי שני ב' כסף כמו בשבועת הדיינין והאריך להביא כל סוגיית הש"ס וכל דברי הפוסקים על זה וסיים גם הז"ל והוכרחתי לבאר זה לפי שראיתי להתוי"ט שכתב דשבועת הדיינין היא עצמה שבועת הפקדון והא ליתא וכו' דשבועת הפקדון הייתה הטוען לחבירו כוס פרוטה וכו' ושבועת הדיינין היא הנשבעה שמשביעין וכו' שנכנו בטענת ב' כסף וכו' ושבועת השומרין היא וכו' ומ"ש התי"ט מלי הרמב"ם וכו' אין לו ענין בזה כלל דהנה לא אמר הרמב"ם אלא שכל הנשבע וכו' שחייב קרן והומש ואנס כמו שחייב בשבועת הפקדון אבל פשיטא דמלוקות זו מזו דשבועת הפקדון מבארת לה בפרוטה ושבועת הדיינים ליתא אלא בב' כסף וכו' ומ"ש עוד התי"ט ועיין לקמן וכלומר בלי הר"ן וכו' ערבינה ערבא לריך ומאי דבריהם הוא העיקר בש"ד ע"כ ובאמת אחכון הוא זה גלא זוכך כי מי לא ידע בכל אלה הדלוקים הם לענין זה ואין זו כוונת התי"ט כלל כאבר ביאתו ואין זה אלא כל קבל דין רוח יתירא ביה לשלח לשונו לומר על עמוד התורה הר"ן ז"ל דעבריה ערבא לריך כאילו לגמריה לו לסבריה דהבל לריך הרב ושאלי ליה מאריה :

יכין — תפארת ישראל — יכין

הדיינין רק בשבועת מודה במקלה, דבכולן לא כתיב בפירוש ונקרב בעה"ב אל האלהים, והיינו דיינין, רק במודה במקלת: ב) ה"ק אומתי הדיינין מחייבין שבועה למודה במקלת, דוקא בשטענה שכופר בה הנתבע, היא לא פחות מב' מעין, אבל בהודאה במודה בה, שאריכה להיות שוה פרוטה. וכך הוא הדין בשבועה המשנה שאריכה כפירת ב' מעין [ועיין רש פרק דלקמן]. אבל שבועה דאורייתא שמחוייב השומר לשבע בשבועתו נאמנו [עי' שקדמת פ"ג דב"מ], וכ"כ שבועה דאורייתא על כופר הכל ועד א' מכחישו, וכ"כ כל שבועת היסת שתקנו רבנן בזמן האמוראים לכל כופר הכל, לכל אלו בני בכפירת פרוטה וא"ל הודאה כלל. וי"א דשבועת שומרים לריך כפירת ב' כסף [מ"ת פ"ת ד' ה' ו']. אמנם אפילו מודה במקלת דוקא בטענו מעות או פירות שהלוה לו. אבל בטענו דבר משויה שהשאיל

נשבע לו. ושלשה מילי שבועות הן דאורייתא ולא יותר. המודה במקצת הטענה. ומי שעד אחד מעיד כנגדו שהוא נשבע להכחיש העד. ושבועת הבוצרים. וכל שאר שבועות הנזכרים במשנה. הם בתקנת חכמים. והם כעין של תורה בנקיטת חפץ. ואין הפרש בין שבועה דאורייתא לשבועות הנזכרות במשנה. אלא שהמחוייב שבועה דאורייתא ולא רצה לישבע. ב"ד יורדין לנכסיו ונפרעים ממנו משלם. והמחוייב שבועה מדבריהם בתקנת חכמים ולא רצה לישבע. משמתין אותו עד שיפרע או עד שישבע. ואם עמד בנדוי שלשים יום ולא רצה לישבע. ולא נכלם. מכין אותו מכת מרדות ומתירין לו נדויו והולך לו ואין יורדין לנכסיו: אין לך בידי אלא פרוטה פטור. שאין ההודאה ממין הטענה. שזה טענו כסף וזה הודה לו נחושת. ודוקא שלא טענו אלא שתי מעות כסף או יותר. אבל אם טענו מטבע כסף. הרי הודה לו במטבע: שתי בכף ופרוטה. קא סבר טענו חטים ושעורים

ומשבע. ולפיכך יורדין לנכסיו דאמרן הכל בכלל בין מטלטלין בין מקרקעי. והא לא תקשה דקודם תקנתא דרבנן לא שייך יורדין לנכסיו אקרקעות דהלי ליכא דאמרינן [דף מ"ח] יורדין לנכסיו ליכא ביניהו. בתר תקנתא אתמר דלמר בר רב אשי אמרי' הכי.

ואם אין ההודאה ממין הטענה פטור ג). ביצד: שתי כסף לי בידך. אין לך בידי אלא פרוטה פטור). שתי כסף ופרוטה לי בידך. אין לך בידי אלא פרוטה חייב. מנה לי בידך. אין לך בידי פטור. מנה לי בידך אין לך בידי אלא חמשים דינר. חייב). מנה לאבא בידך. אין לך בידי אלא

ואין ה"ג דקודם תקנתא ליכא ביניהו למר בר רב אשי. אלא יורדין למטלטלין: בשוה פרוטה. והיא חלי שעורה של כסף. למן הר"ב ברוש מסכת קדושין: ואם אין ההודאה ממין הטענה פטור. דכי הוא זה. משמע ממין הטענה: **ביצד** שתי כסף יש לי בידך וכו' פטור. פירש הר"ב שאין ההודאה ממין הטענה וכו'. וכ"כ רש"י. ואליבא דשמואל מפרשינן הכי בגמ' וס"ל דהאומר שתי כסף. דוקא אמר. ולא שוה. ולכך פטור. דמה שטענו לא הודה לו. וכיון. אמאי דסמיך ליה קאי. דאם אין ההודאה וכו'. אבל לרב שוה קאמר. וטענתו דחסרא ליה לטענתו דלא טעין שתי כסף ופרוטה. וכיון דאישא קאי. דקתני הטענה שתי כסף וכו'. וקשיא להר"ב דמפרש בריש אליבא דרב. והכא מפרש אליבא דשמואל וכן לרש"י נמי דמפרש בריש שהוא פלוגתא דרב ושמואל. והכא מפרש אליבא דשמואל. ורלאיתי להר"ן שכתב בשם הרשב"א שהוא אומר אע"ג דקיי"ל כוותיה דרב בפלוגתא דבפירש טענה. היינו מכוש דתני ר' חייא לכוותיה דרב אבל בפלוגתא דשוה ודוקא [כלומר בפירושא דבבא זו דלשמואל דוקא טעין. ולא שוה. ולרב שוה קאמר] נקטינן כשמואל דהלכתא כוותיה

נדוי

יכין תפארת ישראל בועז

לו להחזיר לו בעינא, אפילו בטועה ב' מחטין והודה בא' וכפר בא', חייב שבועה דאורייתא [שם ס"ב] (**א**): ג) מיהו בטענו שוה ק' זיגרין לי בידך, והודה לו כלי זה דוקא, הו"ל הודאה ממין הטענה. אבל בטענו כלי זה דוקא, והודה לו שוה כ' לך בידי, אין זה ממין הטענה [ת"מ פ"ח מ': ד) אריש קאי, דקאמר דלריך טענה ב' כסף, והרי איכא לאסתפוקי אי ר"ל דכל הטענה שני בשתיהם ב' כסף, או ר"ל דמה שטענו יותר ממה שהודה הלה, יהיה ב' כסף, להכי שואל התנא כולה: ה) מבבועה דאורייתא, מדלא כפר רק ב' כסף פחות פרוטה. ואי"ל הרי בלא זה פטור. מדטענו כסף והודה לו פרוטה נחושת, ואין האומר ממין הטענה, י"ל כל הטעון מעות היולא בהולאה, ואינו אומר ממטבע פלונית דוקא, הו"ל כטענו שוה [ת"מ פ"ח ע' י']. וי"א דדוקא בטענו הלואה, אבל בטענו פקדון, אפילו טענה מעות, דוקא קאמר [שם ס"י]: ו) כ"ל דאף דכבר בבבא דב' כסף וכרוטה שמטיגן לשיל דינא במודה במקצת. קמ"ל הכא אף דאית ליה מנו שהיה מודה לו פחות מזה, ואפ"ה מדטענו מנה הוה מודה במקצת גמור, ולא היה מעיז לגמרי, אפ"ה חייב. והייט דקאמר בתר הכי מנה לאבא וכו', מטיס

הסברא נותנת לע"ד, דהרי בכל יום ויום מתרבה הכסף בעולם ע"י שיתנו הכסף, לכן לא יהיה נחשב כל כך כהמאכלים בזמן הקודם, ויתיקרו. דאף שגם גדולי הארץ נתרבו יותר מאשר לפנים, עכ"פ גם האוכלים נתרבו עכשיו יותר מעובדי האדמה. ופוק חזי כמה בשלני איכא בבוקא. וזה סיבת היוקר עכשיו, דבכל מקום שהכסף יותר מצוי מהמאכלים, אז המאכלים ביוקר, כשיבת הרבים בקשה מה"מ לכע"ד [כתובות ק"ו ע"ב]. ובמרוס שהמאכלים רבים מהמעות, אז הכל שם בזול, בכבל עיר קטנה ועניה, והמאכלים רבים והאוכלים מועטים. ובהא מתורץ אלני קו' התוס' [שבועות דמ"ד ב' ד"ה התקבלת], שתמהו רבותינו איך השתנה כל כך שיווי הכסף, שבזמן הש"ס נתנו בעד [קווינס] כסף, ובזמנם של הוס' נתנו בעד [קווינס] זהב, י' [קווינס] כסף ועי' ע"ד הוס' כתובות [דל"ם א' ל"ה נתן]. ולדברינו מתורץ, דזה הכל לפי רבוי הכמות [בנבונגווערק] במחפורת, דאם מלאו זהב יותר, ויתיקר הכסף. וכשנמלא כסף יותר, יתיקר הזהב. והרי בזמנינו בוב נתיקר הזהב יותר מבזמן ההוס', להרי נותנים בעד י"ז [קווינס בראנדזילבער], שהוא ווהלי כסף נקי, א' [דוקאטען] שהוא א' [קווינס] בקירוב. אמנם מה שהניח הסמ"ע בל"ע אם השתא שני בפרוטה נחלת לשבועה וקידושין. תמה. מאוד מה מסתפק רבינו בזה, ואיך החליט דינו, הרי פי' חז"ל ברור מלגו [קידושין די"ב א'], סבר ר' יוסף למימר פרוטה כל דהו, [פירש רש"י לפי מה שהלורות כותתין לו מוסיפין לותה], ומקני והתניא א' מה' מאיסר אמלני. ומחלוט הש"ס בם שאינו כן. אלמא דהסכרוטה קלוב ושומר בכל עת בשוה. **איברא** גם על שיעור הסיווי שכ' הסמ"ע הנ"ל והוצא דברין הוא מהרמ"א [י"ד סי' ש"ס] ק"ל, דהרי ידוע שהסיבר הוא מסקנא ל"ז שעורות, ולהמעדני יו"ט הנ"ל הן א' קווינס. וא"כ אם ל"ז שעורות שהוא דינר, יהיה משקלו לאחה א' כסף. ולכי דברי רמ"א וסמ"ע הנ"ל בהסלע שוה ב' [זילבער גראשען] נמשות שלנו, ק' איתכן שלאחה א' כסף נקי יהיה ממכר בעד ב' [זילבער גראשען]. וקרוב יותר לומר דדברי תמודות הנ"ל שה' סלעים של פדיון הבן הן קרוב לג' רייכס פסאלער, שכל ר"ש היה בימיו א' לאחה וחצי, וכן שקלתיו בזמנינו, ואיה משקלו א' לאחה וחצי בערלינער. ומלא יהיה הסלע י"ח [זילבער גראשען]. והדיכר ד' [זילבער גראשען] וחצי. וב' מעין שהן שלים דינר יהיה א' [זילבער גראשען] וחצי. והפרוטה שהוא חלק ס"ד מן א' [זילבער גראשען] וחצי, יהיה $\frac{9}{32}$ מן [פרייסישען פפענינג], או $\frac{1}{64}$ שהוא $\frac{1}{7}$ בקירוב מן [פאלניסשען גראשען]. ולפ"ד [י"ד ס"ה] סלע הוא קרוב לג' ר"ש. **ורגאון רבינו אליהו ווילנא** זצוק"ל כתב [בי"ד ס"ש ובאה"ע סי' ס"ו] שה' סלעים של פדיון הבן הן ה' ר"ש שלנו, ולא וחשוב שיהיה לפ"ז ב' מעין ב' זילבערגראשען וחצי שהן ג' שפענינג. ופרוטה יהיה בכמו חצי פפענינג פרייסיש בקירוב:

פ"ו (א) ושיעור ב' מעין, הוא כסף נקי במשקל ל"ב שעורות ביומיות. ופרוטה הוא כסף נקי במשקל חצי שעורה [מיהו פרוטי דכסף לא היה להם [בכתובות דק"י ע"ב]. ולמעדני מלך [ברכות פ"ג אות פ] נ"ב שעורות הן שלשית קווינס. וכן כתב ג"כ בדברי חמודות [בכורות פ"ח אות יט]. ומלא ל"ו שעורות שהם דינר הן קווינס שלם. ולרש"ו [בי"ד ס"ה ס"ח], ל"ח שעורות ומחצה הן קווינס שלם. ואני שקלתי, והיה ק"ו גרעיני שעורים ביומים א' קווינס בערלינער. ושיעור שוויין לפי מטבע שלנו. הסמ"ע [ח"מ פ"ח ס"ק ב'] כתב שסלע הוא ב' [זילבערגראשען פרייסיש]. ודינר, הוא חצי [זילבער גראשען], שהוא ג' [פאלניסשע גראשען]. ומלא ב' מעין שהן שלים דינר, הן ב' [פפענינג פרייסיש], או ח' [פאלניסשען גראשען]. ולפי שדינר הוא קל"ב שרוטות [בקידושין די"ב ע"ב]. א"כ ב' מעין שהן שלים דינר הן ס"ד פרוטות. ה"כ פרוטה הוא $\frac{1}{64}$ [מפאלניסשען גראשען] או $\frac{3}{32}$ [מפרייסישען פפענינג]. ותמה הסמ"ע היך דבר קל כזה יהיה נחשב ממון להשביע עליו ולקדש בו אשה. ותירץ שבזמן חכמי הש"ס היה הכסף ביוקר והפירות בזול, וכ' עוד לפ"ז השתא לא שני בהכי לשבועה ולקידושין, והניח בל"ע. הנה מ"ש סמ"ע שבזמן הש"ס היה הכסף ביוקר והפירות בזול, כך כתבו ג"כ התוס' [מגחות ק"ז ע"ב ד"ה בכסף], וכן אמרינן [ב"מ דל"ה א'] פרח זו בה' סלעים שלית זה בה' סלעים, והרי ה' סלעים הן לפי חשבון זה י' [זילבער גראשען], או ב' זהובים [פאלנים], ואין לך זול גדול יותר מזה. וכן לכסף מולא [בנבונג וועדרק] שהוספרים אותו מתחת מטמני ארץ, ומלמטרבה הכסף, לכן לא יהיה נחשב כל כך כהמאכלים בזמן הקודם, ויתיקרו. דאף שגם גדולי הארץ נתרבו יותר מאשר לפנים, עכ"פ גם האוכלים נתרבו עכשיו יותר מעובדי האדמה. ופוק חזי כמה בשלני איכא בבוקא. וזה סיבת היוקר עכשיו, דבכל מקום שהכסף יותר מצוי מהמאכלים, אז המאכלים ביוקר, כשיבת הרבים בקשה מה"מ לכע"ד [כתובות ק"ו ע"ב]. ובמרוס שהמאכלים רבים מהמעות, אז הכל שם בזול, בכבל עיר קטנה ועניה, והמאכלים רבים והאוכלים מועטים. ובהא מתורץ אלני קו' התוס' [שבועות דמ"ד ב' ד"ה התקבלת], שתמהו רבותינו איך השתנה כל כך שיווי הכסף, שבזמן הש"ס נתנו בעד [קווינס] כסף, ובזמנם של הוס' נתנו בעד [קווינס] זהב, י' [קווינס] כסף ועי' ע"ד הוס' כתובות [דל"ם א' ל"ה נתן]. ולדברינו מתורץ, דזה הכל לפי רבוי הכמות [בנבונגווערק] במחפורת, דאם מלאו זהב יותר, ויתיקר הכסף. וכשנמלא כסף יותר, יתיקר הזהב. והרי בזמנינו בוב נתיקר הזהב יותר מבזמן ההוס', להרי נותנים בעד י"ז [קווינס בראנדזילבער], שהוא ווהלי כסף נקי, א' [דוקאטען] שהוא א' [קווינס] בקירוב. אמנם מה שהניח הסמ"ע בל"ע אם השתא שני בפרוטה נחלת לשבועה וקידושין. תמה. מאוד מה מסתפק רבינו בזה, ואיך החליט דינו, הרי פי' חז"ל ברור מלגו [קידושין די"ב א'], סבר ר' יוסף למימר פרוטה כל דהו, [פירש רש"י לפי מה שהלורות כותתין לו מוסיפין לותה], ומקני והתניא א' מה' מאיסר אמלני. ומחלוט הש"ס בם שאינו כן. אלמא דהסכרוטה קלוב ושומר בכל עת בשוה. **איברא** גם על שיעור הסיווי שכ' הסמ"ע הנ"ל והוצא דברין הוא מהרמ"א [י"ד סי' ש"ס] ק"ל, דהרי ידוע שהסיבר הוא מסקנא ל"ז שעורות, ולהמעדני יו"ט הנ"ל הן א' קווינס. וא"כ אם ל"ז שעורות שהוא דינר, יהיה משקלו לאחה א' כסף. ולכי דברי רמ"א וסמ"ע הנ"ל בהסלע שוה ב' [זילבער גראשען] נמשות שלנו, ק' איתכן שלאחה א' כסף נקי יהיה ממכר בעד ב' [זילבער גראשען]. וקרוב יותר לומר דדברי תמודות הנ"ל שה' סלעים של פדיון הבן הן קרוב לג' רייכס פסאלער, שכל ר"ש היה בימיו א' לאחה וחצי, וכן שקלתיו בזמנינו, ואיה משקלו א' לאחה וחצי בערלינער. ומלא יהיה הסלע י"ח [זילבער גראשען]. והדיכר ד' [זילבער גראשען] וחצי. וב' מעין שהן שלים דינר יהיה א' [זילבער גראשען] וחצי. והפרוטה שהוא חלק ס"ד מן א' [זילבער גראשען] וחצי, יהיה $\frac{9}{32}$ מן [פרייסישען פפענינג], או $\frac{1}{64}$ שהוא $\frac{1}{7}$ בקירוב מן [פאלניסשען גראשען]. ולפ"ד [י"ד ס"ה] סלע הוא קרוב לג' ר"ש. **ורגאון רבינו אליהו ווילנא** זצוק"ל כתב [בי"ד ס"ש ובאה"ע סי' ס"ו] שה' סלעים של פדיון הבן הן ה' ר"ש שלנו, ולא וחשוב שיהיה לפ"ז ב' מעין ב' זילבערגראשען וחצי שהן ג' שפענינג. ופרוטה יהיה בכמו חצי פפענינג פרייסיש בקירוב:

ואם אין ההודאה כו'. מיי' שם ה"ח פוס"ע שם ס"ז: שתי כסף לי בידך. מיי' שם פוס"ע שם ס"ט: שתי כסף ופרוטה. מיי' שם ה"ג טוש"ע שם ס"ה: מנה לי בידך. כ"מ ה' פ"ג שם מיי' שם פ"ח ה"ג שם מיי' שם ס"ה: מנה לאבא בידך. ירושלמי נזיקין פ"ה ה"ג. מיי' שם פ"ד ה"ה כ"מ ג' שם פוס"ע שם ס"ו פ"ה ס' כ"ח:

שנויי נוסחאות

פ"ו א ואם אין ההודאה ממין הטענה. בד"ל ..ממון הטענה; בכי"ק ואם אין ההודאה מן הטענה וכ"ה במסכי"ל (ושם ההודיה). לי בידך. בד"ל ובכי"מ ובכי"פ יש לי.. (אלא פרוטה). בד"ל ובכי"ק ובמסכי"ל ובה"ג ובכי"ף ג' קושט' וכ"ה ליתא בטעות כדמוכח בגמ' ל"ע ע"ב (ד"ס). (אלא פרוטה) חייב. בכי"ק בטעות פטור וליתא ועי' בדבור הסמוך. (מנה לי בידך אין לך בידי פטור). בד"ל מנה יש לי..; בכי"ק ליתא עי' בדבור הקודם וכפי הנראה נשמע שם הטעות אלא פרוטה חייב מנה לי בידך אין לך בידי. מנה לאבא בו' לך בידי בכי"ק ובמסכי"ל..לו בידי וכ"ה במסכ"ב ד"ן בכי ובה"ג ובכי"ף ובכי"ם ישר (ד"ס) וכן הגיה הגרשע"ן.

אור גדול

פרק ו א בתוי"ט ד"ה ואם בו'. דכי הוא זה משמע ממון הטענה. והודאה במקצת הטענה נמי ילפינן מכי הוא זה ובגמ' אמרו כתיב הוא וכתיב זה חד למודה מקצת הטענה וחד למודה ממין הטענה. ויעויין בב"מ (ה' א') דלאבוה דרבי אפסוריקי האי הוא והאי זה חד למודה מקצת הטענה וחד להעדאת עדים דמסור ולידיה מיתיב שם בגמ' דמודה ממין הטענה לא ליה וסבר ליה כר"נ כו' יעו ש. ונשאלתי על כוונתו של הגר"א דמוחק זה. והשבתיבשום משום קו' הלח"מ סוף פ"ד משונן דהרמב"ם פסק בר' חייא דהעדאת עדים חייב שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים ותלת פסק זה בשם הגאונים הא הוא מוכרח כיוקדקי"ל ברבנן דטענו חיטין והודה לו בשעורין ופטור א"כ סמילא מוכרח הא דר' חייא יעושה"ם בלח"מ דנשאר בקושיא. מינה הכריח

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

בדיני. ולהו הא בהא תליא דאע"ג דקיי"ל כרב בכפירת הטענה אפסר לפרושי כולה מהני' בדוקא. ופטור דרישא משום מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו. וכי תימא כיון דקיי"ל כרב. אם איתא דדוקא קתני לא ה"ל למתני שתי כסף דלא אפסר לאחיובא בהודאת מקצת דהא אסרא לה טענה. אלא ה"ל למתני דינר יש לי בידך. אין לך בידי אלא פרוטה. איכא למימר אין הכי נמי. אלא משום דבעי למתני בסיפא שתי כסף ופרוטה יש לי בידך. אין לך בידי אלא פרוטה חייב. ולאסמעינן דטענו חטין וכו' נקט נמי ברישא שתי כסף והודאה בפרוטה. והע"פ שאין זה נוח לי. ליכא דרש"י דייקא לי הכי. שפירשה למשנתינו אליבא דשמואל. עכ"ל. כלומר דהואיל ואע"ג דברישא כתב שהוא פלוגתא דרב ושמואל אפ"ה שתם ופי' בסיפא הכא אליבא דשמואל בלחוד. ש"מ דבסיפא פסיקא ליה דהלכה כשמואל. ובשבי ודאי מהיפכין דברי הר"ב שבפירושו בכאן. דלאע"ג דפירש ברישא כרב משום דהני ר' חייא לסיועיה לרב. אפ"ה הכא בסיפא מפרש כשמואל. אלא שעדיין קשיא לי מה שהקשיתי לעיל מפירושו דמשנה ז' פ"ד דב"מ בשם פירש גם לרישא דהכא כשמואל. ואילו הכא שתם לרישא כרב. דלדתנן שתם הטענה שתי כסף. פירש שטענו שזה שתי מעות כסף יש לי בידך. וזה יודה לו מהם ש"פ ויכפור השאר. וזה ודאי כשמואל דרישא. *)מדמפרש שטענו שזה כלומר שכך מוטן בהדיא. וכדמסקינן הכא אליבא דשמואל. דאי שתמא דוקא קאמר. ולשון של הר"ב שם. הוא לי רש"י דשתם. ולפיכך קרוב אלי לומר דרש"י ס"ל גם ברישא כשמואל כדדייק ליכניה בב"מ. ומש"ה מסיים פירושו בסיפא דהכא. כשמואל נמי. ולא תידוק מינה דמאן דס"ל כרב ברישא אפ"ה יפרש הסיפא כשמואל. והואיל והרשב"א עצמו (ואי) [וכן כל"ל] נמי הר"ן כתב שאין נוח לו לפרש כך. אלא דליכא דרש"י דייקא ליה. הלכך כשר הדבר לפני יותר לפרש פירוש הנוח ולתרץ דיוקא דברש"י דלא תידוק מינה. והיינו טעמא דלא ברישא כשמואל ס"ל כמ"ש בב"מ. ועוד יש לי לומר דלא תידוק מדברי רש"י אע"ג דלא ס"ל כשמואל משום דהא נקט ברישא דפלוגתא דרב ושמואל הוא ולרב א"ל פירוש בסיפא כלל דממילא רווחא שמעתא דטעמא דחסרא ליה טענתא שכן הגמ' ניחא ליה לשמואל משום דלרב פסיקא לן בטעמא דמתני'. דהא חסרא ליה טענתא. וגם הרמב"ם בפירושו במפרש הרישא כרב. לא פירש בסיפא כלום משום דאין לריך לפירוש. והלכך נמי רש"י דמפרש כשמואל ולהו בדוקא נקט הפירוש. אלא מדהתחיל לפרש ברישא כרב ושמואל. מכיון פירוש הסיפא כשמואל. משום דאליבא לריך פירוש. אבל לרב א"ל פירוש. אלא אליבא דשמואל. ולא משום דכשמואל דוקא ס"ל ומ"מ אע"ג דמשא דהכא ליכא למשמע מינה דל' רש"י כמאן ס"ל מהא דב"מ ודאי מוכח דכשמואל ס"ל אף ברישא. וא"ת אמאי סבר כשמואל. והא תני ר' חייא לסיועיה לרב אמי מתרץ ברייתא אחת אליבא דשמואל ש"מ דסבירא ליה כוותיה. ורב אמי מרא דגמ' ובתראה הוא הלכך יש לפסוק כשמואל וכ"ש דבלאו הכי הלכה כשמואל בדיני ואע"ג דהר"ן מתרץ דלא תקשה על הפוסקים כרב מהא דרב אמי דמתרץ כשמואל וכתב דליכא למידק דמשום הכי סבירא ליה כשמואל שכן רגילות האמוראים לפרש ולתרץ אליבא דמאן אע"ג דלא ס"ל כוותיה לא קשיא על רש"י דאע"ג דמתרץ מאן דלא פסיק כשמואל. מ"מ ליכא לאקשויי האמאן דפסיק כוותיה מהא דרב אמי. כך נ"ל לפשט רש"י ואין עליו שום קושיא לא הכא מדידיה ולא מבבא מציעא אדהכא אבל להר"ב אע"ג דפירושו דהכא ליכא למשמע מינה דל' רש"י כמאן ס"ל מהא דב"מ ודאי מוכח דכשמואל ס"ל אף ברישא. וא"ת אמאי סבר כשמואל. והא תני ר' חייא לסיועיה לרב אמי מתרץ ברייתא אחת אליבא דשמואל ש"מ דסבירא ליה כוותיה. ורב אמי מרא דגמ' ובתראה הוא הלכך יש לפסוק כשמואל וכ"ש דבלאו הכי הלכה כשמואל בדיני ואע"ג דהר"ן מתרץ דלא תקשה על הפוסקים כרב מהא דרב אמי דמתרץ כשמואל וכתב דליכא למידק דמשום הכי סבירא ליה כשמואל שכן רגילות האמוראים לפרש ולתרץ אליבא דמאן אע"ג דלא ס"ל כוותיה לא קשיא על רש"י דאע"ג דמתרץ מאן דלא פסיק כשמואל. מ"מ ליכא לאקשויי האמאן דפסיק כוותיה מהא דרב אמי. כך נ"ל לפשט רש"י ואין עליו שום קושיא לא הכא מדידיה ולא מבבא מציעא אדהכא אבל להר"ב אע"ג דפירושו דהכא יש לישבו דלא תקשה מדידיה אדידיה. משום דהרשב"א יכולין אנו לפרש בדבריו. מ"מ מפירושו דב"מ אפירושו ברישא דהכא ודאי דקשיא. דהתם מפרש כשמואל וכפירש"י והכא כרב וכפירוש הרמב"ם: מפני שהוא כמשיב אבידה. שהיה יכול להעיז פניו ולכפור. ומדלא העיז הרי הוא כמשיב אבידה שהוא פטור מטבועה. כדתנן פרק ה' דגטין. רש"י: **ב** אמר לו בפני עדים הן. כתב הר"ב וכגון שאמר להם עדי דשוב אינו יכול לטעון מטעה הייתי בך. הכי איתא בגמ' פרק ג' דסנהדרין דף כ"ט. ופירש רש"י במטעה אני בך שוחק הייתי בך בשביל שהיית שואלני מה שלא היה: אין לך בידי. לשון הר"ב לא היה דבריה מעולם. וכן לשון רש"י דף מ"ב. וז"ל הרא"ש פירש"י כגון שאומר להד"ס. רצונו לומר שפירש דבריו *ואמר אין לך בידי מעולם. אבל אם אמר שתם אין לך בידי לא הוחזק כפרן דמלי למימר אין לך בידי עתה קאמינא. שהרי פרעתיו לך ומתרץ דבריה הוי והיון שותר דבריו הראשונים. ע"כ. ולוטפתינו בדברי רש"י והר"ב דלא כתבו כגון שאומר. נראה לגאורה דאין ר"ל שפירש דבריו וכו'. אלא כל האומר אין לך בידי. משמע להד"ס. ולפי זה אינו יכול לחזור ולתקן דבריו. ובדעת רב הא' שכתבו הטור בסימן ע"ט ובפ"ק דב"ב בגמ' דף ו' מייתי למתני' דהכא. והמרי' עלה מהו' אין לך בידי. להד"ס: חייב. פירש הר"ב לשלם ואינו

ומעורים ואודה לו על אחת מהן חייב: מפני שהוא כמשיב אבידה. שהוא פטור מטבועה כדתנן [גיטין ד' מ"ח] המולה מציאה לא ישבע מפני תקון העולם ודוקא *כשאין הכן טוען ודאי מנה לאבא בידך אלא שמא אבל טענו ודאי ואמר הוא לא היה לו אלא חמשים חייב שבועה דאוריתא דאין זה משיב אבידה: **ב** מנה לי בידך ואמר לו הן. בפני עדים וכגון שאמר אתם עדי דשוב אינו יכול לטעון מטעה הייתי בך: פטור. מטבועה דאוריתא. *אבל מטביעין אותו היסת: אין לך בידי. לא היו דברים מעולם: חייב. לשלם

חמשים דינר פטורין. מפני שהוא כמשיב אבידה: **ב** מנה לי בידך. אמר לו בפני עדים הן. למחר אמר לו תנהו לי. נתתיו לך פטור. אין לך בידי. חייבין. מנה לי

*) ביו"ע דכוס פרגא וקרלקא ומפרש.

יבין תפארת ישראל יבין

מטום דבכך מנו פטור מטבועה, מדיכול להעיז: ז) אפילו מטבועה היסת. אבל מקבל במרס שהאמת כדברי: ח) דמיירי שהבן טוען כמדומה שק' לאבא בידך, ומדיכול שכנגדו להעיז לכפור הכל.

אור

הגר"א דלא נרסי זח בגמרא וא"כ י"ל הפי' הא דקאמר בגמ' שם לאבוה דרבי אפטוריקי דטודה ממין הטענה ליה לי' היינו על הקרא דלית ליה דקרא אתי לסמין המענה ועכ"ז אפשר דאית ליה כן מסברא ולא בעינן קרא לזה. וא"ש דברי הרמב"ם דתלה הא דפסק כר' חייא בדברי הגאונים. ויתיישב נמי בהכי הא דהקשה הר"פ בשטמ"ק בב"מ שם דר' יוחנן אית

גדול

ליה בשבועות דבעי ממין דטענה ועכ"ז אית ליה בירושלמי דהעדאת עדים פטור. ומה שהורץ הר"פ משום דלא סבר הקו"ח משום דסריך תורת הוסה תטוה דהא ר' יוחנן לאו תנא הוא ובמ"ש התוס' כתובות (דף ח') וא"כ איך סליג על הברייתא דאבוה דר' אפטוריקי דכיון דבעי קרא למעוטי העדאת עדים ע"כ דאית ליה הקו"ח ולא סריך תורת הזמה וא"כ ממילא לדידן

הגה: מנה לי בידך א"ל כו' כ"נ ו' ע"ת מ"ר. פ"ל מכ' מנה ה"ל ופ"ו כ"ו ופ"ו מכ' טוען ה"ל סמ"ג בשין ל"ה מפ"ש ה"ם ס"ו ס"ם ס"י: אין לך בידי חייב. ע"ר ניגון דף ל"ב ע"ת תוכ' ל"ם ולא (גליון הש"ס): מנה לי בידך כו'. מיי' פ"ו מה' מלוה ה"ל סמ"ג נס עוש"ע ח"מ סימן מ' ס"ג:

שנויי נוסחאות

חמשים (דינר). במשנ"ר ליתא. (מפני) שהוא. בכי"מ ליתא: **ב** א"ל (בפני עדים) הן. וכ"ה בד"ל ואח"כ בד' ריוא, וויניא (ס"ט וסס"ו) ומנטוסה, אולם במשב"ב בכל הדפיסיה הישנים וכ"ה כן במשניות כי"ק ובמשנ"ר ובכי"ף ליתא, וכפי סגנלה הוכא זה מן הגליון הכא לק בתור פירוש ועי' רש"י ור"ן ורע"ב. למחר. בכי"ק ובמשנ"ר ולמחר. נתתיו לך. בכי"פ א"ל נתתיו לך. (אין לך בידי חייב). במשנ"ר ליתא ועי' תוי"ט.

תוספות רעק"א

[אות לט] בהרע"ב ד"ה מפני שהוא כמשיב אבידה. כשאין הכן טוען ודאי. נלע"ד דכוונת הרע"ב שטוען ברי עפ"י אביו שכך אמר לי אבא דמקרי ברי אלא דפסיר משוסדבכה"ג בבנו מעיז, וזהו דעת הראב"ד. וע' בר"ן דף ש"פ ע"ב דהרמב"ן דחה דברי הראב"ד הנ"ל דמפי אחר לאו ברי מקרי מדתנן פ' יש נוחלין וכו' והר"ן כתב עלה וז"ל ולי איזה תשובי על הראב"ד לפי שבדברי חכמים הוא פוסק ולרבנן הכי הוי קושטא דמלתא דבא בטענת אחרים איזטעתו טענת ברי ומש"ה אסרו בבנו מעיז ע"כ. ולא זכיתי להבין דאם אינו טענת ברי מה צורך לטעמא דהוי כמשיב אבידה דבבנו מעיז הא בלא"ה איזשבוע' בטענת שמא כ"א שבועת שומרי' ושותפים אע"כ דמקרי ברי ושפיר הק' הרמב"ן וצ"ע: (כ"ם ולא זכיתי להבין הא בגמרא משני לראב"י דלא אמר ברי לי. וע"כ עיקר הטעם דאיזשבועה בטענת שמא משום משיב אבידה): **ב** [אות מ] ברע"ב ד"ה פטור. אבל משביעים אותו היסת. מדכתב הרע"ב במתני' זו ולא כתב כן מקודם במתני' שלפני זה עלה דקתני מנה לי בידך אין לך בידי פטור. דמ"מ חייב היסת משמע דהרע"ב פ"ל דההלכה כלישנא בתרא. דר"נ קאי רק אסיפא דנתתי לך דהוי דברא דממונא אבל בלהד"ם אינו חייב היסה אולם הרע"ב פ"י ס"ו דב"ק כתב במפורש דבטוען להד"ם חייב היסת: [אות מא] תוי"ט ד"ה אין לך. ואמר אין

נאמן בשבועה שהרי הוחזק כפרן. וכ"כ רש"י דף מ"ב. ופירוש לפירושו שכשחוזר אח"כ וטוען פרעתי אינו נאמן בשבועה וכו'. ואהא מסיים ומי דבשלא בב"ד כלומר שזה שאמר אין לך בידי היה שלא בב"ד. אם כא לב"ד וטוען פרעתי לא הוחזק כפרן. ונאמן. ובפ"ק דב"מ פירש הרא"ש הטעם משום דעביד אינש דלא מגלי טענתיה אלא בב"ד: מפני שצריך ליתנו לו בעדים. כיון שאמר ליה אל תתנהו לי אלא בעדים. מהא שמעינן דאפי' לאחר הלואה יכול המלוה לומר ללוה אל תפרעני אלא בעדים דהא לשלם. ואינו נאמן בשבועה שהרי הוחזק כפרן. והוא שכפר בבית דין אבל שלא בב"ד לא הוחזק כפרן: ג אלא ליטרא בכסף פטור. שאין כאן הודאה ממין הטענה: לתך. חלי זהב יש לי בידך. אין לך בידי. אלא דינר כסף. וטריסית. ופונדיון. ופרוטה חייבי). שהכל מין מטבע אחתי). כור תבואה יש לי בידך. אין לך בידי אלא לתך קטנית. פטורי). כור פירות יש לי בידך. אין לך בידי אלא לתך קטנית. חייבי). שהקטנית בכלל פירות. טענו חטין והודה לו בשעורים. פטורכ).

ר"ע מברטנורה

לשלם. ואינו נאמן בשבועה שהרי הוחזק כפרן. והוא שכפר בבית דין אבל שלא בב"ד לא הוחזק כפרן: ג אלא ליטרא בכסף פטור. שאין כאן הודאה ממין הטענה: לתך. חלי כיר זהב יש לי בידך. אין לך בידי. אלא דינר כסף. וטריסית. ופונדיון. ופרוטה חייבי). שהכל מין מטבע אחתי). כור תבואה יש לי בידך. אין לך בידי אלא לתך קטנית. פטורי). כור פירות יש לי בידך. אין לך בידי אלא לתך קטנית. חייבי). שהקטנית בכלל פירות. טענו חטין והודה לו בשעורים. פטורכ).

מחני' לאחר הלואה היא וקתני בהדיא חייב מפני וכו'. ויש בחמה וכי לאחר הלואה במה נתעבד. בשלמא בשעת הלואה בקבלת המעות נתעבד. אבל לאחר מתן מעות במה נתחייב. וכ"ל שאין זו קשיא שאין הטעין מטעם שעבוד. אלא מפני שכל שאמר ליה אל תפרעני אלא בעדים אין הלוה עשוי לפורעו בלא עדים. ואי טעין ואמר פרעתיו בלא עדים אמרינן שקורי משקר. שכיון שהמלוה יכול לברר שהתרם בו. אין הלוה עשוי לפורעו אלא בעדים. כדי שלא יחזיקנו המלוה בין הבריות כלוה ואינו משלם. ולפיכך אין הדבר תלוי בקבלתו של לוה. אלא כל שהתרה בו המלוה וא"ל אל תפרעני אלא בעדים. אם טען הלוה בלא עדים פרעתיו. אמן שהדי דשקורי משקר. הר"ן. והמגיד ריש פט"ו מהלכות מלוה כתב הטעם משום דעבד לוה לאיש מלוה: ג ליטרא זהב יש לי בידך וכו'. צריך לדקדק אמאי צריכי כל הנך ואיכא מיניהו דתני לחודי. תוס' דף מ"ח סוף ע"א: אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור. פי' הר"ב שאין כאן הודאה ממין הטענה. ואפי' לרב דס"ל בסתמא שוה טוענו. ליטרא שאני. דכיון דטוענו משקל ודאי דוקא קתני. גמ' [ורש"י] סוף דף ל"ט: דינר כסף וטריסית ופונדיון ופרוטה. או או קתני. רש"י ריש דף מ': וטריסית. מעה קטנה. רש"י שם. ופונדיון מפורש בפירוש [הר"ב] במשנה ה' פ"ד דב"מ: שהכל מין מטבע אחת. בגמ' פרכינן לשמואל דאמר דוקא טוענו אמאי חייב. ומוקמינן כשטוענו בדינר מטבעות. פר"ח כלומר טוענו דינר זהב נתתי לך לתת לי בו מטבעות. הוא אומר לא נתת לי אלא דינר כסף לתת לך מטבעות ויש לך בשיווי בידי טריסית או פונדיון. או פרוטה. וקמ"ל דפרוטות איתא בכלל מטבעות שא"ל ליקח ופרכינן ורב דבעי למימר שוה קתני היאך מפרש הסיפא דקאמר שהכל [מין] מטבע אחד. ומהדרינן דה"ק שכל דין מטבע. אחד הוא כלומר ריסא דקתני ב' כסף ואמר דשוה הוא והדר תני ליטרא זהב דדוקא הוא והדר תני דינר זהב דשוה הוא וקאמר שכל דין מטבע אחד הוא דבכולהו שוה קאמר ושאינו מטבע כגון ליטרא לעולם דוקא בין בכסף בין בזהב. כך פירשו הרמב"ן ז"ל והר"ן: טענו חטין והודה

יכין תפארת ישראל יכין

הודה שחייב. ודוקא כשהודה תחלה אמר הוא לו התובע אתם עדי. וכ"ש כשאמר מודה אני בפניכם שאני חייב וכו', או שקבל קיין על הודאתו בפני עדים, או נתן לתובע כתיבת ידו על זה, או שהודה לפני ב"ד. דאי ליכא חד מהנך, אני למימר דרך שחוק הודיתי תחלה, ומשטה הייתי בך. ואפילו כפר לגמרי שהודה תחלה, ועדים מכחישין אותו, טעמינן ליה אגן שדרך שחוק הודה, ומילי דכדי לא דכר איכא. מיהו בהודה השתא שהודה תחלה, לא טעמינן ליה אגן שדרך שחוק הודה, רק צריך ביטעון כן הוא בעצמו [מ"מ פ"ח ג']. והא דהוחזק כפרן הכא, דוקא בהיתה כפירתו שאח"כ בב"ד. דאל"כ לא הוחזק כפרן ויכול לומר אח"כ בב"ד, פרעתי [מ"מ ע"ע י']: יא) בין שא"ל בשעת הלואה או אח"כ מחוייב לעשות כדברי המלוה [מ"מ סי' ע' ס"ג] ומיירי שא"ל כן בפני עדים, דאל"כ נאמן אח"כ לומר שמשלם, במנו דאי בעי כפר שא"ל כן: יב) לשלם. וא"ל שכנגדו שום שבועה קודם פרעון. אבל חייב לשבע היסת אחר הפרעון: יג) ואי"ל כיון דשלא בשעת הלואה א"ל המלוה כן, במאי משתעבד לו הלוה. י"ל דלאו משום שיעבוד מתחייב לוה כשטוען שפרעו שלא בעדים, רק מטעם דאגן שהדי דכשהתרה בו כן המלוה, לא יפרענו שלא בעדים. וכשאומר אשא"ה פרעו ביני לביני, בקורי משקר [ר"ן]. ומה"ש כשאמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני ומתו, או אינו כאן, באמת פטור מלשלם. ואפ"ה כשטוען פרעתי ביני לביני, לא מהימן במנו דטען כלעיל, דמנו במקום עדים הוא, דאגן שהדי שלא יפרענו ביני לביני [ב"י ח"מ ע' ס"ג]. עוד י"ל דמנו גרוע היא, ולא אמרינן לה, דטפי מיחא ליה לומר שכתתי התרתך ופרעתיך ביני לביניך, משיאמר פרעתי בפני פלוני ופלוני והלכו להם, דיתבשו העולם הבולה לשקר ירחיק עדותו [הרא"ש]: יד) לבתר שפירש תנא ריסא, דהיינו טעמה והודאה, וכל הבייך לזה. הדר ומפרש הכא סיפא, דהיינו כל דיני ממון הטעונה: טו) מדאין ההודאה ממין הטענה: טז) אי לא קתני: יז) שבועה דאורייתא: יח) ר"ל כל התובע מעות שוה קאמר, וכלעיל סי' ה': יט) קמ"ל דקטנית אינו בכלל תבואה, ואין ההודאה ממין הטענה: כ) כבר שמעינן כן מליטרא זהב וכו' אלא משום יתירא שמעינן דשעור אפילו מדמי שעורין [ולדידן חייב היסת בכל כופר שבל]. וטעם הפטור דיכול לתבע לומר משטה הייתי בך, מדהבעת ממני דבר שאינו [כך כתב רמ"ה. וכן מסיק שב"ך בח"מ סי' ס"ח]. ולרש"י ותוס' טעם פטורו, דמדלא תבעו שכנגדו גם השעורים ש"מ דמחלן לו. [ואילו"ק הרי אלא תבע מוכו כמה שנים, אין שתיקתו כמחילה [ח"מ רסל"ח]. וי"ל דזהו דוקא בלא היה ראוי לו לתבוע, משא"כ הכא, לא מכעיי ליה [כמי' פ"ח פעי' י"ב] דכל חיטין ושעורין הייתו בשאלה אותן בשעה אחת, וודאי בשתבע הא' היה לו לתבוע גם הב'. אלא אפילו למאן דאמר התם שא"ל שיהיה הלואה שניהן בשעה א' אפילו הכי כיון שתובע ממנו, היה לו לתבוע כל מה שיש לו עליו. ולא גרע מכוגרת שפקפו מלוגה, ולא תבעה, דמחלה נדוניתה [כתה"ש קי"ג ס"ז], דהתם נמי מדפקפו לוגה היה לה לתבוע נדוניתה]. והנ"מ בין ב' הטעמים הנ"ל הוא, ביודע בעצמו שחייב שעורין, או בין עדים שחייב שעורים, או שהודה לו שעורין בב"ד, או לאחר שהודה שתבע שעורין אמר התובע אתם עדי, ושתק שתבע, בכל הני נוגעת לטעם ראשון חייב, מדאין כאן טענה משטה. ולטעם ב' פטור. מיהו בטעמו חיטין ומיהר והודה שעורין, ואמר התובע גם שעורין היה בדעתי לתבעו, והב"ד רואין שהתבע הערים להודות שעורין כדי להפטר, אז חייב לשלם כהודאתו, וחייב גם שד"א על המאר לב"ע. אם לא שטעון שתבע אח"כ בפירוש משטה הייתי

ג ליטרא זהב יש לי בידך. ל"מ ע"ב מוטו"ע מ"פ פ"מ פ"ח פ"ח ס' ה: דינר זהב יש לי בידך. מיי' פ"ג מה' מוכן ה"ח ע"י מ"מ ממ"ג מ"מ ס"ח מוש"ע מ"מ סי' פ"מ ס"פ: כור תבואה לי בידך כו' כור פירות לי בידך פוש"ע שם ס"ז: טענו חטין והודה לו בשעורים פ"ע ע"ח כ"ק נ"פ ב"ב נ"מ פ' פ"ח ע' תוכ' שם ד"פ והודה ימשלמו כמוכות פ"נ ס"ד מיי' שם ס"י פוש"ע שם ס"ב:

שנויי נוסחאות

(א"ל הן). במשנ"ר ליתא. אל תתנהו לי אלא בעדים בד"ע ובכי"מ ומשנ"ר א"ל אל תתנהו לי (במשנ"ר ליתא בטעות למלת לי) אלא בפני עדים וכן בסמוך. וכ"ה בפני עדים גם בכי"ק ובכי"פוק בסמוך. למחר. בד"נ ובכי"ק ולמחר. נתתיו לך חייב. במשנ"ר א"ל נתתיו.. מפני שצריך ליתנו (לו). בד"נ ובכי"ק מפני שהוא צריך.. וכ"ה במשנ"ר (ושם.לו ליתנם); בכי"מ ובכי"פ ..ליתן לון במשנ"ב ליתא הולם במשנ"ר ד"ו מני וכפ"ו כלפיהו: ג (יש) לי. בד"נ ובכי"ק ובכי"מ ומשנ"ר ליתא וכן ליתא בסמוך. וטריסית ופונדיון. בכי"פוטרסית..; במשנ"ב מן דסוס פפד"מ והלאה בטעות ..ופונדיות. עי' ד"ם. מטבע אחת. בד"ע ובכי"ק ובכי"פ ומשנ"ר ..אחד. תבואה (יש) לי. בכי"ק ומשנ"ר ליתא וכן בסמוך. (לתך) קטנית חייב. במשנ"ר ליתא בטעות. בכלל פירות. בד"ע ובכי"ק ומשנ"ר ..הפירות.

תוספות רעק"א

לך בידי מעולם. והא דלא מהימן לומר אין לך בידי מעולם שטעיתי שהייתי סבור להיות חייב ואיני חייב כלום. במנו דאמר פרעתי. דמסתמא מידק דייק ואינו מצוי לטעות משה"ה אינו נאמן במנו. תוס' גיטין פ"ק דף י"ד ע"א ד"ה ולא פש וכו':

אור גדול

לדידן דבעינן האי קרא דר' אפטוריקי למסין הטענה ממילא נשאר הקו"ח וא"כ אפילו נימא דר' יוחנן לא מחשיב ליה לר' חייא לתנא ופליג עליה עכ"ז איך יפלוג על הברייתא דר' אפטוריקי. וגם קשיא על הגמ' שם דקאמר מתניתא קא רמית עליה דר' חייא ר' חייא תנא הוא ופליג דל"ל לכל זה הא אף אם ר' חייא לאו תנא ולא מצי למפלג על הברייתא מ"מ הכא שפיר

קאמר ר' חייא משום כיון דמוכרח דהברייתא דר' אפטוריקי ס"ל כר"ג דל"ב ממין הטענה ממילא לדידן דהלכה כרבנן ליתא להברייתא והוליל תנאי הוא ר"ג ורבנן ויתיישב שפיר אף אם ר' חייא הוא אמורא ולא תנא, אבל לגירסת הגר"א לפי מה שפירשתי יתיישב הכל ברווחא דבולהו סברי כרבנן רק דפליגי אי מסין הטענה ידעינן מסברא ולא בעינן קרא לזה והקרא אתי למעם העראת עדים. אי דבעינן מיעוט למסין הטענה וממילא ליכא קרא למעם העראת עדים ושפיר ילפינן העראת עדים מקו"ח ואשה"מ. וגירסת הגר"א וצללה"ח סרווח טובא בפתחו של אולם ותורת אמת היתה בפיו. כן השבתי על כוונת הגר"א:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

והודה לו בטעורין פטור. בפרק ח' דב"מ מתניתא ב' כתב הר"ב לף מדמי טעורים. וכתב הטור סימן פ"ח וטעמא דחייב כאילו הודה [התובע] שאינו חייב לו טעורים. וכתב מ"ל הרא"ש ז"ל דוקא כשא"ל הלויתיך חטין באותו יום ובאותה שעה. והלה אומר טעורים היו. דאם איתא שהלוהו שייחס. היה טוען שייחס. כיון שבפעם אחת הלוהו. אלא ודאי הודה שלא הלוהו טעורים. דאי לא תימא הכי פשיטא שהוא חייב שאין אדם מוחל על שאר תביעותיו אם לא תבע אלא אחת. ע"כ: ורבן גמליאל מחייב. דלא בעי הודאה ממין הטענה. רש"י דף מ' ודף מ"ב. ולאומר דבשבועה הוא דמחייבינן. אבל מדמי טעורים אף הוא פוטרו. ולא פליג בהא אדרבנן. וכך משקי התוס' סוף פרק ג' דב"ק סוף דף ל"ה. וכתבו התוס' בפרקין דף מ"א דבריתא הוי ליה לפליגי לרב בטוענו ליטרא וכו'. ולשמואל ברים פרקין בטוענו שתי כסף וכו'. אלא נטר עד לבסוף ופליג אכולהו. ע"כ. ולי נראה מדתני ור"ג מחייב ולא תני ורבן גמליאל אומר חייב. דרבינו הקדוש קבל פלוגתא דחכמים ור"ג בטוענו חטין וכו' שכך נשנה בבית המדרש כשנחלקו וה"ק הא דבעינן דהודאה ממין הטענה לאו כ"ע היא. אלא משנה ראשונה שנינו טוענו חטין וכו' ור"ג מחייב היא: **הטוען** לחברו בכדי שמן. ל' הר"ב כדים מלאים שמן. וכן לשון רש"י דף מ"ב. וכן אמרון. וכן חכמים. סבירא להו דטוענו בקנקנים ג"כ. והא פליגי. אמרון סובר טוענו חטין ובעורין. והודה באחד מהן חייב. וחכמים אומרים פטור דבעינן טענה והודאה בדבר אחד. זו היא סוגייתא גמ' דהכא דף מ' ע"ב דהא פליגי. אבל בפרק בתרא דכתובות מבנה ד' מפרש הר"ב דפלוגתייהו דטוען עשרה כדי שמן. אי יש בלשון הזה ג"כ קנקנים אי לא ולכ"ע טוענו חטין ובעורין. והודה באחד מהן חייב. וזו היא סוגייתא גמ' דהתם [דף ק"מ]: והורה לו בקנקנים. הא דפתח בכך. וסיים בקנקנים. כתבתי בפרק בתרא דכתובות [משנה ד']: בכלים פטור משבועה]: **הודה** במקצת הקרקעות פטור. אלעזר דלא תימא טעמא דפטור בריתא משום דהוי כטוענו חטין והודה לו בטעורין. תוס' דף מ'. ופירש בחכמת שלמה דלא תימא דס"ל דאפילו טוענו בשני מינים והודה באחת הוי כמו טוענו חטין והודה בטעורין דפטור: **במקצת** הכלים חייב. פירש הר"ב ע"י גלגול שבועה ועיין בפירושו למשנה ה' פ"ק דקדושין: **ד' אין** נשבעין על טענת חרש. כתב הר"ב והרש שאמרו חכמים בכ"מ וכו'. מתני' היא ברים מסכת תרומות ועיין בפירוש הר"ב שם. גם בתוספתי

כור ט"ו סאין: כדי שמן. כדים מלאים שמן: והודה לו בקנקנים. כדין רקים בלא שמן: הואיל והודה במקצת הטענה. דהוה ליה כמו טוענו חטין ובעורין והודה לו באחד מהן. והלכה כאמרון. אבל אין הלכה כרבן גמליאל דמחייב בטוענו חטין והודה לו בטעורים: פטור. משבועה דאורייתא. לא על הקרקעות ולא על הכלים. סאין הודאת קרקעות מביאתו לידי שבועה. סאין דין שבועה בקרקעות: הודה במקצת כלים. דאיכא הודאה וכפירה בלאו קרקעות. חייב לישבע אף על הקרקעות ע"י גלגול שבועה: זוקקין. גורדין: **ד' אין** נשבעין על טענת חרש. כגון שטוענו חרש ברמיזה. דחרש שאמרו חכמים בכ"מ אינו טומע ואינו מדבר

ורבן גמליאל מחייב[בא]. **הטוען** לחברו בכדי שמן[בב]. **והודה** לו בקנקנים[בג]. אדמון אומר הואיל **והודה** לו מקצת ממין **הטענה**. ישבע[בד]. **והחכמים** אומרים אין **ההודאה** ממין **הטענה**[בה]. *אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון[בו]. **טענו כלים וקרקעות**. **והודה** בכלים וכפר בקרקעות. בקרקעות וכפר בכלים. פטור[בז]. **הודה** במקצת הקרקעות. פטור[בח]. במקצת הכלים. חייב[בט]. שהנכסים שאין להם אחריות. זוקקין[ל] את הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן: **ד' אין**

בטוענו ליטרא וכו'. ולשמואל ברים פרקין בטוענו שתי כסף וכו'. אלא נטר עד לבסוף ופליג אכולהו. ע"כ. ולי נראה מדתני ור"ג מחייב ולא תני ורבן גמליאל אומר חייב. דרבינו הקדוש קבל פלוגתא דחכמים ור"ג בטוענו חטין וכו' שכך נשנה בבית המדרש כשנחלקו וה"ק הא דבעינן דהודאה ממין הטענה לאו כ"ע היא. אלא משנה ראשונה שנינו טוענו חטין וכו' ור"ג מחייב היא: **הטוען** לחברו בכדי שמן. ל' הר"ב כדים מלאים שמן. וכן לשון רש"י דף מ"ב. וכן אמרון. וכן חכמים. סבירא להו דטוענו בקנקנים ג"כ. והא פליגי. אמרון סובר טוענו חטין ובעורין. והודה באחד מהן חייב. וחכמים אומרים פטור דבעינן טענה והודאה בדבר אחד. זו היא סוגייתא גמ' דהכא דף מ' ע"ב דהא פליגי. אבל בפרק בתרא דכתובות מבנה ד' מפרש הר"ב דפלוגתייהו דטוען עשרה כדי שמן. אי יש בלשון הזה ג"כ קנקנים אי לא ולכ"ע טוענו חטין ובעורין. והודה באחד מהן חייב. וזו היא סוגייתא גמ' דהתם [דף ק"מ]: **והורה** לו בקנקנים. הא דפתח בכך. וסיים בקנקנים. כתבתי בפרק בתרא דכתובות [משנה ד']: בכלים פטור משבועה]: **הודה** במקצת הקרקעות פטור. אלעזר דלא תימא טעמא דפטור בריתא משום דהוי כטוענו חטין והודה לו בטעורין. תוס' דף מ'. ופירש בחכמת שלמה דלא תימא דס"ל דאפילו טוענו בשני מינים והודה באחת הוי כמו טוענו חטין והודה בטעורין דפטור: **במקצת** הכלים חייב. פירש הר"ב ע"י גלגול שבועה ועיין בפירושו למשנה ה' פ"ק דקדושין: **ד' אין** נשבעין על טענת חרש. כתב הר"ב והרש שאמרו חכמים בכ"מ וכו'. מתני' היא ברים מסכת תרומות ועיין בפירוש הר"ב שם. גם בתוספתי

יכין תפארת ישראל יכין

בך [עי' סי' פ"ח ס"ך פקכ"ח]. וי"א דלכל הטעמים הנ"ל צריך שיכוונו השבועה, שיאמר התובע חטין הלויתיך בשעה פלוני, וישיבנו הנתבע בטעורין הלוהני באותה שעה, דאל"כ חייב, דאין כאן משבועה, גם מחילה אין כאן, דאדם עשוי לתבוע רק חציעה מ' מתביעותיו [כל זה מתבאר בסי' פ"ח]: בא) דס"ל דא"ל הודאה ממין הטענה. וי"ל דאף לר"ג עכ"פ פטור מטעורין וחייב רק שבועה [תוס' שבועות ד"מ ע"א ד"ה והודה, וכ"ה לר"ה כ']: בב) דא"ל י' כדים שמן לי בידך: בג) כדים רקים: בד) דס"ל דלשון התובע משמע שתובע קנקנים ושמן, והו"ל טענו חטין ובעורין והודה לו בא' מהן, דחייב לשלם הודאתו וחייב שד"א: בה) דס"ל דלשון התובע משמע שתובע רק שמן, והו"ל טענו חטין והודה לו בטעורים: בו) אף לדבריכם דפלגיתו עלי [ולי"ל לעיל סי' כ"ה אחיה עפי' ספיר כפשוטו]. וקיי"ל כאדמון. מיהו בטענו י' כדי שמן לי בידך, לכ"ע אינו תובע רק הכדים. אבל בטענו י' כדים מלאין שמן וכו', לכ"ע שמן וקנקנים קטנין. ובטענו מלא עשר כדים שמן לי בידך, לב"י שמן לבד קטנין, ולפ"ד אין חילוק בין מלא י' כדים, לי' כדין מלאין [ח"מ פ"ח י"מ]: בז) משד"א. אבל חייב לשלם מה שהודה, ונשבע היסת על השאר: בח) קמ"ל דלא תימא דשם ה"ע דפטור מדס"ל טענו חטין ובעורין והודה לו בא' פטור, והרי לא קיי"ל כן. להכי קמ"ל דטעם פטורו מדס"ל קרקעות, שאין נשבעין עליהן שום בד"א, רק בגלגול ע"י שהודה במקצת במטלטלין [סי' ל"ה]. וכ"כ בכפירת שעבוד קרקעות הכי דינא [פ"מ סכ"מ]: בט) ליתבע לף על הקרקעות, דבגלגול נשבעין עליהן: ל) מוגדין. כמו ויאכרוהו בזיקים. וכ"כ זקוקה ליבם, ר"ל מגודה וקשורה בו: בלשון

תוספות רעק"א

ג [אות מב] במשנה אר"ג רואה אני את דברי אדמון, בתוס' הקשו דלמאי נ"מ בדינו דאדמון דיש בלשון הזה לשון קנקנים הא בלא"ה חייב לר"ג דס"ל טענו חטים והודה בשעורים חייב. ותירצו דנ"מ דאם תבעו עשרה כדי שמן ואמר אין לך בידי אלא ה' חייב גם קנקנים בהודאתו עיי"ש. ולענ"ד קשה דמנ"ל דין זה דנהי דס"ל לאדמון דיש בלשון הזה ל"ק היינו דיכול לומר דעתי היה על קנקנים ג"כ ומצרכת לישבע אבל לאסר בהודאי יש בלה"ז ל"ק אינו מוכרח ואפשר דזה שמודה יאמר אין לך בידי אלא ה' דהוי כאומר ה' כדי שמן יכול לומר לא היה כוונתי בהודאתי על קנקנים. ועל קושייתם הא י"ל דנ"מ בהורה יו"ד מדות השמן בלא קנקנים דאם יש בלה"ז לשון קנקנים ותבעו גם קנקנים מחייב לישבע על הקנקנים ובאמת

ג"ז אינו מוכרח כלל דדלמא דוקא בהודה בקנקנים בזה יכול התובע לומר כוונתי הי' ג"כ על קנקנים כיון דאפשר לכללו בלשון כדי שמן ובאמת מניע לו קנקנים דהא הודה לו קנקנים מסתמא תבע ממנו גם קנקנים אבל בלא הודה קנקנים י"ל דתביעתו רק שמן דבאמת אינו מניע לו קנקנים וחשתא הוא דמודה גם קנקנים לי בידך. ועל קושייתם י"ל בפשוטו דנ"מ דהקנקנים שוים כמו השמן ותבע יו"ד כדי שמן והודה לו יו"ד קנקנים ריקנים. דלאדמון כיון דבאמת היו מגיע לו קנקנים מפרשים בלשון כדי שמן דתבע גם קנקנים והייב לישבע על השמן אבל אי אין בלה"ז ל"ק כיון דהודאתו דקנקנים הוא שוה כמו שמן שתבע לו פטור דטענו חטים בדינר והודה לו שעורים דינר ודאי דפטור. וצ"ע לדינא:

חייב (כ"ו שבגיה הפ"מ) היינו שהכי גרסי סדרו וכ"ה הלשון כיי מתני' בכ"מ שמגיה במשנה ודברי הפ"מ אינו מראה (ד"ס) ועי' בדנור הקוים. שהנכסים שא"ל שהנכסים שיש להם אחריות נקנים בכסף ובשטר ובחזקה ושאין להם אחריות זוקקין. ובא בעות מלשון המשנה קדושין כ"ו ע"א (ד"ס). לישבע עליהן. בה"ל וכ"ה וישבע עליהן:

מדבר: וטענת קטן. כגון שטוענו קטן. דלאמר קרא כי יתן איש אל רעהו ואין בנתינת קטן כלום. [והחרש] והשוטה כקטן הוא. ודוקא שבועה דאורייתא. הוא שאין נשבעין על טענת קטן. אבל שבועת היסת חייבין לישבע על טענתו: אבל נשבעין לקטן ולהקדש. הבא ליפרע מנכסי קטן לא יפרע אלא בשבועה. וכן המקדיש נכסיו וילא עליו שטר חוב. ובא בעל חוב ליפרע מן הנכסים של הקדש. צריך שבועה: **ה** העבדים. והשטרות. והקרקעות וכו'. דכתיב (שמות כ"ב) על כל דבר פשע. כלל. על שור על חמור על שה על שלמה. פרט. על כל אבדה. חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כענין הפרט. מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון. אף כל דבר המטלטל וגופו ממון. יצאו קרקעות שאינן מטלטלין. יצאו עבדים שאוקמו לקרקעות. יצאו שטרות שאע"פ שהם מטלטלין אין גופן ממון. שכל אלו אין נשבעין עליהן. והקדש אין נשבעין עליו דכתיב (שם) כי יתן איש אל רעהו. ולא נ)[אל] הקדש: אין בהן תשלומי כפל. דבהני דוקא דרבינן כענין הפרט דכתיב באותה הפרשה יכלם שנים: **ולא תשלומי ארבעה וחמשה**. דכל היכא דליכא כפל איכא משלם ד' וה'. דכיון דליכא כפל הוו להו תשלומי ג' וד'. ותשלומי ד' וה' אמר רחמנא ולא תשלומי ג' וד': שומר חנם אינו נשבע. שומר חנם אין עליו אלא שבועה. דכתיב (שם) ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו. ואותה הפרשה בשומר חנם נאמרה. ועל העבדים ועל הקרקעות ועל השטרות אינו נשבע. דילפי' לה מדכתיב כי יתן איש אל רעהו כלל. כסף או כלים פרט. לשומר חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כענין הפרט. מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון. אף כל וכו' יצאו ג) [קרקעות דלאו מטלטלים וכו']. וכל הני דאמרי' בהו אינו נשבע. דוקא שבועה דאורייתא אבל שבועת היסת לעולם חייבין לישבע: **נושא שכר אינו משלם**. גניבה ואבדה הכתוב בו לחיוב. דכתיב (שם) אם גנוב יגנב מעמו ישלם לבעליו. ועבדים וקרקעות ושטרות אינו משלם. דכתיב בשומר שכר (שם) כי יתן איש אל רעהו כלל. חמור או שור או שה וכל בהמה פרט. לשומר חזר וכלל וכו' כדאמרינן לעיל. רעהו כתיב בשומר חנם ובשומר שכר דמשמע רעהו ולא הקדש. ושואל. ושוכר. לא הוזכרו כאן. למעוטי בהו עבדים וקרקעות ושטרות. והקדשות. דלא שייך שאלה בקרקעות. ולא בשטרות על הרוב. וכ"ש שכירות שאינו שייך בשטרות. וכן לא שייך שאלה ושכירות בהקדש שאסור להשאיל

ת) בתוספתי: **וקטן**. כתב הר"ב דאמר קרא כי יתן איש אל רעהו. ואין בנתינת קטן כלום. גמ'. ופירש"י וכי יתן איש ועלה כתיב ונקרב בעל הבית לשבועה כדאמרינן בב"ק [דף ס"ג]. אין בנתינת קטן כלום. דהא איש כתיב. והחרש והשוטה כקטנים הם בלא דעת. ע"כ. ומ"ש הר"ב אבל שבועת היסת חייבים על טענתו. שלא יהיה זה נוטל ממנו כבהוא קטן ויאך לו בחנם. כך הורו רבותי. ולזה דעתי נוטה. והקון עולם הוא וכו' ["החרש והשוטה אין נזקקין להן וכו' לא לשבועה קלה וכו']. הרמב"ם [סוף] פרק ה' מהל' טוענין: **אבל נשבעין לקטן**. פירש הר"ב דהא ליפרע מנכסי קטן לא יפרע אלא בשבועה. גמ' ופריך תניא [משנה ז' פ"ט דכתובות] מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה. תרתי למה לי ומשני חדא לקטנים וחדא לגדולים: **ולהקדש**. פי' הר"ב המקדיש נכסיו וילא עליו שטר חוב וכו' גמ' ופריך הניא [שם]מנכסים משועבדים לא תפרע אלא בשבועה. ומה לי משועבדים דהדיוט ומה לי משועבדים לגבוה. אלמריך סד"א הדיוט הוא דאדם עושה קנוניא על הדיוט. אבל הקדש אין אדם עושה קנוניא על הקדש. קמ"ל. וברים פ"ו דערכין אמרינן בזה בס"ד. ושם מפורש ג"כ דבהקדש דמים איירינן עיין שם: **ה ואלו דברים שאין נשבעין עליהן העבדים והשטרות** וכו'. משנה זו שנויה ג"כ בפרק ד' דב"מ משנה ט'. ושם כתבתי מה שנראה לכתוב בה ואין צורך להכפיל הדברים. עיין שם: **שומר חנם אינו נשבע**. כתב הר"ב ד לפיכן לה מדכתיב כי יתן איש אל רעהו כלל כסף או כלים פרט. גמ'. כבר כתבתי ברפ"ו דב"ק. דלמסקנא דגמ' התם לא מדרש בכלל ופרט וכלל. אלא כל רבויא הוא וכו'. וחמור ושור ושה. חד למעוטי עבדים. וחד למעוטי קרקעות. וחד למעוטי שטרות בין מכפל בין משבועה. ע"ש. והשתא אתי שפיר דכסף או כלים דרשינן לעיל ברים פרקין מה כלים שנים. אף כסף שנים. מה כסף דבר חשוב וכו'. הוס' פ"ד דב"מ סוף דף כ"ז. [**והקדשות דאינו נשבע פירש הר"ב [לקמן] נבי טוען שכר**]: **שומר חנם אינו נשבע טוען שכר אינו משלם**. כתב הר"ב ושואל ושוכר לא הוזכרו כאן וכו' דהוי מצי למימר שואל אינו משלם אונסין וגניבה ואבדה דאתקש לשומר שכר. דכתיב (שמות כ"ב) וכי ישאל איש וי"ו מוסיף על ענין ראשון כדדרשינן בפ' השואל [דף ל"ח] הרא"ש. ומ"ש הר"ב דלא שייך שאלה בקרקעות. כ"כ הרמב"ם שהקרקעות אין בהם דין שאלה ולא שייס בהן על הרוב. אלא נבי שטרות הוא דכתב על הרוב ותמיהני למה לא שייך שאלה בקרקעות. ובהדיא אמרי' בגמ' דספ"ח דב"מ האי מאן דא"ל לחבריה אושלן בי גרגותי כרי ואזל כמה גרגותי באריעה עד דמתרמי ליה. ועוד הביא הרמב"ם בתשובה סי"ח מהל' שאלה

ת) כ"ה בהו"ע ד' פרק. אך בד' קרלקא בתוספת ובמרדכי הכותב אל התוספת יום טוב שלו וכד"מ מקו בתוס' ריש פ"ק דמציעא ולא ליה, כי לא כיון בהו"ע כ"ל לדבריו בתרוויהו שמה. ב) בר"ב ד"ר ולא להקדש. ג) בר"ב דפו"י עבדים וקרקעות ומטלטלים.

יבין תפארת ישראל יבין

לא)שאינו שומר ואינו מדבר: לב)בין שאמר הקטן ק' לי בידך,או שאמר ק' היה לאבא בידך, בין שהודה לו הנתבע במקלת, בין שכפר הכל וע"א מכחישו, (וי"א דשבועה ע"א נשבעין לקטן), בין שבועת שומר, אפילו תבעו כשהוא גדול עבור שומר לו בקטנותו ונאבד, בכולן פטור מס"דאו (וי"א דשבועת שומרין נשבעין לקטן). אבל שבועת שותפין או אפטרופסת, או שבועת היסת, נשבעין לקטן. וי"א דעכ"פ צריך שהגיע הקטן לכלל פעוטות (דהיינו כבר ו' וז' כל חד לפוס תורסיה) [כגיטין רש"י ז' ות"ס ל"ה]. מיהו על טענת חרש ושוטה אין נשבעין אפילו היסת. וי"א דחרש דיש כקטן (כל זה בת"ס ל"ו): לג) אפילו להפך עליו היסת: לד) לעיל קאמר על טענת חרש וכו' ור"ל שהן טוענין. וה"ק נשבעין לקטן, ר"ל כשתובע לקטן, והיינו כל זמן החובע נשבע ולעולם מסקטן. ודוקא בשאינה להקטן הנאה מהעסק, כגון עסק משא ומתן, או שסכיר בזמנו נשבע וטוען מהקטן. אבל בלא היה להקטן הנאה מהעסק, כנזקין וחבלות, אף שמודה הקטן פטור, אף אחר שהגדיל (שם): לה) מי שהיה חייב לא', והקדים הלוה נכסיו קדושת דמים, דלא חל הקדש להפקיע השעבוד, ואעפ"כ דינו כוה שהמלוה יפדה הנכסים מהקדש בדבר מועט, כדי שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון (כפ"ו מערכין מ"ב). אפ"ה כשבא המלוה לגבותן, נשבע שלא נפרע, דאף בהקדש חייסינן לקנוניא: לו) שיש שבועה דאורייתא מג' מיני שבועות הנ"ל ברים פרקין: לז) אפילו עבד עברי (ח"מ רכ"ז סל"ג): לח) באמר ב' שטרות מסרתי לך, והודה בא': לט) הקדש לגיהמ"ק. אבל שבועת היסת נשבעין על כולן (וי"ת): מ) רק להקדשות קלי', שיש בהן שור ושה. דמיעטיה קרא, רעהו ולא של הקדש:

ה אלו דברים שאין נשבעין עליהם. מ"ש ע"ב מ"ו ע"ב מה: מוגן וגסקן ס"ה כמ"ב עמוד ב"ד מ"ש ה"מ סימן נ"ה פ"ה: העבדים והשטרות ב"מ ע"ז ע"ז עיי"ש: מי כאן פ"ו כ"ז ותוספתא פ"ד: אין בהם תשלומי כפל. מיי' פ"ב מה' גניבה ה"ח וכ"ב במ"ב עמוד ב"ח טור ח"מ סימן ש"ב: שומר חנם אינו נשבע. מיי' פ"ב מ"ו: שכירות ה"ח כמ"ב עמוד ס"ם מ"ש ה"ה סימן נ"ה ס"ח ומיכן ס"ח ס"ח:

שנויי נוסחאות

ה ואלו. בד"ב ובכי"ק ובמשכנ"ל אלו וכ"ה בפי' ר"ח. **אין בהם**. בכי"מ ואין. **נושא שכר**. בכי"ק ונושא..

תוספת הדשים

ה במשנה אין בהם תשלומי כפל דבקרקע שייך נמי גניבה כגון מסיג גבול לעבוד אי נמי כגפים טעונות דר"מ מודה נמי בלין עובדות לכאור (תוס'): ברע"ב ד"ה **נושא שכר** כו' אלו שם וכל בהמה כו'. נ"ל אלו שם פרט וכל בהמה לשמור חזר וכלל וכו' וכ"ה בגמ' ובתוספת ובפי' הר"ב פ"ד דב"מ:

לקוטים

ד במשנה **ואין משביעין** את הקטן לכאורה ק' דהנ"ל ואין משביעין אותם דהוה קלי אלא הא"ו אלא מי' דהכא רמוז דינו של הרמב"ם שכתבו הר"ב דמ"מ על טענת קטן נשבעין שבועת היסת ומשייס שם הרמב"ם ואינו יכול להוסיפה על הקטן (דאין טענת היסת) שאין משביעין את הקטן כלל ומא"ו כ"כ המיס והשועה אין מקקין על טענתם וכו' לא לשבועה קלה וכו' כמ"ש הפי"ע והשאת ה"ק מתני' אין נשבעין על טענת חש"ו וממילא ס"מ נמי דאין משביעין אותם דמ"ש הוינו מדינא דאורייתא ואמ"כ תני ואין משביעין את הקטן שנראה לא מוך א"ו דה"ק ואין מוסכין שבועה על הקטן ממילא ס"מ דעל טענתו נשבעין מיהא היסת משא"כ בחרש ושוטה דאינ"כ מיפך שבועה מהיכא היתי: **שם העבדים** כסדרא דהני תלת עבדים שטרות קרקעות כבר כתב הפי"ע בחלינא ואמרי יש לחנין לאמר שהם הקדשות בלאחרונה וי"ל כדי לסמוך לה אין לכן תשלומי דו"ה דלא שייך אלא בהו ומ"ש הר"ב הכם בב"מ ועי"ל דהנא הקדש בלאחרונה לחוון דלא כדי דומיא דכלהו דליכא בהו שבועה כלל (אלא היסת) משא"כ בהקדש דאתפ"י שאין בהן שבועת התורה הקנו חכמים שישבע כעין של תורה כדי שלא יהיו בהקדש כמ"ש הרמב"ם רפ"ה מה' טוען:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

תוספתא וז״ל היא השואל פורנדק מחברו לליה. אין פחות מיום א׳. לשביעה. אין פחות מב׳ ימים. לעמודין. אין פחות מל׳ יום. ע״כ. וז״ל התוס׳ והוי מלי למימר נמי דשואל ליכו מעלם אם נאנסה. לו אפי׳ אם נגנבה. דהא אתקיש לשומר שכר. ואם שאל בית ונשרף. פטור. ועוד דמש״ה לא תני [לה] דלא שייך בהקדש שאלה. ע״כ. וכן הרא״ש לא כתב אלא דלא שייך שאלה בהקדש. וז״ל כ״י פ״ד דב״מ והא דלא קתני במתני׳ שואל ליכו מעלם משום דסיפא ד׳ וה׳ לא קאי אלא אהקדשות [כמ״ש עיש בב״מ] ובהקדש לא שייכא שאלה. ע״כ. נמצא דעיקר תירוצא הוא מהקדש. דאי שייך בהקדש אע״ג דבקרקעות ומטרות לא שייך הוי ליה למתני כי היכי דתני ד׳ וה׳ אע״ג דלא שייך אלא בהקדש: רבי שמעון אומר קדשים שחייב באחריותן וכו׳. פירשו הר״ב במשנה ט׳ פ״ד דב״מ: ן רבי מאיר מחייב שבועה. כתב הר״ן וא״ת והא היכך הוא [דקיי״ל דפטור משבועה דאורייתא. כמ״ש במשנה ב׳ פ״ח דב״מ] י״ל משכחת לה בכבלרן. וא״ת אמאי פטרי רבנן מטמא דהמחובר לקרקע הרי הוא כקרקע. שהרי אע״פ שהתלת החיוב במחובר לקרקע [היא] הרי הוא כקרקע). כיון שעכשיו אינו חייב לו אלא דמיהן של עגבים אין כאן שבועת קרקעות אלא שבועת מטלטלין. י״ל דמהא שמטינן דכיון דעיקר הפקדון הוא במחובר לקרקע אע״ג שבשעת [השבת] הפקדון בלרן הנפקד הרי הוא כחובב קרקע. אבל הרמב״ן כתב דחביעת תפלומי עגבים שבלרן אינה תביעת קרקע ונשבעין עליה. וא״ת מנאתיו. משכחת לה כגון שבלרן המשם מהן. והמשם אחרות טטוטות עדיין. זה אומר עשר גפנים אלו יש בידך וראיתים שבלרת ה׳ מהן. והלה אומר ה׳ בלורות אלו מסרת בידי וטטוטות הן ובלרתים ובעינא לאטלומי לך. וה׳ טטוטות אלו לא היה דברים מעולם ושלי הן. נמצא דלר״מ דש״ל כבלורות דמיין הרי זה כחובב ממנו מטלטלין וקרקע וזה כמודה מקצת הקרקעות. ומקצת מטלטלים. דהייט העגבים שבכר בלר דלאו הוא וכופר במקצת קרקעות ומקצת מטלטלין דהיינו חמש אלו שאינן בלורות ומשו״ה חייב. ולרבנן דאמרי לאו כבלורות דמיין. אין כפירתו אלא בקרקעות. ע״כ: וחכמים אומרים כל המחובר וכו׳. כתב הר״ב והלכה כחכמים ודוקא בדין המומרים. וכ״כ הרמב״ם והלכה כחכמים. כשימסרם לו בתורת שמירה. ע״כ. וא״ת אמאי בעינן הודאה במקצת והא כי הוא זה דמייה ילפינן דבעינן הודאה בחבתי בריש פרקין בדבור וההודאה. דשדינן ליה אפרשת אם כסף תלוה. וי״ל דלאו דעקרינן לגמרי מכרשה שכתוב בה שהיא פרשת שומרים אלא עירוב פרשיות אמרינן וקאי נמי אפרשת אם כסף וכמ״ש התוס׳ והרא״ש שפ״ע דב״ק. אלא שאין זה הפירוש עולה לדעת הרמב״ם דבהדיא פסק בפ״ב מהלכות שכירות שאין אחד מן המומרים צריך להודיה במקצת. וכן פירש״י התם דעירוב פרשיות דקאמר דהיינו שאינו כתוב כלל במקומה ועקרינן ליה לגמרי מפרשת שומרין. ושדינן ליה לפרשת אם כסף תלוה בלחוד. אבל בשומרין אפי׳ כפר הכל חייב. א״כ אמאי בעינו במשנתינו והלה אומר אינו אלא חמש. דאפי׳ כפר הכל לחייב. ואנן מסברתי לך תנן דהיינו לשמור. ולרש״י מיהת יש לדחוק דמסרם לו היינו בתורת חליפין כלומר שהחליפם בגפנים אחרים. ומ״מ ליתנא דאינן אלא וכו׳. משמע דמהדר להו בעיניהו. דאי לאו הכי היה ראוי שתהיה התשובה לא היו אלא וכו׳. וכ״ש להרמב״ם שפירש למשנתינו בהדיא בדין שומרין דנשארת הקושיא אמאי תנן דהודה במקצת ול״ע. ומ״ש הר״ב אבל גבי מקח וממכר וכו׳. בכל הני קיי״ל דדבר העומד ליבלר כבלור דמי. וכ״כ הרמב״ם בפירושו. ונעמו כמ״ש הטור סימן ל״ה וז״ל כל המחובר לקרקע כקרקע דמי. וכתב הר״י הלוי ודוקא לענין שומרין. אבל מאן דמזכין לחבריה עגבים העומדים ליבלר כיון דאדעתא למשקל זבינהו ניהליה כבלורות דמיין ודינן בהו דין מטלטלין בכל מילי כגון דין לוגאה ובבועה. וכיולא בהן. דקי״ל כל העומד ליבלר כבלור דמי. והכא הייט טעמא דגבי שומר לאו כבלורות דמיין. כיון דלשמירה הן כתהן מחוברין לקרקע. ואדעתא דהכי מסריהו ניהליה. הוה ליה כקרקע. דהא לאו למתלשינהו מסריהו ניהליה ע״כ לשון הטור. והכריחוס לחלק בין שומרין לשאר דברים כפי מה שנ״ל פשוט שהיא גמרא דפרק נערה שנתפתתה במסכת כתובות [ד׳ נ״א] דאמרי׳ בפשיטות כל העומד לגזוז כגזוז דמי. כמו שהעתקתי במשנה ז׳ פ״ח דב״ב ומדמחלקים ביניהם בסברא ש״מ דבחדא מחתא ניהו. ובגונא חדא מיירי לו שכירות וגם שאר דברים בלריך לקרקע קנת. לו שכירות וגם שאר דברים באין לריך. דאל״כ לחלק בהני דשכירות ולריך ואינך באין לריך. ומכיון דהרמב״ם בחבורו פ״ה מהלכות טוען לענין מודה מקצת כתב דוקא באינן לריכין לקרקע אמרינן כבלורות דמיין. וכ״כ לענין מקח וממכר ולוגאה בפ״ח מהלכות מכירה ש״מ דבשכירות אף באינן לריכין לקרקע ס״ל דלאו כבלורות דמיין. וכן סתם וכתב בפ״ב מהלכות שכירות המוסר לחברו דבר המחובר לקרקע לשמור. אפי׳ היו עגבים העומדים להבלר. הרי הן כקרקע. בדין השומרים. ולא כיאר שזה דוקא בלריכין לקרקע. אלא דלטיתתה דבפירוש משנתינו קאזיל שהיא לענין שומרין בלבד ובאין לריכין לקרקע. ואפ״ה אמרו רבנן דלאו כבלורות דמיין משום דלא דמי שמירה לשאר דברים. ותמיהני על הכ״מ שבפ״ח מהלכות מכירה כתב שסובר הרמב״ם דע״ל לא פליגי רבי מאיר ורבנן אלא בלריכין לקרקע. אבל אין לריך לקרקע אפילו רבנן מודו. ופוסק הרמב״ם כחכמים. ואפ״ה

שנויי נוסחאות

קדשים שחייב (באחריותן). כ״ד ״ג וכי״ק דברים שהוא חייב.. וכ״ס ביאסנ״ל (וכס ליתא). נשבעין עליהן ושאינו. כ״ל״פ נשבע עליהן אין ו״ה נשבע גם נסמוך; כד״ג ..ושאין: ן שהן בקרקע. וכ״ס בד״ג ובמסיות ד׳ מנטוכה ובמסב״ב ועי׳ כס״ר; בכי״ק וכי״מ וכפי״ ר״ח וכד׳ ווייטא ולונלין בגמ׳ וכרש״י וברי״ף וכן בתוס׳ בדפוסים הישנים .. בקרקע וכן הוא בכל המקומות המובאים בגיוסים.

תוספות רעק״א

ן [אות כג] תיי״ט ר״ח והכ״א. דבחדיא פסק בפ״ב מהל׳ שכירות. במחכ״ת אין בזה סרך קושיא דהרמב״ם כתב רק דלטענת שומרים שאינו ברשותו ושלא פשע א״צ הודאה במקצת אבל לענין טענה ובפירה שכופר שלא מסר לו כלום או שהחזיר בעינן הודאה במקצת כמו בהלואה וכמ״ש הרמב״ם שם בין שהודה מעצמו ששאל או שכר שאין אומרים. מנו לפטורי משבועה. והיינו דיש לו מנו דאילו אמר להר״ם לא היה צריך לישבע וכן מפורש שם בהלכה י׳ י״א י״ב. ואיני עומר על דעתו הגדולה של התי״ט בזה:(״אך עפרית הקושי׳ לדעת הרמב״ם דליל למודה במקצת. הא יש לאוקמי בשבועת השומרים. וכן הקשה בש״ך בסי׳ צ״ח ס״ק מ׳ יפו״ש):

יכין תפארת ישראל יכין

מא) ה״ה שאר שומרים, שאינן נשבעין ואינן משלמין בכן אפילו פשיעה. רק נקט שומר חנם גבי שבועה, משום דבו נזכר שבועה בתורה תחלה, וגבי תשלומין נקט ש״ש, משום דבו נזכר תשלומין תחלה [כך נ״ל. מיהו לפמ״ש כ״י דאפילו פשיעה פטור מלשלם, שפיר נקט ש״ת אינו נשבע, דאע״ג דש״ת חיובי שומר שכו הם היותר מוצעים מכל השומרים, שאינו חייב לשבע רק שלא פשע ושלא שלח ידו וגו׳, אפ״ה בכגון אפילו לשבע הנך שבועות א״ל, דאין בו שום חיוב תשלומי שומר, דאפילו בשלח בו יד, אינו חייב משום חיוב שומר רק מדהוא גזלן. ובתשלומין לא נקט שוכר. משום דדינו כש״ש. ולא נקט שואל. מדלא שייך שאלה בהקדש. אמנם לפ״ך כולן חייבין בפשיעה]. אבל השומר שכר מפסיד שכרו עד שישבע שומרן כראוי (כל זה בת״מ ל״ה וס״ו וס״ח): מב) שאמר הרי עלי קרבן והפרישו: מג) דס״ל דגורס לממון כממון דמי והרי חייב באחריותה: מד) שכשהפרישו אמר הרי זו קרבן דאז פטור מאחריות: מה) מיירי בתבעו עגבים שא״ל עוד לקרקע, ומש״ה ס״ל לר״מ דהו״ל כבלורות וכמטלטלין דמי:

ליבלר כבלורות דמיין. וחכמים כברי להו כבלורות דמיין. והלכה כחכמים. ודוקא בדין שומרים. אבל גבי מקח וממכר ואונאה ומודה במקצת הטענה בכל הני קיי"ל דדבר העומד ליבלר כבלור דמי וכן הלכה: עד הזיז. קורה של עליה הכולטת מתוך הבית וכללא דמלתא לעולם אינו חייב שבועה דאוריתא עד שיטענו דבר שבמדה או שבמשקל או שבמנין. ויודה לו במקצת המדה. או במקצת המשקל. או מקצת מנין: ן המלוה את חבירו על המשכון. נעשה עליו שומר שכר לא שנא משכנו בשעת הלואתו. לא שנא משכנו שלא בשעת הלואתו. ואם אבד לו בגנב והיה המשכון כנגד החוב יצא משכונו בחובו. ואין לחסר זה על זה כלום. ואם החוב יתר על המשכון משלם לזה למלוה מה שהיה החוב יותר. ואם המשכון יותר על החוב משלם מלוה לזה. ואם נאבד באונס משומר שכר פטור. גם המלוה פטור. וכשבע שבאונס נאבד. וגובה חובו כולו: שקל. חצי סלע: לא כי. לא כן

המחובר לקרקע הרי הוא בקרקעיט). אין נשבעין אלא על דבר שבמדה. ושבמשקל. ושבמנין(מו). כיצד בית מלא מסרתי לך(מח). וכים מלא מסרתי לך. והלה אומר איני יודע אלא מה שהנחת אתה נוטל. פטור(מט). זה אומר עד הזיז(נ). וזה אומר עד החלון. חייב(נא): ן המלוה את חבירו על המשכון(נב). ואבד המשכון(נג). אמר לו סלע הלויתיך עליו. ושקל היה שוה(נד). והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו. וסלע היה שוה. פטור(נה). סלע הלויתיך עליו. ושקל היה שוה. והלה אומר. לא כי. אלא סלע

פוסק בשבועות דאפי' אין לריך לקרקע הרי הן כקרקע מטעם הר"י הלוי. עכ"ד. ודברי תימה הן דמי דחקו להר"י והרמב"ם לחלק בין שבועות לשאר דברים. אם לא משכנו והיא דפרק נערה. וכיון דמוקמינן להיא דנערה דכגזוז דמי בשאר דברים ש"מ דמשכנו בשומרים ובשומרים פסק דאפי' אין לריכין לקרקע הרי הן כקרקע. ש"מ דפלוגתייהו אפי' בא"ל לקרקע. כ"ש שדברי בפירוש המשנה כך הם בהדיא. אלא שבהם י"ל דאשתמיטתיה להכ"מ. אבל הדברים בעצמם מוכרעים מדברי הר"י הלוי שהביא הוא. דאין לחלק ולאוקמי שבועות בלריך לקרקע ושאר דברים באין לריכים לקרקע. ועיין במשנה ז' פ"ח דב"ב כתבתי דעת ר"ח והרא"ש בענין כל העומד להלוות וכו'. וכן דעת הר"ן והרשב"ם. גם כתבתי שם מה שתמהתי על הטור בזה: אין נשבעין אלא על דבר שבמדה וכו'. התוס' ברים פ"ז דב"ק דף פ"ג [נ"ל ס"נ] בד"ה דבר שאין מסויים וכו' מסקי דנפקא לן ממשמעות דכי הוא זה. והר"ן בפרקין כתב דבמכילתא מפיק מנסף או כלים. מה כסף שדרכו למנות. אף כלים שדרכן למנות. מכאן אמרו כל טענה שאינה במדה ובמשקל ובמנין. אינה טענה. ע"כ. ולא קשיא דהא לאטריך לכדדרשינן ברים פרקין מה כסף דבר תשוב וכו' דהכל איכא למדרש במה כסף. ומ"ש הר"ב וכללא דמלתא אינו חייב עד שיטענו וכו' ויודה לו במקצת המדה וכו'. לשנא דברייתא ולאתויי טוענו בית זה מלא דלא תימא דאינן דאמר בית זה מלא. וזה מחזיר לו חסר. נראה החסרון. והרי הוא כזה אומר עד הזיז. וזה אומר עד החלון. קמ"ל דלא. עד שיודה בדבר שבמדה וכו'. וכתבו התוס' דטעמא דכשאין חסירה אלא מעט מקריא מלאה ואין ידוע מה ביניהם. א"נ בענין שיזכור מדה בהודאתו. ע"כ: חייב. ל' הר"ן לדידן דקיי"ל הילך פטור. [כמ"ש ג"כ לעיל] על כרחין כשהרקיבו פירות מיירי [וכ"כ התוס']. ובאומר עד החלון והרקיבו בפסיעתו [ובעינא] לשלומי לך עסקינן. ומה שהנחת אתה נוטל נמי בכגון זה הוא כלומר המדה שהנחת הרי היא במקומו שנתקלקלו הפירות ובעינא לשלומי לך. ותמיהני מה שהנחת אתה נוטל למה פטור. והרי כשאנו רואים הפירות הודאתו ידועה. ועדיין הוא עומד בה. וא"ל דהיינו טעמא משום דבשעה שהודאה יוצאה מפיו בעינן שתהא בדבר שבמדה. ע"כ: ן המלוה את חבירו על המשכון. כתב הר"ב נעשה עליו שומר שכר לא שנא משכנו וכו'. מבואר במשנה ז' פ"ו דב"מ: ושקל. פירש הר"ב חצי סלע. עמ"ש משנה ו' פ"ק דשקלים: והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו וג' דינרים היה שוה חייב. כתב הר"ב הרי הוא הודה במקצת הטענה. ולא אמרי' שלא הודה לו שיתחייב לשלם לו אא"כ שיחזיר לו משכונו. וכל עוד שלא יוכל לחזיר לו משכונו נמצא שלא הודה לו בשום היזק. משום דמשכון לאו פרעון הוא ויכול המלוה לכוף לזה שישלם לו חובו. אע"פ ברולה לעכב המשכון אצלו בדמי שיוו שאומר ומובר בלא תחמוד. ואע"פ שאפשר שאין ב"ד מזקקין לכוף את הלוה כל זמן שעובר בלא תחמוד. היינו כדי לכוף את המלוה שלא יעבור עבירה זו כשם שמכין אותו עד שתצא נפשו באומר כוכה אינו עושה. אבל אין הלוה

נפטר

יבין תפארת ישראל בועז

מו) דס"ל דלאו כבלורות דמי, והו"ל כקרקעות. [וא"ל הרי בל"ז הו"ל הודאתו הילך דפטור משלמא"ו. י"ל דמיירי שבלר אותן חמש שמודה בהן, ומודה שחייב לו דמיהן. ואפ"ה לרבנן פטור משל"ח, משום אותן ה' שטונות שבפר, שאינן רק בקרקע (הרשב"א) וי"א דמיירי שתבעו מעות הענכים שבלר מכל י' הגפנים, ואפ"ה לרבנן דינן כקרקע, מדאתו שעבודייהו מחמת קרקע]. וקיי"ל כר"מ דכהלוסין דמיא, לעניין מודה במקצת (ח"מ ל"ה), ולעניין שאינן נקנין רק במסיכה כמטלטלין (קל"ג), וכמו כן לעניין שיש בהן אונאה כשאר מטלטלין (קל"ז). וה"ט מדקיי"ל בכל דוכתא כל העומד לגדול כגחור דמי (כתובות נ"ח, וב"ק כ"ט ב'). אבל לעניין חיובי שומרין ושבועתן, דינן כקרקע, מדלא מסרן לו רק לשמירה ולא להלשן (ח"מ ש"א ס"ה). ובשבועות קרקע יש חולק, אם כבר הגיע זמן פרעון השבועות הרי טוענו מעות. ואם לא הגיע זמן פרעון השבועות, רק שהמשכיר טוען שידור בו ב' חדשים כפי שהשכיר לו, ויתן לו אח"כ השכר, וזה משיבו לא שכרתי רק לחודש א', הו"ל כהבטחת קרקע [ש"ך ל"ה]: מז) ר"ל דלריך שיהיה ההבטחה וההודאה דבר שבמדה או משקל או מנין: מח) והלה מודה י' כורין, והלה משיבו אינו יודע אלא וכו': מט) משבועה דאורייתא. ואפילו תבעו בית „זה מלא", אפ"ה לא הוה דבר שבמדה, דכשאסר מעט נמי נקרא מלא. א"נ משום דלריך שיזכיר בטענתו מדה או מנין [ח"מ פ"ח] (ב): נ) קורה הבולטת מהכותל: נא) שדא"ו. ודוקא בהתעסקו הפירות בפסיעתו. דאל"כ הילך הוא, וכלעיל: נב) דדינו כשומר שכר [ושי' כ"מ פ"ו מ"ז]: נג) בלא אונס: נד) סלע הוא ד' דנרין, ושקל הוא חצי סלע: נה) ר"ל

פטור

אין נשבעין אלא. על דבר שבמדה. מיי' פ"ב מה' מושב ומעבן ה"א ממ"ש עיין ל"ה מש"ש מ"מ מימון פ"ח ה"ט כ"כ ב"ר: ן המלוה את חבירו על המשכון. מ"ג ב"ת ב"מ נ"ד כ"ב מ"ו מיי' ב"מ פכ"ו מלוה ולוה ה"ד ספ"ב עיין ל"ד טוש"ע חו"מ ס"ס מימון פ"ב ס"ע ומימון פ"ו ו"ב:

שנויי נוסחאות

כיצד. נכי"ק ונמכני"ל כ י צ ד אמר; נד"ל .. א מ ר לו. ר"מ מחייב (שבועה). נד"ל ונכי"ק ונמכני"ל ונכני (במקומות המובאים בציונים) ונכי"ף ליתא. שבמדה ושבמשקל ושבמנין. נכי"ק ונמכני"ל שהוא במדה ובמשקל ובמנין; נד"ל שהוא במשקל במדה ובמנין, וסדר מוסתיגו הוא הסדר הרגיל (נ"מ נ"ן ע"ב, ע"ה ע"ל ונכל המקומות המובאים בציונים) (ד"ס). (כיצד) בית. נד"ל ונכי"ק ונכי"ף ונמכני"ל.. א"ל בית ונ"ה נכי"מ (ופס ליתא). (וכים מלא מסרתי לך). נד"ל ונכי"ף כ"י ליתא; נכי"ף ונכי"מ ונמכני"ל כים.. והלה אומר. נד"ל והוא..: ן אמר לו. נכי"מ ונכי"ף ואמר.. (לא כי אלא). נמכני"ל ליתא, כפי הנראה בטעות.

ראשון לציון

ן חוי"מ ד"ה אין נשבעין כו' התוס' ברפ"ז כו' ועי' יש סדר למשנה:

לקוטים

בתוי"ט ד"ה חייב וכו' ולכ"ה התו' וכו' עמו הס"ל התו' ז"ל לא כתבו כלי הר"ן שהרקיבו הפירות דו"ל למ"ד הילך פטור צריך להעמיד כגון שזה עצמו שמודה אינן בעין ע"כ מ"ל דלא בעו למימר שהרקיבו אלא שנאבדו מן הטולם לגמרי בפסיעתו ובעי לשלומי ומ"ל שכתבנו כן כי היכי דלא תיקשי מה"ש הר"ן אח"כ דמס שהנחת אתה נוטל אאלי פטור והרי כשאנו רואים כמ"ש התי"ט מש"ה לוקמוה בדאתיכו לפירות בטולם כלל דהשתא אין הודאתו ידועה. ושוב ראיתי להכ"ב ג"ת ז"ל בשער המ' שהבין גם הוא גי' התוס' כדברי הר"ן שנאבדו לגמרי בפסיעה אלא שכתב דטעמא דמו' משום כים דמיירי במעות דלי בשרקבו לא שייך כן במעות ואי מהא לפ"ד לא לריך דבמעות נמי שייך מעות שהחליפו וכלישנא דאנן גבי מעשר פירות שהרקיבו ומעות שהחליפו. ושוב ראיתי יפה בדברי התו' ול"ל ברור שאין כוונתו כדמתיב"מעיקרא וכמו שהבין ג"כ הרב הגי' אלא שדעתו כמ"ש שם הר"ב התרומות דשם בעל התו' דגרי' אינם

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שבועת הדיינין פרקו שבועות

ר"ע מברטנורה

נפטר מחיובו בכך והייב בבא לגלות ידי שמים לפרעו את העודף. הכי מסיק הר"ן: סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה וכו' פטור. לוקימנא לה בגמ' פרק המפקיד דף ל"ה במאמינו לוה למלוה שאינו ברשותו שאל"כ מתוך שצריך לישבע שאינו ברשותו נמי כמה היה שוה ע"י גלגול. אע"פ שבשווי לון מאמינו. היינו משום דלא קיים ליה למלוה בגויה. ומלוה אינו מאמין ללוה דקיים ליה בגויה משום דמקייים ביה וסלף בוגדים ידם(משלי י"ח) דאי לאו דבוגד ורמאי הוא לא היו מלריכין לו מן השמים שיהא לוה. אבל לוה מאמין למלוה שאבד. דמקיים ביה תומת ישרים תנחם (שם) שאם לא שאדם נאמן ויסר הוא. לא היה מעשרין אותו מן השמים. וכתב הר"ן וא"ת אם במאמינו אמאי מחייבים למלוה שבועה שאינו ברשותו [כדפירש הר"ב] י"ל אע"פ שהאמינו. כיון שנתחייב לו שבועה משביעין נמי את המלוה. שמא ישבע זה ויוציא הלה הפקדון. ע"כ. ומדלא לוקימנא הכי בבבא דלעיל במאמינו. משו"ה דייק הר"ן התם דכופין ללוה לפרוע אע"פ שאין מחזיר לו משכונו כמ"ש לעיל בשמו: מי שהפקדון אצלו. אע"ג דאתן במשכון אינו מלריכין מתני ליה בגי' פקדון. משום דבכל פקדון דינא הכי שאם טוען המומר אבד וכו' לפטור מתשלומין. מהוייב לישבע שאינו ברשותו. כך נראה לי. אלא דקשה לי. דא"כ בגמ' דהמפקיד דף ל"ה דרב הונא אמר הכי. ונשבע שאינו ברשותו. אמאי לא מפיק ליה ממתני' מדאתי פקדון ולא משכון דאינו אינו ברשותו. וא"ת ולמה שנה הטעם דנשבע תחלה. ולא שנה הטעם דעיקר שבועה למה היא. דשמא נתן עיניו בה. פי' הרמב"ם בפירושו לפי שזה הטעם כולל כל מכשול. אבל טעם שמא נתן עיניו בה אינו כולל כל משכון. שאם היה המשכון לשון זהב. או חתיכת כסף שאינו כלים ולא בגדים שיש בהם רקמות. וכיולא בהן. אין כאן טעם שמא עיניו נתן בה. ע"כ. וכ"כ בריש פרק ו' מהל' שאלה שאם הפקדון דבר שכל מינו שוה ומצוי בשוק לקנות כמוהו. כגון פירות או יריעות של צמר ושל פשתן הצוות בכל עניגם של צמר ושל פשתן שאינן מצוירות וכו'. וכתב המגיד אע"פ שלא נהבאר בגמ'. נראה נכון דלמה יחשד הלה וכו' ע"כ. ומפירוש המבנה ראינו שנתבאר לו זה מהמבנה עצמה: ויוציא הלה את הפקדון. פירש הר"ב ויפסלנו לעדות ולשבועה. וכפירש"י. והקבו' התוס' וכי עבדינן תקנה לרבינו. אלא מעתה שמא יוציא הלה הפקדון ונמצא שבועת לוה לבטלה. ע"כ. וכך מסיים הרי"ף. ונמצא שם שמים מתחלל:

*) נר"ב ד"י מסר מלת המשכון ופלגא שלא הסגיר התוי"ט מלה זו כדרכו תמיד.

יכין תפארת ישראל בועז

פטור הלוה משדא"ו, דהרי כפר בכל. רק ישבע המלוה תחלה שבועת המשנה שאינה ברשותו, שמא עיניו נתן במשכון [דרק בספיסר המומר א"ע מתשלומין בשבועתו זאת, אז לבד היא שדא"ו, כח"מ רל"ד ב']. ואח"כ ישבע הלוה היסת כדבריו. ואפילו מאמין לוה למלוה שנאבד המשכון, אפ"ה צריך המלוה לשבע קודם שישבע הלוה, דחייסינן שמא אחר שישבע הלוה, יוציא המלוה המשכון ויכחישנו, ונמצא שם שמים מתחלל [ת"מ ע"ב ט']: נו) ר"ל חייב הלוה שדא"ו על דבריו, דהרי הודה במקצת. מיהו קודם שישבע הלוה, ישבע המלוה תחלה שאינו ברשותו, מטעם דלעיל. אמנם בטוען הלוה לוי יודע כמה היה שוה, ישבע המלוה שבועת המשנה שאינו ברשותו, ויגלגל בה שבועה שקל. ובמאמין לוה למלוה שאינו ברשותו, או שיש למלוה עדים שנאבד המשכון, בוטל המלוה השקל בלי שבועה, רק יקבל בחרס שאוה כדבריו, דהרי לוה יודע בוודאי שחייב, ומסופק בפרעון [שם י' י"א]: נז) נמצא מלוה חייב לי סלע שהמשכון שוה יותר מהחוב [ולמה שכתבנו בב"מ פ"ו סי' ל"ה, דלרש"י וס"ל על המותר אינו רק שומר חנם, מיירי הכי שנאבד בפשיעה]: נח) ר"ל פטור המלוה משבועה דאורייתא, דהרי כפר בכל. מיהו במאמינו לוה שנאבד, נשבע מלוה רק היסת ששוה היה המשכון כחובו. ובאינו מאמינו שנאבד, ישבע המלוה שבועת המשנה שאינו ברשותו, ויגלגל בה ששוה היה כחובו: נט) ר"ל חייב המלוה שבועה דאורייתא, מהודה במקצת. ויכלול בשבועתו שאינו ברשותו (ג): ס) ר"ל בכל מקום שאמרנו שהלוה ישבע, מי נשבע תחלה קודם ללוה: סא) ר"ל המלוה, שהמשכון הנפקד היה אצלו: סב) ר"ל שכישבע לוה תחלה: סג) ויברר שנשבע לשקר ונמצא שם שמים מתחלל. ולהכי אפילו

(ג) ולכאורה כולה מסנה שאינה צריכה היא דמי לא ידעינן בין במלוה בין בלוה דכופר הכל פטור ומב"מ חייב כמשנה מ' בפרקן. וג"ל דריש דריש דלוה כופר הכל קמ"ל דפטור משבועה אע"ג דליכא נביה סברא דאין אדם מעיז פניו בפני בע"ח מדידע שמשקר דהרי המלוה לא קיים ליה בגוויה, בשיוי המשכון, [כב"מ ל"ה א'] קמ"ל דאפ"ה כל כופר הכל רחמנא פטריה [ולא כרש"י ב"ק ק"ז א', ועי' תוספת התובות י"ח א' ד"ה חזקה וה"ק]. וסיפא דריש דלוה מודה במקצת קמ"ל דלא נימא דנהוי לוה כאומר כ' ידעינא שאני חייב לך ואידך כ' מסתפיקנא אם חייבנא לך, דשמא אותא למשכן נגד ואני חייב לשלם לך עד שתחזר משכוני קמ"ל כר"ן [שבועות דס"י ע"ב] דהך רק עיקול הוא, אבל עכ"פ חייב לשלם. וברישא דכיפא קמ"ל במלוה כופר הכל דפטור, דסד"א מדליכא נביה סברת אינו יכול להעיז פניו בע"ח, דהרי לא עשה לו מומה, ולהכי להוי כפקדון הכופר הכל חייב שבועה [לרש"י ב"ק ק"ז א']. ואפילו לתוס' הכ"ל בכתובות דס"ל דאינו יכול להעיז הייט מדאחבירו מכיר ממשקר במזיד, הכא שאני שהלוה יתלה שהמלוה לא קיים ליה בנגויה ולא בקי באומד, קמ"ל דגם כופר הכל זה פטור משבועה. וכיפא דסיפא קמ"ל במלוה מודה במקצת חייב, אע"ג דאית ליה פטור מגו דכפר הכל, ויכול להעיז בכ"ל, אפ"ה כל מודה במקצת ההודה היינתו. מיהו בלומר המלוה אינו יודע כמה היה שוה, ישבע המלוה שבועת המשנה שאינו ברשותו ויכלול בה כפקדון הכופר הכל חייב שבועה. דהרי הו"ל כאינו יודע אם נתחייבתי כלום. ובמאמינו לוה שנאבד, או שיש למלוה עדים שנאבד, נשבע המלוה רק היסת שמספק בשוויה ופטור. אמנם באומר המלוה שיודע שהמשכון היה שוה יותר מהחוב, אבל אינו יודע כמה, הו"ל מלוה מחוייב שבועה, שהרי הודה במקצת ששוה קצת יותר מחובו, ואינו יכול לשבע, מדמסופק כמה היה שוה, ולהכי יכלס כדברי הלוה, רק הלוה יקבל בחרס שאמת כדבריו [וי"ח]. רק בהודה הלוה שלא ראה המלוה המשכון, מדהיה לרוד וחתום, פטור המלוה, דכל שידוע מתחלה שאין הנתבע יודע, לא אמריגן נביה

מתוך

המשכון הוא דבר המצוי דאז ליכא למיחש שמא עיניו נתן בו, אפ"ה ישבע (ד):

שלא הלויתיך עליו ושקל היה שוה כ' ושלשה דינרין היה שוה מ' ושתים היה שוה. מיי' סס סיפ"מ גם פס"ר ה' ופמיי ס"ב:

שנויי נוסחאות

[חמשה דינרין. במכנ"ל דינר ולוגו נכון. ומי נשבע. נד"ל ובכנ"ל ובמכנ"ל מי הוא הנשבע וכ"ה מי גם בכנ"מ ובכנ"פ. ישבע זה. במכנ"ל דישבע. (הי"ד למיל"ק). הלה. בכנ"ק הלו:

תוספת רעק"א

[אות מד] הוי"ט ד"ה מי. תני ליה בלשון פקדון) בלקוטי בהרי"ל דייק מזה דגם משכון מקרי פקדון. ומי שנשבע שלא לקבל פקדון אסור להלות על המשכון. והובא להלכה בהגהת ש"ע יו"ד סי' רי"ז סס"ח: [אות מה] בא"ד משום דבכל פקדון. אינו מובן לי דאמו מפורש במתני' מי נשבע תחלה דנשמע מזה דצריך המלוה לישבע שאינו ברשותו ויורה לנו מתני' בלישנא דפקדון דבכל פקדון הדין כן דישבע שא"ב. הא באמת לא קתני במתניתין רק מי נשבע. אלא כיון דבאמת הדין דשומר צריך לישבע שא"ב מוכרחים אנו לפרש דמי נשבע תחלה א"כ לא נשמע ממתני' דמלוה צריך לישבע שא"ב ללמד על פקדון דעלמא גם למה דמשני אביי (נב"מ דף ל"ה) גזירה שמא יסעון ויאמר אחר שבועה מצאתיה, א"כ מי נשבע היינו דהמלוה נשבע בפה היה שוה א"כ לא נזכר כלל במתני' משבועה שא"ב וביותר דהא באמת אינו נשבע שא"ב דהא מסיפא מוכח דמיירי במאמינו(*פירוש מרישא דסיפא כמו דמשני רב אשי שם) אלא דברישא מה"ת

לקוטים

ספרים לא מיקרי אילן אלא כי יוציא ליה מיד ליד ממש וכ"ד הרמב"ם ג"כ ודלא כהרז"ה דס"ל דאמי' קיימא בלגמא ומשמא י"ל דהתו' הכא. אולי כתב שיטתא ומש"ה לא הוצרכו לאוקמי בנבקנו וכמ"ש הר"ן ז"ל אלא שאינם לפנינו ולא מצי יוציא לבו מיד ליד ומש"ה לא מיקרי אילן. אם אינו בעין לו. לפנינו דלפי מ"ש לעיל הוא"ל שאינו בעולם אז דנאבד ויוצא בזה ונמצא שיש הפרש לענין דינא בין הכוס' לבר"ן ז"ל: (ס"ל)

מתוך שאינו יכול לשבע משלם. ומה"מ בעיזי דאכלי חושלא ונתבע מפופק כמה הפסידו [ב"ב דל"ו]. וכ"כ בשור שגח הפרה, ומזיק מסופק כמה הפסיד [ב"ק מ"ו ע"ב], בכולן מדידוע שהנתבע מסופק לא הו"ל מתוך שאינו יכול לישבע משלם [כך מסיק הש"ך בסי' ע"ב סקי"ח]. **ובתבעו** זה את זה, דהמלוה אומר שהמשכון שוה פחות מחובו, ולוה אומר שהוא יותר, המלוה נשבע ב' שבועותיו כלעיל, והלוה נשבע היסת שהוא כדברי ופטורים. ובמאמינו לוה לבעל המלוה שנאבד, אז גם המלוה ישבע תחלה רק היסת שהיה שוה פחות מחובו. **ואי"ל** הרי לפי מ"ש לעיל כ' נ"ה כל שנשבע הלוה צריך מלוה היסבע תחילה שאינו ברשותו, אפילו מאמינו שנאבד, י"ל הכא ליכא למיחש שיוציא המלוה המשכן, דאם היה בידו היה מוציאו לאלתר כדי להעלם מהיסת: (ד) **אמרינן** בש"ס (ב"מ דל"ד ב') אי"ר הונא משביעין לכל שומר שרלה לשלם, שבועה שאינה ברשותו. ומקשינן מהך מתני' דתני בה ד' בני קטאי, בלוה, בהיה הלוה כופר הכל, פטור משבועה, ובמודה במקצת חייב. והדר תני ב' בני בלוה, בכפר הכל פטור, ובמב"מ חייב. ומסיים מי נשבע מי שהפקדון אצלו, שמא ישבע זה ויוציא הלה הפקדון. אביי, אי לימא אסיפא, תיפוק ליה דשבועה בני מלוה היא, דמב"מ. אלא אסיפא דרישא, דלוה מב"מ ואמרי רבנן דלשתבע מלוה, דשמא וכו'. ומקשינן אי לימא כדרב הונא דנשבע נפקד שאינה ברשותו ליכא אפשר אח"כ שיוציא הפקדון. עכ"ל הש"ס, וק"ל לרב"י (ח"מ ע"ב ב') דכשהפקיד המלוה המשכן אצל הלוה שישמור חנם, חייב המלוה עליו בש"ס כשגנב או אבד אצל הלוה, (ודלא כב"ח שם לחולק), א"כ מה מקשי הש"ס לרב הונא, אדרבה ממתני' מונח כרב הונא, דמקשאמר בסיפא דרישא דליכא דלוה מב"מ משבע לוה, ולא חייבינן בסיפא שמא יוציא הלה הפקדון, ש"מ משום דאי אפשר שיוציאו, שהרי המלוה ישבע באינו ברשותו, וכרב הונא. והא דקאמר בסיפא מי נשבע מי שהפקדון אצלו, אסיפא דסיפא קאי, בפשטותא דהמשך המשנה, וה"ק, דכשהמלוה מב"מ, מי נשבע. מי שהפקדון אצלו, ר"ל דהא דיש חיוב השבועה על המלוה, דוקא כשהמשכון הוא אצלו, או נשבע הוא. אבל כשחזר והפקידו אצל הלוה, כיון דלוה א"ל לשבע שאינו ברשותו, דהרי נניח ליכא למיחש שמא עיניו כהן בה, לפיכך לא ישבע מלוה כמה היה שוה, דשמא אחר משבע מלוה יוציא לוה הפקדון. וכן מסתבר לישנא דמתני', דקאמר מי שהפקדון אצלו וכו', ויוצא הלה הפקדון. והרי אין ממשכן חייבינן. והו מי שני שם מלוה או לוה, שיהיה לדין שיאמר מי שהפקדון וכו'. אע"כ כדברינו דקאי אתרוויהו. **ואמרו** לי שכבר נתקשה בזה הגאון בעל ב"ש האחרון. ולא ראיתיו. **אמנם** לכאורה היה נ"ל ממ"ל בש"ס בתר הכי, דישא דסיפא דסיימו מלוה כופר הכל ק' לרב הונא, דלמה פטור, לשתבע ע"י גנבו כמה היה שוה, מדמשתבע ב"ש שאינו ברשותו. ומתרץ במאמינו שאינו ברשותו. ומקשי תו, והתני' נמי כמה שוה. ומתרץ לא קיים ליה בגווה. והתני' מלוה לוה דקיים ליה בגווה. ומתרץ מלוה מקיים בלוה וסלף בוגדים יסדם, ולוה במלוה ותומת ישרים תנחם. עכ"ל הש"ס. **א"כ** אי לימא דסיפא דסיפא מיירי בהפקיד מלוה המשכן ללוה, ה"כ כולה מתני' ורישא דרישא נמי מיירי בהכי. וא"כ הדרא תו קו' הש"ס לדוכתא, למה ברישא בלוה כופר הכל, בכל גוונא פטור הלוה משבועה כמה היה שוה, הרי ליכא בשחזר המלוה והפקידו אצל הלוה, דמחייב לוה שבועה שאינו ברשותו דשמא עיניו נתן בה כדי לכפור הכל, וא"כ לשתבע נמי ע"י גנבו כמה היה שוה. דליכא למימר שמאמינו מלוה ללוה שאינו ברשותו, דה"כ יאמינו ג"כ כמה שוה. ואי"ל דהירך הש"ס הלא קיים ליה בגווה. דהרי לוה קיים ליה בשוויה של משכון, אע"כ רישא איירי בלא החזיר המשכון, א"כ ע"כ כולה מתני' וסיפא דסיפא נמי מיירי בהכי, דמאן פליג לן ריישא מסיפא. ומקשה שפיר ממ"נ לרב הונא. **אבל** ק' הש"ס לאביי ורב אשי דאם דמוקי לכולה מתני' מיירי בים לחוש בדאיתא למשכן, אלא לרבא ורב יוסף, דס"ל דכולה מתני' מיירי בים עדיס שמשרף מו גנבו המשכן, א"כ לא נגמריך כלל לבוא לכל הסברות שתהא במאמינו, כמ"ש הוס' שם, דהרי בכה"ג ליכא נגנוב כלל, מדיס עדיס לעיקר שבועה שנשרף ומאינו ברשותו, א"כ הדרא קושיין לדוכתא, דלמה לשולם הך מי נשבע וכו' קאי אסיפא ולאתמשינן הדין ליכא דהדרא מלוה ללוה המשכון, ולא נגמרך נמי לומר שיש עדיס שנגנבה. **ואת"ל** עכ"פ מדק' ריש"א דסיפא לרב הונא, נגמרך לבוא לכל סתירוניס שאמרנו. ליתא דוכי בנ"ז לא מצינן לאוקמי לרישא בים עדיס שנגנבה, רק דמרווחינן שפי דלוקמה מי נשבע אסיפא דסיפא דסמיך לה, וניחא נמי ליכא דפקדון דהבדרה מלוה למשכן ללוה מיירי, ומ"ל נש"ם להקשות דאם איתא לדרב הונא דמשתבע מלוה שב"ר היכא מפיק לה. ליתא די"ל באמת מה"מ ישבע ליה ברישא, מדכתב נשבע מלוה שב"ר. ואי נמי נאמר דרישא נמי בהחזירו מלוה ללוה, א"כ וודאי מצי לוה לאשתבועי כמה היה שוה. ותו דגם לאביי ורב אשי לא ניחא, דליכא למימר דמדסיפא דכיסא בהחזירה, רישא דרישא נמי בהחזירה, דה"כ כולה מתני' מיירי בהחזיר מלוה ללוה המשכון. א"כ ע"כ פטור דרישא דסיפא מלוה קאי, דליכא למימר דקאי אמלוה, דהרי אפילו במלוה מב"מ אם החזירו אינו משבע, כנסיפא דסיפא. אע"כ אלוה קאי, ואתמהה, וכי משום דמלוה כופר הכל, יפטור לוה משבועה כמה שוה ע"י גנבו. ותו מה פטור שייך בני לוה, הרי הוא חובע ממלוה. אע"ל דלאו כולה מתני' בחדא מחתא מחתינן, רק סיפא דסיפא מיירי בהחזירה, וק' שפיר קושיתו הנ"ל דטקמא הכי ולא נגמרך לדחוקי נפשן. **אמנם** ל"ל דהכא **אאמו"ר** ע"ר רביו הגאון זצ"ל הקשה, למה ש"ס משבע שנאנס נוגב בכרו (כב"מ דנ"ח ומ"ך ש"ג), דלמא האמינתו תורה בחדא"ו רק לפטור ולא לגבות. ואת"ל משום דחיוב שכרו וודאי, ופשק שמא לא נאנס, לכהי אין פסק מוצא מידי וודאי. עכ"פ לב"י ומ"ך ס"ל, בחזר ש"ס והפקיד לבעלים, שבעו בעלים ושבעו ומסומר שכר מנ"ל שנאמינם בעלים בשבועה ליטל, והרי קרא ב' ולקח בעליו ולא ישלם. **ולפע"ד** נו"ת נראה לתרץ קושית ע"ר זצ"ל, ממה שהקשה הר"ן בשם הרמב"ן (בשבועות דש"ל ע"ב) בסיפא דרישא דלוה מב"מ דמי הלוה שיחזר על המשכון, אמאי ישבע לוה שדא"ו, הרי אי איתא למשכון ביד המלוה, וודאי א"ל לפרוע עד שיוציא המלוה המשכון, א"כ להוי לוה כטוען ב' וודאי לית לך, ואיכך ב' לא ידענא אי אית לך, דלמא משכון נגד הוא, ואינו חייב לך כלום, והרי בכה"ג וודאי פטור משדא"ל. והיכן כיון דמודה בעיקר החוב, דהרי אפילו יטול המשכון ביד המלוה, עכ"פ חייב לוה למלוה גם לדברי לוה, דהרי מב"מ, רק שא"ל לשלם עד שיחזיר המשכון, לכהי מחשב שפיר מב"מ. עכ"ל הר"ן. **א"כ** מהורץ קו' ע"ר זצ"ל דוודאי כיון שנאבד מחויב ש"ם לשלם לבעלים שהפקידו אצלו, ואע"ג שא"ל לשלם עד שישבע שלא פשע. הא רק עיקול הוא. ומלתא אחריתא היא ולא מהשב על ידו נשבע וטול. **ולפ"ז** גם קושיתו הנ"ל לרב"י מתורלת, דס"ת בלוה מב"מ דהיינו בסיפא דרישא, יפה תירץ הר"ן דלפ שהמשכון בידו של מלוה, עכ"פ כיון שלוה מב"מ, חייב לשלם, רק שיכל לעקל מלשלם הדינר שמודה עד שיחזיר לו משכונו. אבל בסיפא דסיפא שהמלוה מב"מ, אי נימא דמיירי שהחזירה שמלוה והפקידו ללוה, א"כ במודה מלוה במקצת, אינו חייב שבועה כלל, דהרי ק' קו' הרמב"ן דהו"ל כי' וודאי אינו חייב לך, דהיינו מה שהוא נגד דמי הסלוה. ומה שהמשכון שוה יותר על הסלוה אינו יודע אם אני חייב לך, דשמא המשכון איתא נגד ואינו חייב לך כלום. וליכא לתרוצי כתירוץ הרמב"ן דכיון דמב"מ א"כ וודאי חייב לשלם, ומה שמעקל מלשלם מלתא אחריתא היא. ליתא, דאם המשכון ביד הלוה וודאי פטור המלוה מכלום. ואפילו בשבועת הלוה לא ס"ל שיגבה לוה, דשמא משכון נביה הוא, ואינו לגבות. וק' שפיר קו' אאמו"ר ע"ר הגאון זצ"ל. לפיכך ליכא לאוקמא בהכי:

מה"ת יאמין לו דעי"ז ישבע המלוה ויטול. או בש"ש הר"ן כיון דנתחייב הלוה שבוע' אפשמאמינו משבעינן ליה להמלוה תחלה שא"ב מחששא שמא יוציא וא"כ עכ"פ לאביי דאף אם נשבע שא"ב ס"מ חיישי' שיוציא וישען לאחר שבועה מצאתיה לזה ישבע המלוה כמה הי' שוה א"כ ממילא גם ברישא דרכו להאמינו על שא"ב דהא אף אם לא יאמין לו ישבע המלוה ויטול א"כ באמת בדינא דמתניתין דהכא ליכא שבוע' שא"ב וא"כ ל"ש לומר דנקט מש"ה לישנא דפקדון. ולענ"ד נראה דנקט לישנא דפקדון למ"ש הר"ן והובא בתי"ם כאן ד"ה והלה דהא דלוה הוי מודה בבקצת ול"א שהורה לו שיתחייב לשלם כשיחזיר לו משכונו וכל עוד שלא יחזיר לו משכונו א"ח לשלם לו נמצא שלא הודה לו בשום חיוב ואף אחר שנשבע לו שא"ב ס"מ בשעה שיצאה ההוראה שזיו לאו הודא' היא. וביותר אי לאו דר"ה ואינו נשבע שא"ב יאמר הלוה אינו מאמינך לזה אמאי חייב לשלם להוי כא"י אם נתחייבתי) חיינו דאף אם ידענו דהמשכון בידו מ"מ הלוה חייב לשלם העודף על דמי המשכון עיי"ש א"כ י"ל דזהו בעצמו רצה הסתניתין להעיש דהמשכון הוי רק כפקדון דעלמא ואין החיוב תלוי בזה דאף אם המשכון בידו לא נפטר זה מחיובו. כאלו היה פקדון בעלמא אצל המלוה:

פרק ז **א כל** הנשבעין. נשבעין ולא משלמין. לא הקנה תורה לתובע לישבע וליטול. אלא לנתבע שישבע ולא ישלם דכתיב (שמות כ"ב) ולקח בעליו ולא ישלם. מי בעליו לשלם הוא נשבע: **ואלו נשבעין** ונוטלין. **שהקנו להם חכמים לישבע**

פרק ז **א נשבעין** ולא משלמין. כתב הר"ב דכתיב ולקח בעליו ולא ישלם וכו' גמרא. ופירש הר"ן דרישא דקרא שבועת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו את הבעלים ולא ישלם. והאי לא ישלם. קרא יתירא הוא. דכיון דכתיב אם לא שלח ידו במלאכת

פרק **זא כל הנשבעין שבתורה**[א]. נשבעין ולא משלמין[ב] **ואלו נשבעין**

רעהו ממילא משמע דלאחר שבועה לא ישלם. ואם אינו ענין כאן תנהו למודה מקצת ועד אחד. דבמודה מקצת ס"ד אמינא כיון דממונא אית ליה גביה ואידך עביד לאשתמוטי. אימא ישבע הנתבע ויטול. ובעד אחד נמי סד"א שלא אמרה תורה שישבע הנתבע להכחיש את העד. אלא ישבע הנתבע במקום עד ויטול כעל פי שנים עדים. קמ"ל. ע"כ: ואלו נשבעין ונוטלין הבגיר וכו'

פ"ז **א** כל הנשבעין שבתורה. מ"ל ע"ל מ"ה ע"א כל הפרק. תוספות פ"ז ע"ב כ"ק ע"ב ק"ו ע"א: נשבעין ולא משלמין. מיי' פ"א מה' שונין ומפצין ה"ב בסמ"ג עשין נ"ב: טוש"ע ח"מ סימן פ"ש פ"א:

שנויי נוסחאות

פ"ז **א** ואלו. כק"ק ובמסכ"ל אלו.

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ז א) דהיינו שומר, ומודה במקצה, ומי שעד מ' מכחיש טענתו: ב) וה"ה נדיון בכל כופר הכל, נשבע הנתבע:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

וכו'. ומקשו [תוס'] הכא דהא נשבעין וטוטלין טפי מיהו דהא ליכא פונמת כתובתה. ועד אחד מעידה שהיא פרועה. ומנכסי יתומים. וכולהו דקתני לקמן בפרקין משנה ז' כשם שאמרו וכו'. ותנן נמי בפרק הגוזל בתרא משנה ג' המכיר כלום וספריו ביד אחר וכו' ישבע כמה כתן ויטול. ותנן נמי בפרק ח' דכתובות משנה ה' המוליא הולאות על נכסי אשתו. ישבע כמה סולית ויטול. ואמאי לא תנינהו לכולהו הכא דמדקתני אלו ליכא למימר דתני ושייר. ובתירוץ התוס' דהכא ודפ"ג דב"מ דף ל"ד דלא חשיב אלא שאין כנגדו רלוי לישבע. ומוליא הולאות בכלל שכיר הוא. לא מתישב המכיר כלום וכו' ובפ"ח דכתובות דף פ' מסקי דלא השיב אלא לאותן שצריך להשמיענו דטוטלין. דלא תימא אף בשבועה לא יטלו. ואילו הפונמת ודכותה אי לאו דשמעינן הוה אמינא דטוטלין בלא שבועה. והלכון מוכיח כן דבהני דהכא קתני נשבעים וטוטלים משמע דאתא לאשמעינן דטוטלין. ובפונמת ודכותה קתני לא יפרע אלא בשבועה. משמע דאתא לאשמעינן דבלא שבועה אין טוטלין. והר"ן הקשה על זה משכנגדו תמוד על השבועה דקתשיב אע"ג דמדינא אית ליה למסקל בלא שבועה. משום דהוה ליה מחויב שבועה שלי"ל ומשלם. כמ"ש הר"ב במשנה ב' פ"ח דב"מ. ותירץ בשם הרמב"ן דאילו נשבעין וטוטלין אטולי מלתא קאי. והפונמת כתובתה דסיפא וחברותיה בכגון זה נשבו. אלא מכוש דתנינהו התם בפרק הכותב [דף פ"ז] קתני הכא כשם שאמרו והא דלא קתני הכא דמי המכיר כלום משום דלא אקיל אלא ממה שברשותו. וכן מוליא הולאות על נכסי אשתו אמה שבתיה בלבד הוא טוטל. ע"כ: השביר כיצד וכו'. כתב הר"ב מפני שבעל הבית טרוד בפועליו. והני מילי כשתובעו בזמנו וכו' מפורש יפה במשנה י"ב פ"ט דב"מ. ומ"ש הר"ב ואם שכרו אלא בעדים נמי וכו'. ואי נמי שכרו בעדים. אלא שאין עדים שעשה עמו מלאכה. נמי אין המכיר נשבע וכו' דהא מתוך שיכול לומר וכו' כן מוכח בפירש"י. המגיד פי"א מהל' שכירות. ומ"ש הר"ב דמתוך שיכול לומר לא שכרתיך משולם וכו' וא"ת והיכי אמר מנו בכה"ג דהא אף לא חיישינן דבעל הבית משקר אלא הכי קאמרי' דמתוך שהוא טורוד בפועליו סבור שפרעו ולא פרעו. וכיון שכן כי ליכא מנו מאי הוי וכי מכוש דליכא מנו אזלה לה טרדת פועליו. י"ל הכי קאמרינן. ודאי כי טוענין שפרעו. ודאי קושטא קאמר. ובכי גמור הוא. דאי מסתפקא ליה וטוענין בדמי. לא הוה אמר מלתא דידע דמספקי ביה רבנן מכוש טרדא והוה טוענין בלא שכרו כלל. הר"ן. וכ"כ התוס': והוא אומר נתתי. כתב הר"ב אבל אמר ליה שמים קבלת לי. והוא אומר לא קבלתי אלא אחד. נשבע בעה"ב שבועת התורה וכו' ואינו נותן לו אלא אחד. וזה כסברת הרי"ף דבקבילה לא תקנו כלום. אלא הניחו על דינו דאם הוא מודה מקצת נשבע שבועה דאורייתא ואם כופר בכל נשבע היסת. וכתב הר"ן וא"ת ולמה לא תקנו בקבילה [כמו"ש הר"ב במשנה י"ב פ"ט דב"מ] דאלמא תקנת השכיר שנוטל נפשו על שכרו. דהא שקלה רבנן לשבועה מבעל הבית אמרינן [כמ"ש הר"ב במשנה י"ב פ"ט דב"מ] דאלמא רלוי לחייבו שבועה מפני תקנת שכיר. י"ל הכי מילי היכא שהם חולקים על כל השכירות. ואי מהימן בעל הבית לומר פרעתי פסקה ליה לחיותיה לשכיר לגמרי. אבל כי פליגי בקבילה אי אפשר שיהיו חולקים אלא בדבר מועט שהרי שכירות של פועלים ידוע הוא וליכא בהאוא [כפירש] כדי חייו דשכיר. ולפיכך לא תקנו שבועה אלא בעל הבית. ע"כ: רבי. יהודה אומר עד שתהא שם

מקצת

ונוטלין). השכיר. והנגזל. והנחבל. ושכנגדו חישוד על השבועה. והחנוני על פנקסו). השכיר כיצד). אמר לו תן לי שכרי שיש לי בידך. הוא אומר נתתי. והלה אומר לא נטלתי. הוא נשבע) ונוטל). רבי יהודה אומר עד שתהא שם מקצת הודאה. כיצד. אמר לו תן לי שכרי המשים דינר שיש לי בידך. והוא אומר התקבלת דינר זהב):

ליישבע וליטול. וכולהו מפרש להו לקמן במתני': השכיר. תקנו לו חכמים ליישבע וליטול מפני שבעל הבית טרוד בפועליו ואינו נזכר. והני מילי כשתובעו בזמנו. שכיר יום זמנו כל הלילה שלאחריו. ושכיר לילה זמנו כל היום שלאחריו. אבל תבעו לאחר זמנו בעל הבית נשבע היסת שפרעו ונפטר. ואם שכרו אלא בעדים נמי אין השכיר נשבע ונוטל. דמהוך שיכול לומר לו. לא שכרתיך מעולם. יכול לומר לו נמי. שכרתיך ונתתי לך שכרך: והוא אומר נתתי. אבל אמר לו בעים קבלת לי והוא אומר לא קבלתי לך אלא אחד נשבע בעה"ב שבועת התורה כדברי. ואינו נותן לו אלא אחד: ר"י אומר. ואין הלכה כר"י לא

ג) שתקנו בהן חכמים שישבעו התובעים בנקיטה חפץ ויטלו כפי טענתן: ד) כולהו מפרש ואזיל. והאי ואלו נשבעין ונוטלין דהני הכא, אהנך שמזכרו במשנה ז' לקמן נמי קאי, רק תחלה מפרש תנא הנהו, והדר תנא אינך. והא דלא תני נמי במתניתין המכיר ביד אחר שקנה חפציו בנגנבו, דנשבע ונוטל [כנ"ל פ"י מ"ג]. וכמו כן לא תני הכא המוליא הולאות על נכסי אשתו, דישבע כמה הוליא ויטול הולאותיו מהשבח [בכתובות פ"ח מ"ה]. י"ל דה"ט, דהכך ב' לא מחשבו נשבע ונוטל, מדמעכב התובע מה שבידו. [אבל תנא ושייר לא שייך הכא, מדקתני אלו. מיהו בספר יבין שמועה [דפ"ח] כ' כשם תוס' דהיכא דתני עניינים הרבה, אז גם בדתני אלו תנא ושייר. ובני פרק המופלג כתבו' משה מרדכי שליט"א הביא לדבריו מעדיות פ"ד מ"ח. ועי' פירושי שם סי' ח'): ה) כ"ל דלהכי תני כולד. לאשמעינן דאילו הודה במקצת קבילה, בלאמת נשבע שוכר ונפטר, דקבילה מדכר דכיר בפיר, ואם מכחיש הכל, פטור לגמרי, וכדקאמרינן בש"ס. א"נ לאיתך ניסי, דקמ"ל אע"ג דבלאמת אינו מודה במקצת, דהרי אומר התקבלת ואינו כופר שכ קצת לו כמו שתובע. וכ"כ במשנה ב' נקט כולד מדבלאמת אין שם מודה במקצת דהרי הולך הוא. וכ"כ במשנה ג' נקט כולד, משום דג"כ אין שם מודה במקצת גמור, מדלא פרטו שיווי החבלות, והרי אפשר שהחבלה האחת שוה כהב' חבלות שתובע הלה אלא טולהו דונמת מב"מ כן. מיהו במשנה ד' לא פליג ר"י, משום דגם לת"ק רק בשבועה דאו' שכנגדו נשבע ונוטל [פי' מ"מ ל"ב פ"ח]. וכ"כ במשנה ה' לא פליג ר"י להצריך שיהיה מב"מ, מדאין הבה"ב כופר ודאי ומודה שאמר לזה ליתן. ובמשנה ו' הרי בלאמת פליג ר"י וע"ש: ו) בנקיטת חפץ: ז) תקנו כך, משום דבעה"ב טרוד בעסקיו ומאי שיישבע. ודוקא שתבעו השתא בזמנו. אבל בתבעו לאחר זמנו, אז זוכר בעה"ב שפיר, ולפיכך נשבע הוא רק היסת ונפטר. וכמו כן בלין עדים ששכרו ושעבה מלאכתו, מהימן בעה"ב בהיסת, מדיש לו לבעה"ב מגו דלא שכרתיך, אז לא עשית מלאכתי. וה"ה בנהונין על הקבילה, נשבע בעה"ב היסת ונפטר, דהקבילה מדכר דכיר (א) · ח) וקיי"ל

יכין תפארת ישראל בועז

פרק ז (א) ועי' מ"ש ב"מ פ"ט מ"ב, ובש"ס מקשין לרמב"ח דס"ל דבלין עדים שעשה מלאכתו, דמהימן במגו דלא שכרתיך מעולם. ומקשין א"כ שבועת השומרין היכא משכח"ל, דהימן לומר נאנסו במגו דלא היה דברים משולם. והקשו תוס' [ד"ה "מתוך" הסני] למה לא הקשה קושיתו למאי דאמרי' מגו בכל התורה כולה. ותירצו דכל עיקר קושית הש"ס הוא, דאי נימא מגו ממציא לאינו מציא, א"כ בשומר נמי. דאף דכשאומר נאנסו אינו מציא, וכשיאמר להד"מ יצטרך להציא. אפ"ה נימא מגו, דהרי ה"ל כשאומר נתתי שכרך, אינו מציא, דידיעתו שנשכח, וכשיטענו להד"מ מציא. והר"ן [דס"יג ב'] הוס ף כה דברים, דהא דלא מקשה ממ"במ לנהימן במגו דכופר הכל, די"ל התם משו"ה חייבתו תורה

ר) [לא] בסכין. ולא בנגזל. ולא בנחבל: **ב** למשכנו שלא ברשות. וכגון שרשותו עדיס שנכנס לביתו חבירו. ואין בידו כלום. ולא מסס °וכליס תחובים לו תחת כנפיו: הרי זה נשבע ונוטל. שהרי הדברים מוכיחים שהעדים מעידים שמשכנו שלא ברשות. והוא דטעין ליה האיך במידי דלמיד ביה. אבל אם טעין ליה בכסף דכספא וכי האי גונא במידי דלא למיד ביה. ולהו כל כמיניה ליכבע וליטול. אלא יכבע הנחבע

ב הנגזל כיצד. היו מעידין אותו *) **שנכנס לביתו למשכנו שלא ברשותו, הוא אומר כליי נטלת. והוא אומר לא נטלתיו. הרי זה נשבע ונוטל. רבי יהודה אומר עד** מקלת הודאה. לרבי יהודה לא תקנו שבועה ליטול אלא במקום שיש שבועה על הנתבע. והפכוה חכמים על התובע [נאלו] הסנויס לאן. רש"י: **ב** למשכנו שלא ברשות. פי' שלא ברשות בעליס. ולא ברשות ב"ד. המגיד סוף פ"ג מהל' גזילה. בשם הרב אבן מיג"ש. ומ"ש הר"ב וכגון שרשותו עדיס וכו' וכליס תחובים וכו'. כן דעת התוס' והרא"ש. דאי לאו הכי אלא ידעו העדיס שהוליא כליס כלל אין בעל הבית נאמן בשבועה. °דשמא לא הוליא אלא הבגיס. או לרורות. או עשה עצמו כמוליא תחת כנפיו ולא הוליא כלום: הרי זה נשבע ונוטל. כתב הרמב"ם בפי' משנה

*) כרע"ב ד"ה אלא ותקן התוי"ט כלפנינו. דלקמן

ב נגזל כיצד. פיי' פ"ל מפ' גזילה ה"ב ממ"ב עיין פ"ג מיע"ש ה"מ פימן מ' ס"ח:

שנויי נוסחאות

ב הנגזל כיצד. במשנ"ע נגזל.. לביתו למשכנו. בכי"מ ובכי"ס לתוך ביתי.. וכי"ה בד"מ ובכי"ק (ובכס ומשכנו) וכי"ה במכי"ל (ובס ושישבנו). הוא אומר כליי נטלת. בד"מ ובכי"ק אמר לו תן לי כלי שנטלתה וכי"ה במכי"ל (ובס כיליי) וכי"ה בכי"מ (ובס ואמר.. כליי..) וכי"ה בכי"ס. ה"ן נשבע. במשנ"ב הוא נשבע.

יכין תפארת ישראל בועז

כת"ק. ואילה"ק במודה במקלת נהוי ב"ב כל' ידענא וכ' לא ידענא שדינו דמתוך שאל"מ ואמאי יצטרך שכיר לשבע. י"ל דלאו בוודאי שכח השדינן ליה. דא"כ נס באית ליה מנו היה ראוי שיתחייב לשלם. כמש"כ תוס' [שבועות מ"ם ב' ד"ה „מתוך" הרלאשון]: ט) ב' עדיס: י) שאמר בפניהן שרוצה לכנוס למשכנו על חובו שלא ברשות ב"ד, וכ"ס בשאמר שרוצה לגוזלו. ולאוהו ככנס ריקן, ויוצא וכליס תחת כנפיו [ת"מ ל']. והרי כל החוטף מחבירו משכון אפילו בשוק, והוא שלא ברשות ב"ד, אפילו באמת חייב לו, הרי הוא גזלן, ולשמ"ע פסול לעדות ולשבועה [ת"מ שי"ע ו'], וכ"ס זה שנכנס לביתו למשכנו. ורק לג' דברים מותר אפילו לכנוס לביתו ולמשכנו בעל כרחו ואפילו שלא ברשות ב"ד [כי' ג ע ש]. גזילתו שרוצה בעין ביד אחר, שיש לו עדיס שהוא שלו, מותר לכנוס לחוטפו [ת"מ סי' ד']. וכן ערב שלא רצה לוה לפרוע, מותר לכנוס לחוטף משכון, אבל לא ערב קבלן [שי' מ"ם שלחי ב"ב לות פ"א], דזהו דינו כלוה. וכן שכירות שחייב לו עבור שסכר ממנו גופו, בהמתו, ביתו, כליו, ולא זקפן עליו במלוה, ולא שלם לו, מותר לכנוס לחוטף משכון ממנו [ת"מ ל"ז ד"ד]: יא) לא נטלתי כליס. וכ"ס בשמודה שנעל רק שאומר שלי נטלתי, דבטולן כיפר הכל. וכ"ס בשהודה במקלת [ורבותא קמ"ל נכנס למשכנו, דאע"ג שגילה מתחלה דעתו שנכנס למשכנו אפ"ה עשו גביה תקנת גנזל שישבע תובע ויטול, ומכ"ש בלא אמר כן מתחלה, רק לאוהו ככנס ריקן ויוצא וכליס תחת כנפיו. ואילה"ק עכ"פ ל"ל דנקט הכא מפידין אותו כלל, פשיטא דבעדיס מיירי, כמו בריש דלא נקט לה בפירוש במתני', ונקמרי' בס"ם דמיירי בס"ם עדיס. י"ל דבריש לא הוה צריך לפרש תנא, דפשיטא דצריך עדיס דאל"כ אית ליה מגו, כדקאמר בס"ם, דהרי שכיר עשה לו טובה, שעבד עבודתו ואינו יכול להעיז. משא"כ הכא בגנזל סד"א אפילו בלא עדיס חייב שבועה, דליכא למימר דסד"א שיהיה דינו כשאר טוען הכל דפטור, ליתא, דאתם ה"ט מדיוקא להעיז, כדרבה [ב"מ ד"ג ע']. אבל הכא דלא עשה לו הנגזל טובה, סד"א דאפילו בכופר הכל יהיה חייב שבועה, אפילו בלא עדיס. והרי לרש"י [ב"ק דק"ז ע'] כופר הכל בפקדון נאמת חייב מס"ע שבועה. קמ"ל דס"ג דוקא בים עדיס שלקח היה חייב שבועה, דלא דמי לכופר הכל בפקדון דאפשר דמשתמע ושלם לבסוף, אבל הכא הרי מחזיקו רשע שגזל, ואמזיקי אינשי כרשיעי לא מחזקינן [בשבועות מ"ו ב']: יב) בכל דבר שהתובע אומר בו, ושדרך להניחו במקום שנכנס זה. ומיירי שהעדיס ראו שילא עם הכליס תחת כנפיו, ולא ידעו כמה כליס הוליא. ומיירי נמי שראו עצה בידו קלת כלי הנגזל, דאל"כ מהימן לומר שלי נטלתי, או בחובי נטלתי במנו דהחזרתי [ס"ך ל' סק"ד]. ואם לא היה הב"ב בהחדר שנכנס זה, רק אומר הבית שנכנס זה, אבל שכירו ולקיטו

תורה שבועה, דמדמ"מ רגלים לדבר דאשתמועי משתמע, עכ"ע. וק"ל הרי כל עיקר קושית הש"ס הוא לרמב"ם, והרי אינו ס"ל דד' שומרים א"ל שבועה רק בהודה במקלת וכפר במקלת ואמת נאנסה [כב"מ ד"ה ת"], א"כ מה מקשי לדידיה, דלמא משו"ה חייב אומר שבועה מטעם אשתמועי וכו"ן. ואמ"ל עכ"פ שבועה שאינה ברשותי לא שייך נגב אשתמועי. [כרש"י ב"מ ד"ו ת"]. עכ"פ ק"ל אי נימא דכל דאיכא שברת אשתמועי לא מהני מנו, א"כ הדרא קו' הר"ן לדוכתא, דכמו במודה במקלת מחייבינן שבועה מחשש אשתמועי, כ"כ בשכיר במתיתן, אף דאין עדיס, ראוי לחייב לגע"הב שבועה מחשש אשתמועי, דאף דאית ליה מנו, ירא לומר לא היו דברים מעולם שיעיז, דמיחת ליה עפי' לומר נתתי לך שכרך, שיהא שכיר שפכח השתא ויחכר לאחר זמנו, ואיכא שפיר ע"י שעמתו רגלים לדבר, כמו במודה במקלת, ומדאינו יכול לשבע יטבע שכיר. ואפי' אע"ל דדוקא במד"מ מחשב רגלים לדבר בפי מסברתיך וסרעתיך. עכ"פ ק"ל מה מהני הש"ס דאפקיד גבי' בשטר. וק"ל אי בשטר, הו"ל הך דמודה בה כפירת בעבוד קרקעות [כב"מ ד"ד ב']. ואף דרמב"ה פ"ל דוקא בכפירת קרקעות שעבוד משבועה, ולא בכפירת שעבוד קרקעות [בכתובות דפ"ז ב']. עכ"פ בשאינו יכול לכפור, ודאי שעור ליה מטעם היזק, והכא מדאיכא שטר אינו יכול לכפור. ואת"ל מדאמרי' לומר לאנסו אהנייהו, משו"ה לא מחשב היזק, דהרי שפיר יכול לכפור הכל בהא"ג. ליתא, דאל"כ אית ליה נמי מנו אף בכפפקיד בשטר, דעל אותן שיש שבתנו בשטר היה טוען שנאנסו, ואחיך שבלא שטר יכפור, והרי לרמב"ח לא מחייב שומר שבועה עד דאיכא הודאה. ואת"ל דהך מנו של השומר, מדיש שטר ואינו יכול להעיז ויש רגלים לדבר הוה ליה כמודה במקלת דלא אמרינן נביה מנו דבשר הכל דאינו יכול להעיז, ואשתמועי קמשתמע. וס"ל אי טען לאנסו' אתרוייהו ואחיך כפר, הו"ל ככופר הכל' עכ"פ ק"ל, כיון דודאי הך דכפירה אינה מוזכרת בשטר, דאל"כ האיך מלי כפר ליה. ואל"כ ליהמן עכ"פ במנו דהוה טעין אהך דכפירה נמי נאנסה. ואמ"ל דמיירי דקיימי תר דכפירה קמן [כתוס' ב"ק דק"ז ת']. תמוה מאד דבריהן, דהרי בב"מ [ל"ח ת'] אמריק בפירוש לרמב"ח ג' פרות מסרתי לך, ואמרו כולן נעילין שאילה. ורתו ק"ל אמאי שסקטו עוד שם, דאף דקיימי כפירה קמן ליהמן במנו דהוה מודה להך דכפירה, והוה כפר לאיזך דטען שטעתי, וא"כ הו"ל הילך והוה פטור. ותירצו דהילך הו"ל ככופר הכל, ומודה במקלת במנו דכופר הכל לא אמרי' עכ"ל. וק' הרי וודאי הא דמודה מקלת אינו נאמן במנו דכופר הכל, ה"ע מדרגנלא לדבר דאשתמועי קמשתמע, וכלעיל. והכא בהילך מלי אשתמועי איכא עכי אמודה בהך דליתא קמן, מאינו מודה הך דליתא קמן. אע"כ דכוונתם דמשו"ה אין מודה במקלת לאמן במנו דכופר הכל, מדאינו יכול להעיז, והכא נמי אם יודה הך דליתא קמן, שפיר יהיה הטעה לכפור כל הסאר שאין המשאיל רואה. וכן כתבו בפירוש שם. ואמ"ה לא הוצילו רבע"תוס', דעכ"פ קשה לרמב"ח לשאיתה הדרא קו' לדוכתא, דהרי אינו ס"ל הכא מנו דהעז' לאשתמועי משבועה כל דלא שייך אשתמועי. ול"ע:

ב נגזל כיצד. פי' הנגזל בשעה שגזלו הי' מוליא כליו לרשות הרבים ונתנו לתוך ביתו, אבל אם הבעל חפצים שוה מנה מקדון והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים שיש לו נ"ר נשבע על השאר שלא תהא הוראת שוא גדולה מהעדאת עדים דהא הבא לא חשיב העדאת עדים בהודאה במקצת מדאמר ר"ו עד שיהיה שם הודאת מקצת חמעגה. ור"ו אומר דאינו ראיה דאיכא לאוקמי כגון שהחזיר כבר מה שראו העדים עכ"ל. ולכאורה תמוה מאד דאמר אר"י והוא אומר לא נטלתי אלא א' דמיירי ע"כ דלא החזיר לו כבר הא אם בבה"ג אף באינו מודה בכל הוי הודאת מכח ההעדאת עדים והולל לר"י סתם ולא החזיר לו מכבר והוא תמיה רבתא וחגלע"ד על פי מה שנתפקתי בהתוא דינא דר"ח בפקדון כה"ג אם נימא דבמו דהודאת פיו אינו מחויב שבוע' דחוי הילך ח"נ העדאת עדים דמה שהעדים מעידים הוי הילך או דבשלמא בהודאת פיו הוי הילך דכל היכא דאיתא היא ברשות בעלים דהא הבעלים יכולים למוכרו ולהקדישו אבל בכופר ועדים מעידים דאינו ברשות בעלים להקדיש דהא בגזלן אף שיכול לחוציאו בדיינים א"י

תוספות רעק"א

פרק ז ב [אות מו] ברע"ב ד"ה למשכנו וכליס תחובים לו תחת כנפיו. כתבו תוס' והיה נראה מזה דאין הלכה בר"ח דאמר מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים שיש לו נ"ר נשבע על השאר שלא תהא הוראת שוא גדולה מהעדאת עדים דהא הבא לא חשיב העדאת עדים בהודאה במקצת מדאמר ר"ו עד שיהיה שם הודאת מקצת חמעגה. ור"ו אומר דאינו ראיה דאיכא לאוקמי כגון שהחזיר כבר מה שראו העדים עכ"ל. ולכאורה תמוה מאד דאמר אר"י והוא אומר לא נטלתי אלא א' דמיירי ע"כ דלא החזיר לו כבר הא אם בבה"ג אף באינו מודה בכל הוי הודאת מכח ההעדאת עדים והולל לר"י סתם ולא החזיר לו מכבר והוא תמיה רבתא וחגלע"ד על פי מה שנתפקתי בהתוא דינא דר"ח בפקדון כה"ג אם נימא דבמו דהודאת פיו אינו מחויב שבוע' דחוי הילך ח"נ העדאת עדים דמה שהעדים מעידים הוי הילך או דבשלמא בהודאת פיו הוי הילך דכל היכא דאיתא היא ברשות בעלים דהא הבעלים יכולים למוכרו ולהקדישו אבל בכופר ועדים מעידים דאינו ברשות בעלים להקדיש דהא בגזלן אף שיכול לחוציאו בדיינים א"י

הנגזל להקדיש דמסתפינן מביתו מה ביתו ברשותו. א"כ נקרא אינו ברשותו י"ל דלא הוי הילך. ומהתוא דינא דהש"ע סי' ע"ה ס"ד אבל אם הבעו חפצים שוה מנה מקדון והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים שראו בידו כשנתבע מאותם חפצים שוה נ' הוחזק כפרן והתובע נשבע ונוטל. אין ראיה דעתה כשמעידים אין הפקדון בעין אלא שאז בשנתבע וכפר היה בעין לפ"ז נלע"ד דשטחיות דברי תוס' כך דלבאורה קשה עוד על תוספות בקושייתם דלמה הקשו מדר"י אמאי לא הקשו בפשיטות דלמאי צריכים לתקנת גנזל הא בעין דהעדאת עדים כהודאת פיו דוי מודה בפקצת חשוד דשכנגדו נשבע ונוטל א"כ למאי צריך תקנה ביחוד בזה הא בכל מודה בפקצת חשוד תקנו דכשנגדו נשבע ונוטל ולזה נראה דתוס' היה מסופקים בפקיפתינו הנ"ל ולזה לא הו"מ להקשות כן די"ל דגם בהעדאת עדים מקרי חילך ושפיר צריכים לזה תקנת גנזל. לזה הקשו מדר"י דהא בדר"י ג"כ הוי הילך. וגם הא על ר"י קשה כנ"ל דבמודה במקצת לפ"ל תקנת גנזל הא בכל מודה בפקצת חשוד שכנגדו נשבע ונוטל וק"ב דר"י מיירי בהילך דבעון דחוי בעין מודה במקצת תקנו ביה תקנת גנזל (וכמו שכ' הרמב"ן במלחמות נבי שביר ומדקדוק לשון הגמרא כל שהשבועה נוטה אצל הבעה"ב דומה משמע דליכא מודה בפקצת גמור עיי"ש) ולזה הקשו דהא בלא"ה הוי העדאת עדים והוי כעין מודה בפקצת גמור. ותרצו דמיירי בהחזיר היינו דבאמת לא מקרי הילך כיון דאינו ברשותו להקדיש אלא דמיירי שהחזיר לו חכבר. ומש"ה לא אמר ר"י קד שיהא מקצת הודאה דהיינו בלא החזיר. דבזה לא צריך לתקנת גנזל דחוי על ידי העדאת עדים מודה בפקצת והילך לא הוי וכנ"ל. וכא משבחת לה אלא במודה מסש ובזה שפיר חוי הילך דשטעה שמודה ורוצה להחזיר הבעלים יכולים להקדישו כמ"ש תוס' פרק קמא דסציעא בסוגיא דתקנו כהן. אבל בעינן אחר לא משבחת דבאינו מודה אם החזיר שכבר לא הוי כעין דאורייתא. ואם לא החזיר ל"צ לתקנת גנזל ור"ל: [אות מז] בתי"מ ד"ה למשכנו. דשמא לא הוציא. אף דאמר תחלה שיכנס

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דלקמן דקנס קנסו חכמים לגזלנים כדי שלא ירבה היזק בני אדם. ע"כ. וכתב הר"ב דאם טוען בדבר שאינו אמור וכו' יכבע הנתבע ויפטור. וכ"כ הטור סימן ג' בשם רב האי. וכיון שהר"ב דעתו שהעדים צריך שיעידו שראו כלים תמוכים לו ליכא למימר לטעמא דמוסרין לו שבועה כמ"ש ב"י בשם המפרשים דבהני שהדי לא מפסיל דאפשר דעפר או גרגרות היה וכו' אלא טעמא כמ"ש מהר"ר אלקים כהן ז"ל לפי שאינו מכחיש העדים בפירוש שהוא אומר שלא נטל יותר ממה שראוי או שהיו כלים שלו לא הוי גזלן ליפסל לשבועה: ג הנחבל. קנס לאובל כדי שלא ירבה היזק בני אדם והתגרותם. הרמב"ם. והראב"ד כתב עליו בפרק ה' מהל' אובל. דלא הוי קנס אלא שאין דרך בני אדם לאבל בעצמן. על כן שאמיטוהו לזה בשבועה: שנכנס תחת ידו. פי' ידו רשותו. המגיד שם: הרי זה נשבע ונוטל. כתב הר"ב ודוקא וכו' אבל וכו' שעלתה לו נגיחה בגבו. דנשיכת שיניים אינו אלו מיכוך כותל הוא. רש"י. ומ"ש הר"ב ואין שם אחר שיאכל לומר שמא אחר עשה. ולא קשיא דא"כ יתבעהו לאותו אחר. דה"ק שמא אחר עשה על פיו [דנחבל]. שא"ל לאובל בו כדי שיתבע לזה מידי דהוה דמיינינן שמא אבל בעצמו. והכי איתא בגמ' ודלמא לאחר אמר ליה. דליכא אחר: ד שבועת העדות. כתב הר"ן הקשה הרשב"א ז"ל מאן מוכח דעבר עליה במזיד. דלמא אשתלי ולאו מזיד הוא. ואי במודה שהזיד דידע הוא ולא העביר. אין אדם נאמן לחייב נפשיה רשיעא והעלה דאריך עיון. ולדידי לא קשיא דכל שהיה עדות קרוב כל כך דאי אפשר לאבל בו שבאה לא אמרינן דלמא אשתלי [והכיא ראיה לדבר] ובמודה שהזיד נמי משכחת לה דאמ"ג דאין אדם משיב עצמו רשע. ה"מ לפסלו לעדות אחר אבל זה שמחייב עצמו ממון שהרי הוא אומר שאינו יכול ליתבע מפני שהוא חשוד. הו"ל הודאת בעל דין דמשיא לגבי ממון. דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי. עכ"ל הר"ן. וגראה דוקא בדאיתא ליה לאובע שיתבע ויטול. אבל בלא"ה יכול לומר לו הנתבע והפטר לו אדם ותפלס. דהא בכי הא זכות הוא לו במה שאומר שהוא חשוד. דבשבועה דאורייתא קים לן דלא מפקינן. והשתא מהפך ליה כשנאמינהו שהוא חשוד. וזו היא דעת הרמ"ה שכתב הטור סי' ע"ב וז"ל אי ניחא ליה לאובע ליתבע וליטול. כי אמר [הנתבע] חשוד אני נתבע ונוטל. ע"כ. °אבל הרמב"ם פ"ב מהל' טוען כתב דאין אדם נעשה חשוד עד שיבואו עליו עדים שהוא עבר עבירה שנפסל בה. אבל המורה מפי עצמו שהוא חשוד ושעבר עבירה שנפסל בה: אע"פ שאומרים לו ואין רחוי לעשותו עד בתחלה. אם נתחייב שבועה משביעין אותו שהרי אומרים לו אם אמת אתה אומר. הנתבע. ולא מפני שעברת עבירה אסור לך להישבע. ואם שקר אתה אומר. הודה לבעל דינך. ע"כ: ואפילו שבועת שוא. כתב הר"ב ושבועת בטוי לא

שתהא שם מקצת הודאה. כיצד. אמר לו שני כלים נטלת. והוא אומר לא נטלתי אלא אחד(יג): ג הנחבל כיצד היו מעידים אותו שנכנס תחת ידו שלהיד. ויצא חבול. ואמר לו חבלת בי. והוא אומר לא חבלתי. הרי זה נשבע ונוטל(יד). רבי יהודה אומר עד שתהא שם מקצת הודאה. כיצד. אמר לו חבלת בי שתים. והלה אומר לא חבלתי בך אלא אחת: ד ושבנגדו חשוד על השבועה. כיצד. אחת שבועת העדות(טו). ואחת שבועת הפקדון(יז). ואפילו שבועת

הנתבע ויפטר: ג הרי זה נשבע ונוטל. ודוקא שהחבלה במקום שאפשר שחבל בעצמו. מש"ה צריך שבועה. אבל במקום שאינו יכול לחבול בעצמו. ויכר שאחרים עשו לו כגון שעלתה לו נגיחה בגבו. ואין שם אחר שיאכל לומר שמא אחר עשה. נוטל בלא שבועה: ד ואפילו שבועת שוא. לא מבעיא שבועת עדות ושבועת הפקדון. דלאינו בהו כפירת ממון דהוי רע לשמים ולבריות. אלא אפי' שבועת שוא. דאינו אלא רע לשמים. שנגנדו נשבע ונוטל. ושבועת בטוי לא קאמי. דשבועת בטוי דלהבא כגון אוכל ולא אוכל. איכא למימר. כי איתבע: בקומטא איתבע. שבדעתו היה לקיימה ואע"פ[שכפאו]ילרו ועבר עליה אינו חשוד בכך על השבועה. אבל בטוי דלשעבר אכלתי ולא אכלתי דמי לשבועת שוא. שהרי הוציא שבועת שקר

ידו רשותו. המגיד שם: הרי זה נשבע ונוטל. כתב הר"ב ודוקא וכו' אבל וכו' שעלתה לו נגיחה בגבו. דנשיכת שיניים אינו אלו מיכוך כותל הוא. רש"י. ומ"ש הר"ב ואין שם אחר עשה. ולא קשיא דא"כ יתבעהו לאותו אחר. דה"ק שמא אחר עשה על פיו [דנחבל]. שא"ל לאובל בו כדי שיתבע לזה מידי דהוה דמיינינן שמא אבל בעצמו. והכי איתא בגמ' ודלמא לאחר אמר ליה. דליכא אחר: ד שבועת העדות. כתב הר"ן הקשה הרשב"א ז"ל מאן מוכח דעבר עליה במזיד. דלמא אשתלי ולאו מזיד הוא. ואי במודה שהזיד דידע הוא ולא העביר. אין אדם נאמן לחייב נפשיה רשיעא והעלה דאריך עיון. ולדידי לא קשיא דכל שהיה עדות קרוב כל כך דאי אפשר לאבל בו שבאה לא אמרינן דלמא אשתלי [והכיא ראיה לדבר] ובמודה שהזיד נמי משכחת לה דאמ"ג דאין אדם משיב עצמו רשע. ה"מ לפסלו לעדות אחר אבל זה שמחייב עצמו ממון שהרי הוא אומר שאינו יכול ליתבע מפני שהוא חשוד. הו"ל הודאת בעל דין דמשיא לגבי ממון. דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי. עכ"ל הר"ן. וגראה דוקא בדאיתא ליה לאובע שיתבע ויטול. אבל בלא"ה יכול לומר לו הנתבע והפטר לו אדם ותפלס. דהא בכי הא זכות הוא לו במה שאומר שהוא חשוד. דבשבועה דאורייתא קים לן דלא מפקינן. והשתא מהפך ליה כשנאמינהו שהוא חשוד. וזו היא דעת הרמ"ה שכתב הטור סי' ע"ב וז"ל אי ניחא ליה לאובע ליתבע וליטול. כי אמר [הנתבע] חשוד אני נתבע ונוטל. ע"כ. °אבל הרמב"ם פ"ב מהל' טוען כתב דאין אדם נעשה חשוד עד שיבואו עליו עדים שהוא עבר עבירה שנפסל בה. אבל המורה מפי עצמו שהוא חשוד ושעבר עבירה שנפסל בה: אע"פ שאומרים לו ואין רחוי לעשותו עד בתחלה. אם נתחייב שבועה משביעין אותו שהרי אומרים לו אם אמת אתה אומר. הנתבע. ולא מפני שעברת עבירה אסור לך להישבע. ואם שקר אתה אומר. הודה לבעל דינך. ע"כ: ואפילו שבועת שוא. כתב הר"ב ושבועת בטוי לא

קתני

יכין תפארת ישראל בועז

ולקיטו של בעה"ב, וכ"מ אדם אחר, שעל כל אלה לא הוטל עליהן שמירת הבית, לא מהני שבועתן שיטול בעה"ב. [ואילה"ק להוי שומר כעד, וסרי בטוען מנה בספק ע"פ בני דעד, חייב שד"א [בח"מ ע"ה כ"ג], וסכא מדאינו יכול לשבע, שהרי יש עדים שגזל, ישלם גם בלי שבועת הוצע. ואח"ל שומר אינו כשא"ל נשלם הו"ל כבעל דבר ואינו עד [כח"מ קכ"א]. עכ"פ בשכירו ולקיטו, אלא מסר לו שמירת הבית, להוי עכ"פ כעד. נ"ל דמיירי בספולי עצות, כאשה וקרוב]. מיהו בלא היה שום אדם בהחדר, רק שהעדים ראוהו נכנס ריקן ויוצא וכליס תחת בגדיו, ובה"ב חוסדו אלקח כך וכך, אינו נשבע הלה אפילו היסת, רק מחרימין אתם על מי אלקח ופטור, ופטור. וכ"כ בלא ראוהו העדים יוצא עם כלים תחת בגדיו, אף שאמר אחלה שנכנס לגנבנו, אמרינן עביר אינם הנזים ולא עביד. ולהכי אפילו מכחיש העדים ואמר לא נכנסתי, אמרינן מלתא דלא רמיא לאינש לאו אדעתיה. ולפיכך נשבע היסת ונפטר. וי"ח [ח"מ ג']: יג) ונתקלקל דאל"כ הילך הוא, דלא נרע מפקדון דפטור מה"ע [כמ"ש שם ס"ך בסי' פ"ו]. וקיי"ל כרבנן (ב): יד) ר"ל שנכנס ברשותו שלם, והבעה"ב היה שם: טו) אף שלא ראו עדים שחבלו. מיהו כשהחבלה הוא במקום שאי אפשר שחבל בעצמו, כגון נמלא נשיכה בגבו, ואין שם אחר שיוכל לומר שהאחר נשכו, אז נוטל בלא שבועה: טז) שהשביעו שיעיד לו ולא הגיד, ואח"כ נודע שידע מהעדות, ומיירי שהיה המעשה בזמן קרוב, שוודאי לא שכחו בשעת שהשביעו, דאל"כ לא נפסל, דמאי למימר שכחתי. או דמיירי שמודה שהיה מזיד, דאף דאין אדם משיב א"ע רשע, היינו לפסול א"ע לעדות של אחר. אבל לפסול א"ע לעדות של אחר, שפסול, רק לשבע וליטול אינו נאמן, אבל בנתחייב שבועה לפעור א"ע, משביעין אותו [ל"ג ה']: יז) שנשבע שלא הפקיד אצלו, ונתברר

(ב) וקי"ל ל"ל לר"י הודאה, הרי מדאין העדים יודעים כמה הוציא, נפחות היה כלי א', וא"כ נהוי כתובעו ק', וכופר הכל, ועדים מעידים שחייב ל', דחייב ס"ד"ת (כב"מ ד"ג א'). ואת"ל ר"י לא ס"ל הך ק"ו דב"מ וכ"ל דעדים אין מחייבין שבועה, מדאיכא למפרך מה לעדים שכן יפנו בהזמה [כלפס ד"ל א']: עב"פ קשה דת"ק דיקן על ברחך דס"ל הר' חייב אתם, דעדים מחייבין שבועה, והכא מדאינו יכול לשבע מדחטף וחו"ל נזלן, משלם. דאי נימא רק בגזל ס"ל לרבנן הכי, א"כ יהיה אתם דינא דר' חייב דעדים מחייבין שבועה, דלא כמאן. וא"כ בשלמא אי כל עיקר שבועה בגזל הכא, הוא מתקנת חכמים, שפיר צריך לאתמעי' הך בכא. אלא נפי מה שהיכאנו שם כאן שבועה לאו', רק שחכמים תקנוה שיבעבעה תובע, משום דהכתבע גזלן. א"כ ליל לאתמעינן הך בכא כלל, הרי כ"ם הוא מחשוד על השבועה בסיפא דנשבע שנגנדו אף שאינו חשוד בממון זה, מכ"ם הכא שהכתבע חשוד באותו ממון, מכ"ם שנגנדו נשבע ונוטל. ואי"ל דבכא דגזל מיירי בשהחזיר הגזלן אותן הכלי' שראו העדים שהוליח [כתוספת שבועות מ"ו א' ד"ה בעינו], ובכה"ג כל עיקר השבועה היא מגד החקנה. לכאורה זה דוחק. דהרי מתני' סתמא קתני וגם הפוסקים סתמו ולא הזכירו דבר מזה, ואת"ל דיון דשבועת העדים רק מק"ו

מהודעת

שבועה העדות ואם תאמר אמאי לא תביא שבועת מלוה וי"ל משום דשבועה במלוה לא כתיב אלא מפקדון אחיה. תוס' ב"ק ד' ע"א ד"ה אחד: שם ואפילו שבועת שוא ע' תוספות מ"ו ע"ב:

תוספות רעק"א

לביתו לשבנו ס"ם דלמא לא משבנו דמי לא אמר ר"נ תאי מאן דנקט נרגא בידיה ואמר אייזל ואיקטלי לרקלא דפלניא ואשתבח דקטיל ושדי ל"א דחוא קטלה אלמא עביד אינש דנזים ולא עביר. גמרא ("ומה שיש ליישב קושית תוס' בזה עיין בדברי רבינו בב"ב פ"ג אות י"ט): ד [אות מח] תי"ט ד"ה שבועת העדות אבל הרמב"ם כו'. לענ"ד אינו מוכרח דהרמב"ם חולק על הר"ן, די"ל דס"ש הרמב"ם אם נתחייב שבוע' משביעים אותו חיינו דהתיבע אינו רוצה לישבע ולישבע ולישבע ולרוצה דוקא שישבע הוא

מקר מפיו: היה אחד מהן משתחק בקוביא. תנא פסולא דאורייתא וקתני פסולא דרבנן: מפריחי יונים. אית דמפרשי אם תקדים יונתך ליונתי אתן לך כך וכך והיינו בחוק. ואית דמפרשי שמגדל יונה מלומדת להביא יונים לבית בעלים. ויש בהן גזל מפני דרכי שלום: וסוחרי שביעית.

עושים סחורה מפירות שביעית. והתורה אמרה לאכלה. ולא לסחורה: חזרה *) [שבועה למקומה. אית דמפרשי בגמ' חזרה לפיני נשבועת הר סיני שנשביע הקב"ה את ישראל לא תגזול. והוא יפרע מן הכופר ממון לחברו. אבל ב"ד אין נזקקין לא לשבועה ולא לפרעון. ואית דמפרשי חזרה [שבועה] למחויב לה על זה שהודה במקצת וכיון שאינו יכול ליפרע מהרי

שואיה). היה אחד מהן משתחק בקוביאים). ומלוה ברביתב). ומפריחי יוניגא). וסוחרי שביעיתבב). שבנגדו נשבע ונוטל. היו שניהן חשודין. חזרה השבועה למקומהבג). דברי רבי רבי יוסי. רבי מאיר אומר יחלוקובד):

קתני וכו' ואע"פ שכפאו יגרו וכו' אינו חשוד בכך על שבועה [לשעבר] להוציא שקר מפיו. רש"י. ומ"ש הר"ב לאבל בטוי דלשעבר וכו' ותנא שבועת שוא וכל דדמי ליה כל שבועה לשעבר. גמ' [ורש"י]: משתחק בקוביא ומלוה בריבית וכו'. עמ"ש במשנה ג' פ"ג דסנהדרין: שבנגדו נשבע ונוטל. ולא אמרי' מתוך שאינו יכול ליפרע מכלס כמ"ש הר"ב במשנה ב' פ"ח דב"מ. כדי שלא יפקיעו ממנו מנון. שמי שהיה רולה להיה מלוה לו פרוטה ויתבע כל אשר לו ויהא מודה מקלת כמה שחייב. ויחייב שבועה. ומתוך

שבשבע שבנגדו. משא"כ התם שזה שאינו יכול ליפרע לא מחמת שהוא חשוד. אלא עתה בתביעה זו אינו יכול ליפרע מחמת המלוה

באינו יכול ליפרע יקח כל אשר לו בלא שבועה. לכך תקנו שיפרע שבנגדו. משא"כ התם שזה שאינו יכול ליפרע לא מחמת שהוא חשוד. אלא עתה בתביעה זו אינו יכול ליפרע מחמת המלוה

לא הגריכו ליפרע שבנגדו. תוס' דהכא [דף מ"ז] ודב"מ: חזרה השבועה למקומה. חזרה למחויב לה ויכלס מה שתבעו בו בלי שבועה. לפי שהוא מחויב שבועה ואינו יכול ליפרע ואינו יכול ליפרע מכלס ואין לו על מה שתבעו אלא חרס בתס. והלכה כרבי מאיר לא כר"י דאמר יחלוקו. הרמב"ם. ומ"ש ר"י אומר יחלוקו הכי מסקי בגמ' דר"י הוא דאמר יחלוקו. [*והא דפסק כרבי מאיר לגבי ר"י מבואר בראיות בספר הריב"ף אבל הטור סי' ל"ב כתב בשם רב האי והרא"ש. שפסקו כר"י דיחלוקו]:

*) כל הנוסגר בריע"ב (בשבת זו ובמשנה שלמתריה) בין שני הלאי מבוטא ליתא בריע"ב ד"ר בעשות הדשום ובמובן ליתאיינו הדברים גם בדפוס שלמ"ר ריזוא מבוטה ווימליתה. והקוו"ע בד' פו"ק הגיה את המלה חזרה ולא הוסיף באור עליה אך בראשית הסשנה הסמוכה הוסיף המלות שניהן בשבעין ונוטלין מבב"ב כו'. אולם במכ' ד' המשנה (הע"ו) שעם הפי' לתס משנה (והולי גם בספרי המלמות הקודמים לדפוס זה) ממלא הבאור גם לדבור מזרה כמו שיבוא (אך בל. ו מוקף) וכפי הנראה אחד המגיהי' שם הוסיף ואת מנפשו' ונסגנון לשון הריע"ב, ולא"ל לומר כי היה לפני המדפיסים הרם פי' הריע"ב בל"ו, כי לא נמון לא היה הסר בדבריו שכן הבלים בעלמן וכמו שהוא בפי' הרמב"ם, וגם לא היה חסר הפי' בלאם מ"ם על הדבור לא שיאמר כמו שפי' רש"י. וגם' מלאכ"ם הגיה בלמה בדברי הר"ב ברלאב מ"ם שבל"ל לא שיאמר לו בחוב על פנקסי וכו' אלא בומן שיש רגלים לגבר שבעל הבית מודה שא"ל הן וכו' ואז שייבם כו' ובסוף משנה זו לא הגיה מלומה רק הבית מהגמ' מחלוקת רבותינו בבבל עם רבותינו שבארץ ישראל.

יכין — תפארת ישראל — בועז

בהפקיד בידו. אבל בהעידו שהיה הפקדון בידו בשעה בכפר, דאז ליכא למימר שלאבד ממנו ומשתמש בכפירתו עד שימלאנו, בכה"ג אפילו לא נשבע נפסל מיד. ובתרוייהו לא מלי למימר שכחתי שהפקיד בידי, דבפקדון הא"ל למרמי אנפשיה [וכנ"מ דלי"ה ח'], וא"כ טענתיה היא נגד הזקה שאינו שוכח, והרי סוקלין ושורפין לאחזקה [בקידושין ד"פ ע"א], ומה"ט לא דמי לעדים כמ"ש לעיל כו' ע"ז: יח) עי' פ"ג מ"ח. ור"ל אפילו שבועת שוא שאינו רק רע לשמים. וג"ל דנקט עדות ופקדון ושוא, אף שבאלו אינו חייב שבועה מן התורה, וכ"ש בנשבע שבועה דאורייתא לשקר, כגון מודה במקצת, או שומר, או נגד עד ח'. וה"ה בעבר על שבועת בטוי, או בעבר על חרס הקבל. וי"ל דבשבועה דלהבא שלא לאכל ואכל, לא נעשה חשוד [ל"ב כ': יט) [ווירפעל]. וה"ה שאר שחוק. וכולהו דוקא באין לו לאומות רק השחוק במעות [ליד ע"ז]: ב) אפילו ברבית דרבנן. וי"ל דברבית דרבנן לא נפסל רק המלוה [ליד י': בא) עי' סנהדרין פ"ג מ"ג: בב) המסתחר בפירות שביעית, שהותר לאכלן ולא להסתחר בהן [ועי' סנהדרין שם]. וה"ה בחשוד אשר לאיסור תורה או דרבנן, או שיש עדיים שלקח ממון חבירו בלא כדין [ח"מ ל"ב]. [ונ"ל דתנא נקט ג' מיני חשודים וכולן דרך לא זו אף זו א) בתחלה נקט עדות ופקדון, שחשודים על שבועה ומנון, ב) והדר נקט שוא דחשוד רק לשבועה בלי ממון, ג) והדר נקט ד' מיני חשודים לממון בלי שבועה, וכולן בדרך לא זו אף זו. לא מבעייא קושיא, שהשבעה חבירו שסבר שהוא ירוויח, ונמלא שוא גזלו להדיא. אלא אפילו רבית דרבנן, דאידך מותנו לו בלון, אפ"ה מחשב כגזלן. ולא מבעייא רבית שעכ"פ לקח מעות שאינו שלו. אלא אפילו אם תקדים יונתי ליונתך, שגם החשוד אפשר שיפסיד אם תקדים יונת אידך, ופל"ח דלא דמי לקושיא, דהתם בועה בחכמתו בשחוק, והשבעה ח"ע, לכאי שפיר הו"ל כגזל. משא"כ דמפריחי יונים יודע דחלוק במקרה, ופל"ח דהו"ל כחלפין ומחלו מתחלה אז"ר, קמ"ל. ולא מבעייא כל שנתו דלקחו ממון חבירם שלא כדין. אבל שביעית, הרי הוא נותן בעבור המעות ג"כ פירות לחבירו, ופל"ח דלא הו"ל חשוד, קמ"ל]: בג) י"ל דר"ל לפיני, שהשבע אם הקב"ה לישראל שלא לגזול, ויפרע הוא מהכופר ממון חבירו, אבל ב"ד אין נזקקין לא להשבע ולא להפרעון. וי"ל דה"ק, חזרה שבועה למחויב לה מדהודה במקצת, ומדאינו יכול לשבע מכלס: בד) והכי קיי"ל (ב):

שבועת אביהן. וא"כ תיבק מנה לפי סברת הש"ם דכמו דהתם מתוך שאינ"מ, כ"כ בב' חשודים ממי נימא מסאינ"מ. אע"ב דאין כיונת הש"ם

מהודאת פיו שמעינן לה, א"כ לא עדיף מנה. והרי בגמר הוא דברי העדים שהוציא ואינו יודע מה הוציא, ואידך תובע כלי זו וזו הוצאת, הרי בכה"ג מדעתו כלים ידועים הו"ל כמוענו חיטין, ואידך ממציא אינו יודע אם אלו או אחרים, הו"ל כמציא אינו יודע אם חטין או שעורין, ובכה"ג פסקינן דפטור לגמרי [כח"מ פ"ח י"ז]. ואפ"ה הקנו הכא בגזלן לחייב. ליתא, דהתם הרי גם בחיטין ושעורין בכה"ג פסק הש"ך [ח"מ פ"ח י"ב], דבגמרו עדים שאינן יודעין מה לקח, אם הטין או שעורין, חייב שבועה. ומו דאפי' לגבי מיגנע נופיה כ"ל דדוקא באומר בפירום אינו יודע אם חיטין או שעורי לקחתי, דבכה"ג נמי שייך טעמא דמסתם אי מחילה. אבל בגמר יודע אני שגנבתי, אבל אינו יודע מה נטלתי, ודאי בכה"ג לא שייך לא מחילה ולא משום [ועי' ח"מ ל' ס"ו]. רק כ"ל דיל לעולם בכא דגזל מיירי במחויב שבועה ע"י העדים. ואפ"ה אצריך לאשמועינן, דקמ"ל דאף אלא דאו שגזל, והוא מודה אף שבכנסתי למשכנו חזרתי בי, ואינו שאלתי אני היו, אפ"ה מגד התקנה יבשע גזל וטול [בסמ"ע ל' סק"ע]. ובסיפא בחשוד קמ"ל אף שאינו חשוד לאחזו ממון, אפ"ה שבנגדו נשבע ונוטל: (ג) והנה בח"מ סי' ל"ב פינני, דלרב"י קיי"ל כרי"ף, דבשניהן חשודין מתוך שאינ"מ. ולרמ"א קיי"ל כרא"ש ומרדכי דיחלוקו. וק"ל לרמ"א, הרי המתבע חייב ש"דא, ושבנגדו חייב רק חיסת, ובכל דוכתא המיר ש"דאו שפי מהיסת לענין נחתינן לנכסיה, ולענין מבאינ"מ, ולאחר עניינים. וא"כ למה הכא יחלוקו בשוה המחויב ש"דאו עם המחויב רק חיסת. וכ"ל מדלאמרי' בש"ס [דמ"ז א'], דבהא דאמרי' במתניתין חזרה שבועה למקומה, פינני, דרבותינו שבבבל אמרו חזרה שבועה לפיני ופטור, ורבותינו שבא"י ס"ל חזרה שבועה למחויב לה, ומשאינ"מ. ואמרי' תו דרבותינו שבבבל רב ושמואל, דתנן, וכן היתומים מחיתומים לא יפרעו רק בשבועה. ואמרו רב ושמואל דמתני' מיירי דוקא במת מלוה ואח"כ לוה, אבל במת לוה ואח"כ מלוה, כגר מתחייב מלוה שבועה לגבי לוה, ומדאין יכולין יורשי מלוה לשבע השבועה עצמה שהיה חייב אביהן, פטורי יורשי לוה מלגמרי, א"כ ה"נ בב' השודין מדא"י התובע לשבע פטור. ולבאורה קשה דאדרבה, דכמו דבמת לוה תחלה, בעל השבועה לפיינו המלוה, שאינו יכול לשבע, מפסיד, ה"נ בב' השודין, שהתבע שהוא בעל עיקר השבועה, מתוך שאי"ל יפסיד וישלם. ואי"ל דהוכחת הש"ס, דכמו דהתם המחויב שבועה דרבנן שאינו יכול לשבע מפסיד, ה"נ בב' השודין אף שאין מחויב התובע רק שבועה דרבנן, בשאינו יכול לשבע מפסיד. ליתא, דלמא שאני הכא בב' חשודין, דכל עיקר שבועת התובע, רק מדאינו יכול נתבע לשבע, ולמא בכה"ג נמי רב ושמואל מודו דאף דגם תובע א"י לשבע, יבלס המתבע. ואת"ל הרי בל"ז קשה מנ"ל לרב ושמואל דמשבע וכן היתומים במת מלוה תחלה דוקא מיירי, הרי מתני' סתמא קתני, דמשמע אפי' מת לוה תחלה, אפ"ה יורשי מלוה מטלין מיהת בשבועת היורשין, אף שאין יכולין לשבע

תוספת יום טוב

שנויי נוסחאות

היה (אחד מהן). בכי"פ ליתא. וכ"ה יפר מאוד אבל לא מלאתי לו תבר ובגמ' מ"ז ע"א בלא"מ אי' גם בכי"ז זה (ד"ס), אולם יש לו תבר בשי' ר"ת. ומפריחי יונים וסוחרי שביעית. בכי"ק וב..בכי"ל מפריח.. וסוחר.. וכן הוא. שניהן חשודין. בכי"ק שנים. (?) חזרה השבועה. בד"ל. ובכי"ק ובכי"מ ובכי"פ ובמ"מ ר"ר ..שבועה. למקומה דברי ר' יוסי רמ"א יחלוקו. בכי"מ למקומה ר' יוסי אומר יחלוקו ועי' בגמ' ובתוי"ט:

תוספות חדשים

פ"ז ד בתוי"ט סד"ח חזרה כו' דיחלוקו. ובעמ"ח מבוא הקיטון ליה לבנגדו לפי שהוא ממי חבור לסיבך מסניד המלי אבל בעלמא מחויב שבועה ואילמ עיין בהגהת מיימוני פ"ד הל' י"ד מס' גזלה:

תוספות רעק"א

וכן בהיסת ריפטר לגמרי בזה אמרי' דהתובע יכול להשביעו. אבל במודה במקצת והתובע רוצה לישבע וליטול כדין שבנגדו חשוד י"ל דאין ה"נ דטענתו טע:ה ובהר"ן וחכי משמע רס"ל להרמב"ם דלחיוב עצמו משיינן ליה לחשוד ע"פ דיבורו מדבתב הרמב"ם אח"כ אבל אם הוא מחנשבעים ונוטלים אין משביעין אותו. ובמיר הביא לשון הרמב"ם ואח"כ כתב בהר"ן הנ"ל. משמע דלא פליגי:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ה והחנוני על פנקסו כיצד. כי' פרש"י מ"ר ע"ב בפ"ק נגל המשנה להכא בד פוסה: אמר לו תן לבני מי. מי"ל פע"ר מה' מלוה ולוה ה"ה מ"מ מסון ל"ד פוסע"ם חו"מ מיסן ל"ל מ"ל: אמר בן ננס. כ"ש כ' ע"ב:

שנויי נוסחאות

ה והחנוני. כ"מ וכ"פ וחנוני. **לא** שיאמר. כ"מ וכ"פ לא שאמר. **כתוב** (על) פנקסי. בד"נ ..על פנקסך (?); כ"מ וכמס"ל כתוב בפנקסי. שאתה חייב. כ"מ וכמס"ל שאת.. **אלא** אמר לו. בד"נ וכמס"נ ..אומר לו. **לבני**. כ"מ לבניי. (הן) לפועלי בסלע. כ"מ ליתה וכן ליתה בד"נ וכ"מ וכמס"ל (ובהס ולפועלי..); כמס"נ ..סלע. **הוא** נשבע ונוטל והן נשבעים ונוטלין. ברש"י (מ"ר ע"ב) שניהם נשבעין ונוטלין סבועה"ב, ועי' עוד ברש"י בגמ' שם ד"ה אמינא שיהס כו' וכ"מ דף ו' ע"א ברש"י ותוס'. וכמס"ל ההדשים הוסיפו [שניהם נשבעין] **הוא** נשבע. **אמר** ב"נ (כיצד). כמס"ל ליתה. **אלו באין** כו' ואלו באין. וכ"ה כמס"נ ד"ו רפ"ל בלסו"ל ומ"מ כמס"ל מן דפוס ווינציא ס"ע והלא; בד"נ וכ"מ וכל הכ"ל וכמס"נ וכמס"ל אלו ואלו באין לידי.. **שלא** בשבועה. כ"ה בלא שבועה:

ראשון לציון

ה במשנה כתוב על פנקסי שאתה חייב לי מאתים זוז עיין ר"ע מ"ה פ"ג דסנהדרין ד"ה מאתים:

תוספות רעק"א

ה [אות מט] במשנה הוא נשבע ונוטל. היינו דהבעה"ב מודה שצוהו ליתן. ואם אין הבעה"ב מודה בזה א"צ לישבע אפילו היסת דלא הוי כפירת ממון כיון דאפילו אם יודה שעשאו שליח לא יטול אלא בשבועה ומי יסר דמשתבעת הר"ן בשם הרא"ה:

ה לא שיאמר לו כתוב על פנקסי וכו'. אלא בזמן שיש רגלים לדבר שבעל הבית מודה שא"ל תן וכו'. רש"י [דף מ"ז]. וכתב הטור סימן ל"א בשם הרא"ש מדתנן על פנקסו. ולא קתני החנוני אומר לבעל הבית אתה אמרת וכו' אומר שאנו סומכין על מה שנמצא בפנקסו אע"פ שהפועלים טוענים ברי והוא אינו טוען ברי. כיון שאומר שכך מצא בפנקסו. הרי הוא כברי. היכא דאיכא רגלים לדבר שלוה לו בעל הבית וכו' והוא כתב שנתן דהוה מלוה דשכיח ואזלינן בתר פנקסו. אבל בעלמא לא: תן לבני וכו'. ל' הר"ן והא דקתני פועלים ובניס רבותא אטמוטינן. דלא תימא [הא] דמחויב חנוני שבועה היינו כשהמחה פועלים אלמו שהוא לריך) [נמלס נמי] לפועלים אבל היכא דאינו חייב לבנס אלא לחנוני בלבד. סלקא דעתך שיטול חנוני בלא שבועה קמ"ל. ע"כ. וכיון דבחד בבא מתניין ל"ק דשוה זו ואין לריך לומר זו: בסלע מעות. כלומר בסלע שאתן לך הן להס מעות שיוכל הפועל להוציא אותס בפרוטרוט. ועיין במתני' דלקמן דתנן בדינר מעות. וכמשנה ו' פ"ב דמעשר שני בסלע מעות. והרמב"ם פט"ז מהל' מלוה. והטור סי' ל"ח העתיקו הן לפועלי סלע: והן נשבעין ונוטלין. ולא הוה כאומר הלוותני ואיני יודע אם פרעתיך [כדתנן במשנה ז' פרק בתרא דב"ק דחייב לשלס] דהכא כיון דמפסיד בעל הבית שבירא ליה לת"ק דתקנו רבנן שבועה שיבבטו פועלים. הר"ן: אמר בן ננס כיצד אלו ואלו באים וכו' [*כך העתיק הר"ב וכן הגרסא בס"א] עמ"ש רים פ"ק דב"מ: כיצד אלו ואלו באים לב"ד לישבע שבועת שוא מבימיהס דליה בהו דאינו משקר. רש"י: אלא הוא נוטל שלא בשבועה והן נוטלין שלא בשבועה. כך הוא בכל העסחאות וכן העתיק הר"ב אבל הר"ן העתיק אלא הוא נוטל בשבועה. לפי שאין חיובו ברור והן נוטלין בלא שבועה. דהו"ל ג) [כמנה] הלוותני

ה) בכ"נ ד"ר וד"ס וד"ק לתנוני לא מסמנת. ב) בהוי"ע דפוס ברלא וקרלקא ליתן לפועלים. ג) בהוי"ע דפוס פרלא וקרלקא כמו. וא"י

יבין תפארת ישראל בועז

בה) נקט חנווני מדרגיל שיש בידו תמיד מעות ופירות ושייך שפיר שיאמר תן לבני וכו': בו) דוקא כשיש רגלים לדבר שנתן, כגון שאמר לו וכו': בז) ומודה שא"ל כן. ולא מהימן במנו כמו בשכיר לעיל, דהכא אינו מכחישו כלל. אבל בכופר, נשבע היסת ונפטר: בח) דהחנווני יאמר פועלים לא מהימנו לי בשבועה, אם האמנתיהו, אלא אמרת בשהרי הב להו: בט) דהפועלים יאמרו לא מהימן לן חנווני בשבועתו. ובהא לא פליג רבי יהודה דלריך שיהיה שם הודאה במקלת, דהכא דמי ליש ע"א כנגדו שמחייבו שבועה מדאורייתא, ולא דמי כלל לשומר הבית לעיל סי' י"ב, דהוא כבעל דבר הוא. ולכתחילה לריך שישבעו כל א' בפני חבירו. מיהו אפילו חד מנייהו עכו"ס לריך שישבע אחד, דאף די"א דאין נשבעין אפילו על פי ברי של עכו"ס [כת"מ קפ"ט י"ד] עכ"פ הכא שהוא ליטל, כ"ע מודו דאינו נוטל רק בשבועה [ש"ך ל"א סק"ג]. והא דנקט פנקסו. י"ל משום דבכה"ג אפילו אינו טוען חנווני ברי רק טוען שמלא כן כתוב בפנקסו, נאמן בשבועה. וי"א דנקט פנקסו לרבותא, דאפ"ה לריך שיטעון חנווני ברי [שם ס"ד]. והא דנקט בן ופועלים. כ"ל דקמ"ל בן אע"ג שאין הכתבע לריך לשלס לבנו, דשטותא דמהיתין משמע ספי דמיירי בבנו המשמשו, וודאי הוא שמוך על שולחנו, אפ"ה חנווני נוטל רק בשבועה. וקמ"ל פועלין, אף שהפועלים רבים, וג"כ נשבעים ונוטלים, אפ"ה חנווני בשבועה מיהו יטול [ועי' ת"מ סי' ל"ד סק"ז והרי"ק]. כך נ"ל ולא כרתו"ע. והא דפתח ונקט בחנווני לחוד ומפיים בחנווני ופועלים דשניהן נשבעין, והרי בכל חדא איכא רבותא, דחנווני אף דהו"ל בע"כ לגביה כאי' אם נתחייבתי אפ"ה נוטל בשבועה ע"כ, וכפועל אף דהו"ל בע"כ לגביה כאינו יודע אם פרעתיך, אפ"ה לריך לשבע ולינול. א"כ הו"ל למנקט נמי פועלים ברישא. ואיכא לאימר דמשו"ה לא נקט פועלים ברישא, מא"ס סר"ן במתני', דלא נקט תנא רק הנך דסד"א דאין נוטלין אפילו בשבועה, דא"כ למה נקט פועלים בסיפא. אע"כ לרבותא נקט פועלים בסיפא דאף דפועלים נשבעים, אפ"ה גם חנווני בשבועה מיהו נוטל, ואפילו היו פועלים ברבה, ולעולם. א"כ ברישא נמי ינקט להו מה"ע. וב"ל לפמ"ש [בת"מ סי' ל"א] דדוקא במת חנווני פועל נוטל כלי שבועה, אבל במת פועל, חנווני בכל גווגא לריך לשבע, וכן כ' הר"ן [דשע"ז כ'] א"כ י"ל דלהכי נקט ברישא חנווני לחודא להשמיענו דאפילו באין פועל שם אפ"ה חנווני נשבע. משא"כ בפועל לחוד, א"ל לשבע. ואפשר זהו כוונת הר"ן במתני' ד"ה והא דקתני חנווני ופועל וכו'. ע"ש]: ל) כ"ל דר"ל דהרי שבועת שוא הוא בנשבע לשנות הידוע לאדם כלעיל

שהרי חשוד הוא ישלם]: [**ה** שניהן נשבעין ונוטלין מבעל הבית. דא"ל חנוני. פועלים לא מהימנו לי בשבועה] אם האמנתיהו דלא אמרת לי בשהרי הב להו. וכן פועלים אמרי ליה ג)חנוני לא מהימן לן בשבועה. ונשבעים נשבעין ונוטלים מבעל הבית בשבועה. דא"ל חנוני. פועלים לא מהימנו

בכן נגס: **ן** ונתן לו. והפירות לכורין ומונחים ברה"ר ואין מוחזק בהן לא חנוני ולא בע"ה: ונתתו באנפליא. תיק העשוי למעות: ישבע בע"ה. שבועה כעין של תורה ויטול דכיון דחנוני מודה שמכר והפירות הם חוץ לחנותו בעה"ב נשבע וטוטל: אמר לו נתתים לך. והולכתן לתוך ביתך. ואלו הפירות שלכורין ומונחים שלי הם שנתתי כאן למוכרן. והלה מודה אלו הם הפירות שמכרת לי בדינר. הואיל והלוקח מודה במקח והחנוני כופר בלא מכר את אלו. ישבע החנוני שבועה כעין של תורה. ויטול: רבי יהודה אומר וכו'. רבי יהודה הסיפא פליג. ואמר דבין בזו בין בזו בעל הבית נשבע. וטוטל. דכיון שהפירות הם חוץ לחנות הוי כאילו הפירות הם ביד בעל הבית. וכל שהפירות בידו. ידו על העליונה. והוא נשבע וטוטל: אמר לו לשולחני וכו'. אמעטינן תנא פלוגתא דר' יהודה ורבנן. בין במעות של שולחני. בין בפירות של חנוני דאי אשמעינן פלוגתייהו בחנוני. הוה אמינא בפירות אמרו רבנן דמי אמר לו נתתים לך והולכתן לתוך ביתך ישבע החנוני ויטול. לפי שהחנוני עשוי ליתן פירות קודם שיקח הדינר. אבל בשולחני שאינו עשוי ליתן האיסרין קודם שיקח הדינר. אימא מודו ליה לר"י. דלעולם בעל הבית נשבע וטוטל. ואי איתמר הא. הא קאמר ר' יהודה דלעולם בעל הבית נשבע וטוטל. מפני שאין השולחני עשוי ליתן האיסרין עד שיקח הדינר. אבל בחנוני שהוא עשוי ליתן הפירות קודם שיקח המעות. אימא מודה להו לרבנן. לריכא. ואין הלכה כר' יהודה:

הפונמת

וכו' לפיכך תנא ליעבא דליכא למטעי: מעות. פרוטות של כוסף. רש"י. ולאו דוקא פרוטות. דהא רבי יהודה איסר קאמר.

כל

ולא"י אם פרעתיך: **ן** ונתן לו. פירוש שהגביהן לוקח והניח ברה"ר. המגיד פרק כ' מהל' מכירה [*אבל להר"ן דלקמן אין גרלה שהגביהן הלוקח וכן גרלה דעת הר"ב]: ישבע בע"ה. פי' הר"ב כיון שהחנוני מודה שמכר. ואינו חובב ממנו אלא דמיכן. הר"ן: אמר ליה נתתים לך והולכתן לתוך ביתך. פירוש חנוני טוען שמעשה שהיה כך היה שבא אליו בעל הבית ואין ביתו דיבר. ואמר לו תן לי בדינר פירות ועכשיו אביא לך את הדינר. ונתן לו את הפירות והוליכם לתוך ביתו ואח"כ חזר אליו ופרע לו את הדינר. ובעל הבית טוען לא כי אלא קודם שנתתי הדינר לא לקחתי פירות מעולם. ולא נתתי לך הדינר אלא בשביל אלו הפירות שהן ברה"ר. הר"ן: ישבע חנוני. פירש הר"ב הואיל והלוקח מודה במקח. וז"ל הר"ן משום דמעמתיה דחנוני מעלה בהו טפי. לפי שלדבריו אין לבעל הבית שום דרלא בפירות אלו. ובעה"ב מודה לחנוני שהן שלו. אלא שנתן לו הדינר בבטלן: אמר לשולחני וכו'. הכא נמי שהמעות לכורין ומונחין ברשות הרבים. ומ"ש הר"ב לריכותא דאי איתמר בהא. בהא קאמרי וכו' אבל בחנוני שהוא עשוי ליתן הפירות קודם שיקח המעות משום דפירי עבידי דמרקבי וכיון דמרקבי לא משהי להו גמ' [דף מ"ח]. והייט טעמא דר"י לא אמר בחנוני בההוא ליבא דאמר בשולחני. לפי שדרך החנוני להקיף אלא דהכא מודה החנוני שלא מכר בהקפה. הר"ן והתוס' [דף מ"ח ד"ה כ' יהודה] וכתבו עוד התוס' דבסיפא לא מצי ר' יהודה למימר כל שהאיסר בידו וכו' לפי שלפעמים בעל הבית טוען איסר בפרוטות. והתם לא שייך למימר כל שהאיסר רש"י. ולאו דוקא פרוטות. דהא רבי יהודה איסר קאמר.

יבין תפארת ישראל בועז

[בלעיל פ"ג מ"ח]. והרי הכא נמי יהוא לכולנו שא' מסכבעין וודאי מסקר. אי ר"ל הרי חייב לא' ואינו יכול להכחיש לשום א' מהן, והו"ל שבועה לבטלה (ד): לא) והלכה כת"ק: לב) והגביהן הלוקח וחזר והניחן בר"ה: לג) בשם המעות שבלואתך. ור"ל שעי"ז שכחת [ולא נקע שטוען שבמזיד טופר. דל"ל דקמ"ל דאע"ג דמסתבר דלבריו, אפ"ה בסיפא מהימן חנווי בשבועה, דלא דמי לשכיר, דהתם בעה"ב עדיל]: לד) בנקיטת חפץ. והטעם, מדאינן לא ברשות הלוקח ולא ברשות המוכר. ורק מדמודה חנווי שכבר מכר זה הלבור, עומד טפי ברשות לוקח, לחכי תקנו שישבע לוקח: לה) המונחין בר"ה: לו) ובדינר זה שלמתם. ואלו הלבורין כאן לא מכרתים לך עדיין: לז) דמדאינו מודה שכבר מכר לו אלו הלבורין כאן, עדיין ברשות מוכר הן עומדין: לח) לרמב"ם ר"י אסיפא קאי, דגם בסיפא ס"ל דישבע בעה"ב מדאין לבורין ברשות חנווי. ולרש"י ורא"ש ר"י אריסא קאי, דבריסא א"ל בעה"ב שבועה כלל, מדכבר קנה הלבורין בהגבהה, לפיכך ס"ל לר"י דדינו כסיפא הכל דפעור בדינא דמשנה: לט) ר"ל מטבעות קטנות: מ) ר"ל אין דרכו לגבור בר"ה המעות בנותן, עד וכו': מא) לכן מסתבר שפי שבבר נתן הלה הדינר. ולהכי גם בסיפא ישבע הבעה"ב [ולרש"י גם הכא אריסא קאי וכלעיל]. והא דלא קאמר בחנוני בהאי ליבא דאמר בשולחני, אין דרך וכו'. ה"מ דדרך חנווי להקיף, רק דזה מודה שלא מכר בהקפה. והא דלא נקט בשולחני כמו דנקט בחנווי, כל שהאיסר בידו ידו על העליונה. ה"מ משום דלפעמים מחליף בעה"ב איסר שלו בפרוטות של שולחני. לפיכך תנא ליבא דליכא למטעי בה. מיהו אלטריך פלוגתייהו בפירות ובמעות, דבפירות קמ"ל אף דדרך חנווי למכר ליתן לבעה"ב, ומסתבר שנתן קודם שלקח הדינר, אפ"ה ס"ל לר"י דבעה"ב נשבע. ובסיפא קמ"ל דאף שאין דרך השולחני ליתן המעות

בד

מסאינ"מ. משא"כ לתי' ב' של תוס' דחשוב שאני דטוען ברי. א"כ י"ל מה"ט נמי רק בני ידעינא וי' לא ידעינא מדטוען שמא, חייב מדאו' נשלם, אבל חשוב דטוען ברי, והוא רולה לשבע, רק אין לא שבקיון ליה, מיהא תיתא ניפק מני' ממונא מדאורייתא, הרי גם לא מצינו שקנסתו תורה. אלא וודאי מדרולה לשבע, מדאו' פטור, רק רבנן קנסוה שישבע כנגדו ויטול. א"ב י"ל דרב ושמואל ורבי אבא בהבר ב' תרוצי תוס' שלינו, דלרי אבא כל חשוב מדאו' חייב לשלם, רק משום כדי חייו חקנו הכמים שלא יטול הלה רק בשבועה. אבל בב' חבודים ליכא לאיתא משום כדי חייו, דאמנו כ"ע חבודים, ותו דמעצמו גם בלי תקנתינו החשוב מחר מחשוב שכנגדו אינא יפסר לו הכל, וא"כ ליכא למיחש בני חשוב שיתבע משום כדי"ח, להכי נוטל שכנגדו בלי שבועה. אבל רב ושמואל ס"ל כאידך תי' תוס' דכל חשוב מדאו' פטור לגמרי, ורק רבנן קנסוהו. ולהכי ס"מ באין שבעגדו חשוב, אבל בשנם כנגדו חשוב, מסתבר יותר לקנוס למוצא מדלקנס למחזיק. להכי קאמרו דחזרו בשבועה לסיני ופטור. ואא"ב י"ל נמי דרמ"א והפוסקים הנ"ל דס"ל בב' חבודים יחלוקו, ה"מ משום דמטופקים בהנך ב' תרוצי תוס' הנ"ל, ולהכי אפיר קאמרי יחלוקו]: (ד) ואי"לחק מי הם אלו ואלו אלו, הרי רק בלד א' יש הפועלים והבן, ובלד הב' אינו רק חנווי יחידי. ותו הא"ר קאמר אלו ואלו, הרי רק לד א' אשבר שישבע לשוא. ואת"ל דאלו ואלו אב' מיני משפטים אמנה לעיל, דהיינו משפט הראשון של הבן והחנווי, ומשפט הב' של הפועלים והחנווי, בכל משפט ומשפט יש א' מהן שוודאי משקר, ולא שבועת שוא

מנייהן

ן ישבע בעל הבית כו' ישבע חנוני. מיי' פ"ב מה' מכירה ה"ח ממ"ב עטין פ"ב מוש"ע חו"מ סי' נ"ש ס"ע: ישבע בעה"ב כו' ישבע שולחני. מיי' שם ה"ש ממ"ב שם מוש"ע שם: רא"ש אין דרך שולחני. יראנלמי עניבים פ"ו ה"ל:

שנויי נוסחאות

ן א"ל תן לי (את) הדינר. בד"ל ליתא ון ליתא בכי"מ (ושם וא"ל): במשב"ב .. תן לי אותו דינר.. א"ל נתתיו לך ונתתו באונפלי. בכי"מ וא"ל.. ; בד"ל באנפלי. וכן בסמוך וכ"ה בערוך (ע' אספול) ובכי"ף לך בכי"ף כ"י באנפילי וכ"ה ברש"י ; בכי"ק . באנפולי וכן בסמוך ; במשב"ר ..באנפלי ובי' רע"ב. ישבע בעל הבית. במשב"ר יישבע.. ; נתן לו (את) הדינר בד"ל ליתא ; במשנות ד' ריטוא ווייטא שנתן.. וכ"ה במשב"ב ; בכי"מ שנתן.. הדינר נתן לו את הדינר ; א"ל הן לי את הפירות א"ל נתתים . בכי"מ וא"ל.. וא"ל נתתיו . והולכתן לתך ביתך . במשב"ב והולכתים.. ; בכי"פ ..לביתך. ישבע חנוני. בד"ל ובכי"ק ובמשב"ר . החנוני וכ"ה בכי"פ (ושם יש כאן הוספה אישתי בזמן שהפירות צבורין בפניהן והן עוברין עליהן אבל השיל קופתו לאחורין המעע"ה וגמ' מ"מ ע"ל כתוב גם בכ"י זה „תוס' מרי" כו' (ד"ס). על העליונה. בכי"ק ובמשב"ר לעליונה. אמר לשולחני. בד"ל אמר לו.. (את) הדינר . בד"ל ליתא ון ליתא בסמוך . ישבע בעה"ב נתן . בכי"מ בעה"ב שנתן לו את הדינר נתן . נתתים לך והשלכתם במעות דפוס ליוון ..והשלכתה ; בכי"מ ..והשלכת ; במשב"ב והשלכת ; בד"ל נתתיו.. לתוך ביסך בכי"מ בעשות ביתך . ישבע שולחני . בד"ל ובכי"ק ובמשב"ר ..השולחני . שולחני ליתן איסר. בד"ל ובכי"ק ובמשב"ר השולחני לחיות נותן איסר . עד שיטול דינרו. בכי"ק ובמשב"ר עד שהוא נוטל את דינרו וכ"ה בד"ל (ושם ליתא למלת את) ; במשב"ב ..דינר .

תוספות חדשים

ן בתב הר"ב רבי יהודא אסיפא קאי כו' זהו פירוש הרמב"ם ועיי' ברש"י דמפי אריאה

ראשון לציון

ן במשנה אבר לחנוני כו' ישבע בעל הבית. עיין תוספות מ"ה ע"ל.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

כל מטבע של נחשת קאמר. ועיין בפירוש הר"ב מעשה ו' פ"ב דמעשר שני: ן כשם שאמרו. משנה היא במסכת כתובות פ"ט [מ"ז]. רש"י. ועיי"ש ועמ"ש ברים פרקין בשם הרמב"ם: ומנכסי יתומים. ממ"ש במשנה ד' פ"ו: וכן היתומים. פירש הר"ב יתומים הנפרעים מן היתומים וכו' אבל מת לוה בחיי מלוה וכו' ואין לחדש מורים ממון שהוא חייב עליו שבועה וכו' ולא דמי למתני' ד' דחזרה שבועה למקומה. דפרשינן שהתחבב ישלם דהכא היינו טעמא דאמרינן כיון דתובע אינו יכול ליגבע שיפסיד מעוס שאין כאן פשיעה לנתבע כלל אבל במתני' דלעיל כיון שהתחבב אינו יכול ליגבע מפני פשיעתו ומדינא משלם ואינו בדין שיהא חוטא נשכר. כשאין התובע יכול ליגבע שיפטר. ואע"פ שהתובע ג"כ מפני חשדו אינו יכול ליגבע אינו דומה שבועת התקנה בעלמא לשבועת התורה שמחייבהו לשלם. הר"ן לעיל. ומ"ש הר"ב ואע"פ שכן הדין. אם דיין אחד דן וכו' בגמ' [דף מ"ח] משום דאיכא מאן דפליג אהאי דינא. הלכך אמרינן מאן דעבד ודן וכו' מאי דעבד עבד: ושלא מצינו וכו' שובר טל שטר זה. רש"י. ומסיים המגיד [פי"ז מהל' מלוה] ושיטה הסטר בין שטרותיו פרועין דתרתי בעינן [כמ"ש הר"ב] בסוף פ"ק דב"מ: רבי יוחנן בן ברוקה אומר אפי' טולד הבן וכו'. כתב הר"ב וכן הלכה. וכ"כ הרמב"ם בפירושו. ולפיכך נראה לי שאף בחבורו פרק י"ז מהלכות מלוה [הלכה ה'] פוסק כוותיה. ואע"פ שכתב אפי' היה היורש קטן המוטל בעריסה. ולא כתב אפי' טולד וכו'. ומשום כך כתב המגיד דכת"ק פוסק וע"כ לא פליגי ר' יוחנן ותנא קמא אלא בטולד אבל בקטן

ן הפוגמת כתובתה. שמוציאה שטר כתובתה ומודה שנתקבלה מקלתה: לא תפרע אלא בשבועה. אם טוען הבעל נתקבלה טולה: עד אחד אומר וכו'. ומנכסים משועבדים [ומנכסי יתומים [כו']]. ונפרעת שלא בפניו. כולהו אכסא קיימי. כסף שאין אחד מאלו נפרע אלא בשבועה כך היתומים אינם נפרעים אלא בשבועה. יתומים. הנפרעים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה. ומיירי מתני' כגון שאלו היתומים שבאים להפרע מהן אומרים אין אנו יודעים אם פרע אביהן זה החוב אם לאו. אבל אם טענו אמר לנו אביהן שלא לוה מעות הללו ולא נתחייב בחוב זה מעולם. הרי היתומים שמוציאים שטר חוב על היתומים הללו נפרעים מהם שלא בשבועה. שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי. והם אינם יכולים להכחיש העדים שמעידים שאביהם לוה המעות הללו. ולא עוד דבשבועה מיהת שקלי יתומים מן היתומים אלא שמת מלוה בחיי לוה אבל מת לוה בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה שבועה לבני לוה שלא נתקבל כלום. שהנפרע מן היתומים אפי' בשטר גריך שבועה. ואין אדם מורים ממון שהוא חייב עליו שבועה לבניו. לפי שאין הבנים יכולים ליגבע שבועה שנתחייב אביהם. ואע"פ שכן הדין. אם דיין א' דן שישבעו היתומים שבועה שלא פקדנו ויפרעו ממון היתומים האחרים בשבועה זו מה שעשו עשו: שלא פקדנו אבא. בשעת מיתה: ושלא אמר לנו. קודם

ן כשם שאמרו[מג] הפוגמת כתובתה[מד] לא תפרע אלא בשבועה. ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה. מנכסים משועבדים. ומנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה. והנפרעת שלא בפניו. לא תפרע אלא בשבועה[מה]. וכן היתומים[מו] לא יפרעו אלא בשבועה[מז]. ולא אמר לנו אבא[מח]. ושלא מצינו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע[מט]. רבי יוחנן בן

יבין תפארת ישראל בועז

עד שיקבל הדיינר, אפ"ה ס"ל לרבנן דשולחני נשבע. וקיי"ל בטולהו כת"ק [ג"מ]. מיהו כל זה במודים שכבר נתן הדיינר, אבל במכחישין זא"ז בנתינת הדיינר, דזה אומר נתתי לך הדיינר וזה מכחיש, כ"ע מודים דהו"ל כופר הכל ופטור: מב) בכתובות [פ"ט מ"ז]: מג) ר"ל אשה שמודת שקבלה קלת מכתובתה, ותובעת הנכסאר, והבעל טוען שפרע הכל, נשבעת ונוטלת. דלא מהימנא במנו דבעי אמרה לא קבלתי כלום. משום דאמרינן דפרע דייק והמפרע לא דייק, ושכחה כמה קבלה. וכל שאפשר לתלות בשכחה לא בייך מנו (ה"): מד) טולהו אכסא קאי, ור"ל כסם שכל אלו לא יפרעו אלא בשבועה, כן יתומים וכו'. מיהו לא אשה בכתובתה בלבד, אלא ה"ה בשאר בע"ח בהיה בו א' מאלו לא יפרעו רק בשבועה. והא דנקט להו באשה. רבותא קמ"ל, דאפילו באשה דמקלינן בה בשאר דוכתא בגבייתא כתובתה משום היינא [בכתובות דפ"ד א' ודל"ז ב'], אפ"ה לא תפרע אלא בשבועה. ומה"ט נמי תלינן הכא דין דיתומים ואשה אחדדי במלת כסם, לאמטוינן דכמו דבאשה לא חיישינן לקולא שהקילו גבה בדוכתא אחריתא, כמו כן ביתומים אף שהקילו גבייתו בדברים אחרים אפ"ה לא יפרעו רק בשבועה. [ובזה מדוייק נמי לישנא, אלא נקט וכן היתומים מן היתומים, וכדמפרשינן באמת כס"ם [דמ"ת א'], אלא נקט וכן היתומים לא וכו'. דזהו כל שיקר הרבותא דקמ"ל, דאף שהן יתומים, לא הקילו גבייתו] : מה) ר"ל יתומים שבאו לגבות מיתומים: מו) אף שאין יורשי הלוה הובעים אותן שישבעו. אבל מהלוה גופי', א"ל שישבעו רק בדעתן שישבעו: מז) ר"ל שלא לוה לו ע"י אדם אחר: מח) הוא בעלמו, ששטר זה פרוע: מט) מלות ששטר זה פרוע, אכולהו קאי שלא פקדו, ושלא אמר וכו' ושלא מצאתו וכו' ששטר זה פרוע, דבמלאו כתוב כן והשטר היה נמצא בין שטרות קרועין

תוספות רע"ק

ן [אות נ] ברע"ב ד"ה ונפרעת הנפרעים מן היתומים. וכתב הר"ן דקאי גם ארישא וה"ק כשם שאמרו הפוגמת וכו' בכל הנך גם היתומים לא יפרעו אלא בשבועה בגון אונס ומת. וכן ע"א מעיד שהוא פרוע ומת. וכן ביתומים הבאים לגבות מלקוחות. (יונלע"ד דלפי' הר"ן לא נראינן

ן במשנה רבי יוחנן בן ברוקה כו' גירסת הרא"ש והפוסקים העיד רבי יוחנן כ"כ. דמטעם זה בתב פ"ה בפ' י"ז דרבינו מאיר ספק טולד דלא שבועה: ן בגמרא דלר"י בע"ה בע"ה בע"ל דמשמע דלר"י בע"ה בע"ה בע"ל דמשמע דלר"י בע"ה בע"ה בע"ל

שנויי נוסחאות

ן כתובתה. בד"ג את כתובתה. וע"א מעידה כו' והנפרעת שלא כו'. בכי"מ הסדר והנפרעת כו' עד אחר כו' ועי' בפ"ט דכתובות מ"ז (ומ"ח) ובס"ל בס כל הנוסחאות שם. משועבדים. בכי"ק ובמבני"ל המשועבדין. ובנכסי יתומים (לא תפרע אלא בשבועה). בד"ג ובכי"ק ובמבני"ל ובריב"ף ליתא; בריב"ף כ"י ליתא ומנכסי יתומים. וכן מתקו הדת כדמשמע מרש"י וסר"ן ואינו יודע למה ומכתובות פ"ז ע"ל מוכח שנשמט בע"ס (ד"ס). בכי"ם ליתא בטעות (והנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה). וכן היתומים. בפי' הרמב"ם ז' נאמנין בן היתומים וכמו הוא אומר במכנה גופא בד"ג הוא כלפניו והד"ם ל"ד בעדותו. (שבועה) שלא פקדנו. בד"ג ובכי"ק ובכי"ג ובכי"פ ובמבני"ל ליתא. ולא אמר. בכל הג"ל ושלא.. ובכ"ם במבנ"ל ד"ו שני וכפ"ן לוגין וקלקלא; במבני"ל שלא.. ושלא מצינו. במבנ"ל שלא.. בין שטרותיו. בד"ג: ובכי"ק שטר בין שטרותיו. ר' יוחנן בן ברוקא אומר אפילו, בכי"מ ובכי"ם אמר ר"י בן ברוקא; בד"ג ובכי"ק ובמבני"ל ובריב"ף ובכי"ם העיד ר"י ב"ב שאפילו.

תוספות חדשים

אינם קאי ולדידיה בע"ה אין נרון שנוטה כלל. ודעת הרא"ש כרש"י שכתב ז"ל והלכה כרבן יבנה בע"ה ע"ל דמשמע דלר"י בע"ה בע"ה

קודם לכן. משטר זה פרוע: הרי זה נשבע. שלא מלא כון שטרותיו של אביו משטר זה פרוע וכן הלכה: רבן שמעון בן גמליאל אומר. והלכה כרשב"ג: ח שלא בטענה. שלא בטענת ברי. אלא בטענת שמא [שטוענו] שמא עכבת משלי. ומכוס דכל הני מורו היתר לעצמם לפי שטרתו בנכסים. מש"ה רמו רבנן שבועה עלייהו: ואפוטרופים. בנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא. ולישא וליתן. [אבל] באפוטרופוס של יתומים אם מיגהו ב"ד ישבע. ואם אבי יתומים מיגהו לא ישבע: והאשה הנושאת ונותנת בתוך הבית. שהוביה בעלה חנוית לו לאפטרופא על נכסיו: ובן הבית. אחד מן האחין שנתעסק בנכסים משמת אביהן: חלקו. ולא הביאוהו בשעת החלוקה: נתגלגלה לו שבועה. אלמלי אחרי ברוקה אומר אפילו נולד הבן לאחר מיתת האב. הרי זה נשבע ונוטל[ג]. אמר רבן שמעון בן גמליאל [ד]אם יש עדים שאמר האב בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוע הוא נוטל שלא בשבועה[נא]: ח ואלו נשבעים שלא בטענה[נב]. השותפין[נג]. והאריסין[נד]. והאפוטרופין[נה]. והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית[נו]. ובן הבית[נז]. אמר לו מה אתה טוענני. רצוני שתשבע לי חייב[נח]. חלקו השותפין והאריסין[נט]. אין יכול להשביעם[ס]. נתגלגלה לו שבועה ממקום אחר[סא] מגלגלין בקטן אפילו ח"ק מודה. ע"כ. אין נראה כן אלא דקטן מוטל בעריסה כקטן הטולד דמי: רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש עדים שאמר האב וכו'. וח"ק סבר דאפ"ה אין מוטלין אלא בשבועה. דשמא להשביע את בניו אמר כן כדי להשביעו. תוס' [דף מ"ח ע"ב ד"ה אם אמר]: ח ואפוטרופסים. פי' הר"ב שנתעסק וכו'. אבל אפוטרופסין של יתומים וכו' עיין במשנה ד' פרק ה' דגיטין: חלקו הטותפין והאריסין. וה"ה לבאר. שאם חלקו אינו יכול להשביעו. הרי"ף: נתגלגלה לו שבועה ממקום אחר. נתחייב לו כו' הל"ל. וכן כתב הרמב"ם בפרק ט' מהל' שותפין הלכה ז'. והטור סימן ל"ג. אלא דתנא נקט לשון טופל על לשון מגלגלין

שנויי נוסחאות

אמר רשב"ג. נד"ל וכי"ק ומסכי"ל רשב"ג אומר וכ"ה בגע"כ. מיתתו שטר. כי"פ מיתה ששטר. (הוא) נוטל. כי"ק וכי"פ ומסכי"ל ליתא וכן ליתא בד"ג (ופס נוטלין) וכ"ה בס"ג: ח והאריסין והאפוטרופין. בד"ל האריסין והאפוטרפין; בכי"ק ..והאפטרופין; במסכי"ל והאפטרופין; במסכ"ב ד"ו שי ורפ"ו ולנלין .והאפטרופסין. הנושאת והנותנת. במסכי"ל הנושאה ונותנת וכ"ה ונותנת גם בכי"מ ומסכ"ב ד"ו שי ורפ"ו; בכי"ק הנושא ונותנת ב ק מ"ן תחת בסי"ן (בכ"י זה המנהג בהרבה מקומות להסמיך הסי"ת בצינעי לסימן הנקבה והקמץ ממלאה ע"ד נתי ל"ס). אהה מוטעניני. בד"ל ובכי"ק מוטעני; בכי"מ תטעני. אין יכול להשביעו בכי"ק ומסכי"ל אינו יכול להשביען וכ"ה להשביעוגם בכי"מ ובכי"פ; בד"ג אינו חייב (?) להשביעו. נתגלגלה לו. בד"ג ..עליו:

תוספת הדשים

הלכה כמותו דסוגין דעלמא דכל העיד הלכה הוא ותמיה על רו"ש שלא העיר לשון ס"א על זה (פוסקים לדוד): בתוי"ט אד"ה רבי יוחנן בן ברוקה כו' נקטן הטולד דמי. כלומר מיתת האב דומי: אחר מיתת האב דומי:

תוספות רע"א

גרסינן במתניתין מנכסי יתומים): [אות נא] שם במשנה אם יש עדים. להפוסקים המובריים דעד מסייע פומר טשבועה הא דקתני עדים לאו דוקא דהא בע"א סני.אלא עדיהיינו עדות המועיל. הרא"ש ריש ב"מ סס"ו ג' (וע' בדברי רבינו בב"מ פ"א אות ה'):

ארשב"ג אם יש עדים. פי' בכלמ"ם פ"ח דב"מ פוסק"ג(בגיון הס"ם) מיי' מיי"ז מה' מלוה ה"ב סמ"ג עשין ל"ה סמ"ע סט: ח ואלו נשבעין שלא בטענה. מיי' פ"ם מה' שותפין ה"ח סמ"ג עשין מ"ב סמ"ע ח"מ סי' נ"ע ס"ח ובכ"מ אפס בכתובות פ"ם דף ק"ח ע"ב: חלקו השותפין כו' נתגלגל לו שבועה. מיי' שם ה"ו עמ"ב שם סמ"ע שם ס"ו:

יכין תפארת ישראל בועז

קרובין, אז הוא בחזקת פרוע. מיהו כל זה במת מלוה בחיי לוה. אבל במת לוה תחלה, ואין כתוב ראמנות בשטר שהאמינו לוה למלוה לגבות בלי שבועה, א"כ כבר נתחייב מלוה שבועה לבני לוה, והרי אין יורשי מלוה יכולין לשבע אותה שבועה שהיה חייב אביהן שלא פרע. לכן לא יגבו כלל. מיהו בעבר הדיין והגבה להן בשבועה, או בקדמו יורשי מלוה ותפסו מיורשי לוה, אין מוציאין מידן. דרק לכתחילה לא יגבו. ודוקא בהיה חייב אביהן אותה שבועה שחייב הבא לגבות מיתומים. אבל בשאר שבועות שהיה חייב אביהן, כגון שהיה פונס שטרו, או שאר נשבעין דלעיל במשנה שאין נותנין רק בשבועה, אז אפילו מת לוה תחלה ואח"כ המלוה, נשבעים יורשי מלוה ג' שבועות הנ"ל ונותנין (ק"ח): נ) ופ"ק ס"ל כיון דלכל היותר, א"ל ליפטר רק שלא מלא שטר בין שטרותיו, וא"כ זה שמסופק אם יולד, אין מניח כתב שזה פרוע אלא היה קורעו מיד, מדלא ידע מי יורשו, וקיי"ל דכשעולד אחר מת אביו פטור מכל ג' השבועות. מיהו בקטן המוטל בעריסה כשמת אביו, א"ל לשבע שלא פקדנו רק שלא מלא בין שטרותיו אבל א"ל לשבע שלא פקדנו, דקטן שאינו יכול לגזותו בעצמו, גם ע"י אחר אינו מצווהו [שם]: נא) ות"ק ס"ל דלמה להשביע בניו אמר כן. והכי קיי"ל [פ"ה]: נב) ר"ל שלא בטענת ברי, רק שטוענו שמא עיכב משלו. וטעמא דנשבעים, משום דכל אלו מורי היתירא בשביל שכר טרחם: נג) כל שהיה חתת יד מעות או סחורה של שותפות בלי משקל מדה או מניין [פ"ג]: נד) בקבל שדה מחבירו לזרעה, ושיחלקו בתבואתה הוא ובעל השדה: נה) שמינהו ב"ד לאפטרופוס בנכסי יתומים [בגיטין פ"ה מ"ד]. או בשיגה אדם לאחיו אפטרופס בנכסיו, אלא עדיף מאריס: נו) אשה שהרשה בעלה שתתעסק במשא ומתן שלו. ואשה אשה נוטלת ונותנת הוא [פי' פ"ב]: נז) ר"ל א' מהאחין שמתעסק בשביל כל אחיו בנכסי ירושתן. וכל המאכריס כאן א"ל שבועה רק בשיהדוס בטענת ב' כסף [שם]: נח) פירושא דריסא הוא, ור"ל הטותפין והאריסין וכו' שאמרו לשנגדן מה אתה טוענני, ושנגדן השיב רצוני שתשבע לי, חייב (ך): נט) ונהגרס אשה, ונפרד הכן בית מעסק, ולא נשאר לא' מהן שום דבר להשוב עוד עם הנתבע, וגם בטותפין לא נשאר עוד שום דבר בחנויותא שאינו קטב במדה משקל ומניין. לאפוקי אפילו בנשאר דבר קלוב וידוע מניינו ומשקלו, דכמחולק דמי [שם]: ס) על טענת ספק, מדשתקו אחר שחלקו והלכו להן מחלו זל"ז: סא) אחר שחלקו:

קרוב לוה בחזקת פרוע. מיהו כל זה במת מלוה בחיי לוה. אבל במת לוה תחלה, ואין כתוב ראמנות בשטר שהאמינו לוה למלוה לגבות בלי שבועה, א"כ כבר נתחייב מלוה שבועה לבני לוה, והרי אין יורשי מלוה יכולין לשבע אותה שבועה שהיה חייב אביהן שלא פרע. לכן לא יגבו כלל. מיהו בעבר הדיין והגבה להן בשבועה, או בקדמו יורשי מלוה ותפסו מיורשי לוה, אין מוציאין מידן. דרק לכתחילה לא יגבו. ודוקא בהיה חייב אביהן אותה שבועה שחייב הבא לגבות מיתומים. אבל בשאר שבועות שהיה חייב אביהן, כגון שהיה פונס שטרו, או שאר נשבעין דלעיל במשנה שאין נותנין רק בשבועה, אז אפילו מת לוה תחלה ואח"כ המלוה, נשבעים יורשי מלוה ג' שבועות הנ"ל ונותנין (ק"ח): נ) ופ"ק ס"ל כיון דלכל היותר, א"ל ליפטר רק שלא מלא שטר בין שטרותיו, וא"כ זה שמסופק אם יולד, אין מניח כתב שזה פרוע אלא היה קורעו מיד, מדלא ידע מי יורשו, וקיי"ל דכשעולד אחר מת אביו פטור מכל ג' השבועות. מיהו בקטן המוטל בעריסה כשמת אביו, א"ל לשבע שלא פקדנו רק שלא מלא בין שטרותיו אבל א"ל לשבע שלא פקדנו, דקטן שאינו יכול לגזותו בעצמו, גם ע"י אחר אינו מצווהו [שם]: נא) ות"ק ס"ל דלמה להשביע בניו אמר כן. והכי קיי"ל [פ"ה]: נב) ר"ל שלא בטענת ברי, רק שטוענו שמא עיכב משלו. וטעמא דנשבעים, משום דכל אלו מורי היתירא בשביל שכר טרחם: נג) כל שהיה חתת יד מעות או סחורה של שותפות בלי משקל מדה או מניין [פ"ג]: נד) בקבל שדה מחבירו לזרעה, ושיחלקו בתבואתה הוא ובעל השדה: נה) שמינהו ב"ד לאפטרופוס בנכסי יתומים [בגיטין פ"ה מ"ד]. או בשיגה אדם לאחיו אפטרופס בנכסיו, אלא עדיף מאריס: נו) אשה שהרשה בעלה שתתעסק במשא ומתן שלו. ואשה אשה נוטלת ונותנת הוא [פי' פ"ב]: נז) ר"ל א' מהאחין שמתעסק בשביל כל אחיו בנכסי ירושתן. וכל המאכריס כאן א"ל שבועה רק בשיהדוס בטענת ב' כסף [שם]: נח) פירושא דריסא הוא, ור"ל הטותפין והאריסין וכו' שאמרו לשנגדן מה אתה טוענני, ושנגדן השיב רצוני שתשבע לי, חייב (ך): נט) ונהגרס אשה, ונפרד הכן בית מעסק, ולא נשאר לא' מהן שום דבר להשוב עוד עם הנתבע, וגם בטותפין לא נשאר עוד שום דבר בחנויותא שאינו קטב במדה משקל ומניין. לאפוקי אפילו בנשאר דבר קלוב וידוע מניינו ומשקלו, דכמחולק דמי [שם]: ס) על טענת ספק, מדשתקו אחר שחלקו והלכו להן מחלו זל"ז: סא) אחר שחלקו:

ואפ"ס הוא טוען שפרע באמת, ומדמחזקינן ליה לטוען שקר להכי שפיר אית ליה מגו [כך כוונת תוס']. אמנם בסוגיא דפונמת [בתוכות דפ"ז ב'] אמרי' דלהכי פונמת כתובתה תבבע, דפרע דייק, דמפרע לא דייק, ורמי רבנן שבועה עלה כי היכא דתידק. הקשו שם, הרי בשכיר נמי מחזקינן לגע"ד שעכם, ואפ"ה כשאין עדים ששכרו מהיום במגו, א"כ ה"נ פונמת להמציאה במגו דלא פנמה. והיינו בקושיא. וג"ל דלהכי לא תרצו דבפונמת שאני, דמחזקינן לה דשכחה לגמרי, וסברה שטוענת אמת, ובכה"ג דמי לגמרי נמת בעלי במלחמה דלא מהני לה מגו, וכמ"ש תוס' בשבועות הנ"ל. ליתא, דא"כ היכא רמינן שבועה עלה, הרי מדסברה שאמת כלבריה, תיבבע לשקר. אולם נ"ל לתרץ קושיתם, דבל"ז ק"ל, מלי שנא פונמת דאמרי' דרמינן שבועה עלה כי היכא דתידק, א"כ בשכיר נמי דמחזקינן ליה לגע"ב שעכם, גרמי שבועה עליה ויידק. ואי"ל דבשכיר שאני, משום כדי חייו, דאע"ג דבפ"ם מקשי ומשום כד"ח דשכיר מפסדינן ליה לגע"ב, היינו לפי הס"ד שאין שום חיוב על הב"ד. אבל למסקנא דקאמר דמסתבר שלא יפטור בעה"ב מכל וכל, דהרי טרוד בפועלין, א"כ מה"ם שפיר אפשר לומר דמבוש כדי הייב דשכיר מהפסדינן השבועה עליו. ליתא דא"כ מה מקשי הש"ס, אי הכי אפי' קצץ נמי וכו'. ומה קושיא, הרי בקצלה ליכא חשש כדי חייו [עי' ר"ן שם]. ונ"ל דעקר"ל דהתם בפונמת אמרי' ד פ ר ע ד י י ק. והכי הכא בשכיר הבעה"ב הוא הפורע, ואפ"ה מחזקינן ליה לגע"ד דייק. אע"ב נ"ל דהא דאמרי' בפונמת דרמינן שבועה עלה כי היכא דתידק, אין הכוונה דמכח השבועה תידק השתא בשעת שבועה, אלא שע"י שתבע בתחלה שלריכה לשבע בסוף כשיהיה לה הכחשה שמו, תדייק מתחלה בשיר בשעת פרעון. וא"כ ה"ת התם, אבל גבי שכיר, אע"ג דייזוק בעה"ב שפיר בשעת פרעון, דהרי דפרע דייק, עכ"פ אח"כ טרדת פועלים ישכיחנו ולא מהני דייקי שלו שבשעת פרעון. ואע"ג שלפי דברי תוס' הנ"ל מסתפק בפרעון, ואיך ירצה לישבע כשהוא מכופק. י"ל דעכ"פ דעתו נוטה שכי שהאמת לדבריו ושבשע באמת ולא יכרוס משום השבועה. א"כ גם קושית רבעתוס' בפונמת מתורלת שפיר, דכיון דזכיו לדין דהאי דרמינן שבועה עלה כי היכא דתידק, אינו ר"ל כי היכא דתידק בשעת שבועה רק בשעת פרעון, א"כ ס"ת אי נימא דלבסוף לא תטול רק בשבועה, מס"ש דתייק בשעת פרעון, מדיודעת שלריכה לישבע בסוף. אלא אי נימא דקו' התוס', שתהיה בסוף באמת בתנו לאפטרי משבועה, הדרת תשבתינו לדוכתא דע"ז לא תדייק בתחלה ודו"ק: (ו) ובש"ם מליין אדקאמר בריסא ואלו משבעין שלא בטענה, ומקשה אמו בטופטי עסקינן. נ"ל דר"ל דסד"א דשלא בטענה דקאמר, היינו שלא שעונו חבירו כלל. ואע"ג דקאמר בסיפא מה אתה טוענני, סל"א דר"ל שהמלבע מתחיל לומר להחובע מה יש לך לטשון עלי, וזה מעשה שטות הוא שיאמר לו כן. ומשני דהא דקאמר בריסא שלא בטענה, ר"ל שלא בטענת ברי, רק שהחובע התחיל לומר להמלבע שחוסדו. והא דמסיים תנא מה אתה טוענני ר"ל רבותא קמ"ל, דאע"ג שלא התחיל המלבע לתבעו, רק שהמלבע הרגיש שחוסדו והתחיל הוא לומר לו מה אתה טוענני. לו ר"ל דהרבותא הוא אע"ג שלא הביב לו החובע אח"כ בפירוש שחוסדו, רק א"ל הבעל לי, אפ"ה לריך לשבע. וכ"ש בלומר בפירוש שחוסדו דמשבעין ליה אלן. ואי נימא דלא כרע"ז [ל"ג ס"א], אלא אפי' אם אין רגלים לדבר מלד דבר אחר לחשדו, אפ"ה משביעו, דסגי ברגלים לדבר מדהוא שותפו או אריסו וכדומה [וע' סי' ע"ה סי"ו]. א"כ י"ל דמתני' מיירי בא"ל תחילה שחוסדו, ולא הוזכר במשנה. רק דה"ק מה אתה טוענני, ר"ל הרי אין לך רגלים לדבר והוכחה לחשדני,

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מגלגלין עליו וכו' : **והשביעית משמטת את השבועה**. כתב הר"ב להא דתנן שבועות דהותפין קלי וכו' אלא מלוה וכו'. כדכתיב (דברים ט"ו) שמוט כל בעל משה ידו. רש"י. וגגמ' [ל' מ"ע] מנא הני מילי [דמשמט שבועה] דאמר קרא (שם) וזה דבר השמיטה ואפי' דבור משמטת. וכתב הר"ן ואיכא למידק שבועת מודה מן כן מגלגלין גם את זו עליו. וכדרך שמגלגלין בשבועת ההודה ובשבועה שהיא כעין של הודה. כך מגלגלין בשבועת היסת: והשביעית משמטת את השבועה. להו אהנך שבועות דהותפין קלי. דהא אין שביעית משמטת אלא שבועתה. אבל מלוה ושבועתה היא משמטת:

עליו את הכל. והשביעית משמטת את השבועה(סב):

ציונים

תוספות רעק"א

ח [אות נב] תוי"ט ד"ה והשביעיות. וכתב הר"ן. ובתשובות תולדות ארם להרשב"א סי' שע"ב כתב עוד לפרש כגון שהלוה ערב שביעית ונשבע לו לפרוע בשביעית זמן פרעון והגיע השמיטה משמטת את המלוה. ולולי שאסרה תורה שהיא משמטת את השבועה היינו אומרים שיהא חייב לפרעו מחמת שבועתו דאע"ג שדמלוה מחוייב לומר משמט אני יהא הלוה חייב לומר לו אף עפ"כ מחמת שנשבע לפרעו אלא דאמר רחמנא דאפי' הא משמטת (ובענין שזמן הפרעון הגיע קודם או בתוך השמיטה הסמ"ע בסי' פ"ז ס"ק מ"ו):

מקלת דמלוה פטיטה דכיון דממון אין כאן. שבועה אין כאן. וכ"ל דהכא כמתבע קודם שביעית. והודה במקלת וכפר במקלת. ואותו מקלת שכפר בו אין שביעית משמטתו. שכל ממון שכפר בו קודם שביעית אע"פ שעברה עליו אינו משמט. והני איתא בפירוש בירושלמי במסכת שביעית מלוה נמשה כפרעית אינה משמטת. וכ"כ הרמב"ם בפ"ט מהל' שמיטה [הלכה ח']. ונמצא שאותו ממון שכפר בו לא נשמט בשביעית וסד"א כיון שתבעו קודם שביעית והודה במקלת וכפר במקלת ותביעת אותו מקלת במקומה עומדת אלא נשמטה בשביעית ישבע עליה לאחר שביעית. קמ"ל דשביעית משמטת שבועה כיון דהשמיטה אותו מקלת שהודה בו נמצא שאינו אלא כופר בכל. ואף השבועה שבאה מחמת אותו מקלת של הודאה נשמטה. שכיון שהממון נשמט. אף הדבור של שבועה שבא מכחו נשמט:

סב) לאו אשבועת השותפות קאי, דאין שביעית משמטת שותפות ושבועתה. רק אשבועת מודה במקלת קאי, דבגתחייב לו שבועה מדהודה במקלת קודם שביעית, ועבר שביעית, פטור מלשבע (ז):

והוא מביאו ראיה שהשבע לי, דאע"ג שאין לי הוכחה הריני חושדך, אפ"ה הייב: (ז) ומבאן נ"ל ראיה לרש"י במאי דפליגי רש"י וגאונים, [כמ"ש הר"ן שבועות דש"ל מ'], דלגאונים צייך היולך אפ' במלוה. ולרש"י דוקא בפקדון ולא במלוה. ונ"ל דפלוגתייהו, דלרש"י להכי במלוה לא צייך היולך, דממ"נ אי נתן למלוה המקלת קודם שאמר אין לך בידי רק נ', כ"ע מודים דכופר הכל הוא, ואפי' לרב ששת דס"ל היולך הייב [כנ"מ ד"ד מ'] אפ"ה בכה"ג פטור. ואי באמר אחר שתבעו אין לך בידי רק נ' והיולך ונתנן לו מיד. זה לכ"ע מודה במקלת נמור הוא, ואפי' לרב נחמן [שם] דס"ל היולך פטור, אפ"ה בכה"ג חייב שבועה, דבשעת הודאה כבר נתחייב לו שבועה, ולהכי אף שאח"כ נתן לו המקלת שהודה, לא נפטר מהשבועה שכבר נתחייב בה. ולהכי לרש"י לא משכח"ל פטורים דהיולך, רק אם בשעת ההודאה היה הנשאר עדין ביד הלוה, ואפ"ה יהיה ברשות המלוה, והיינו בפקדון דוקא, והנה פליגי ר"ל ור"ש, לי מחשב כופר הכל או לא. אבל לגאונים דס"ל דגם בהלואה צייך היולך, ע"כ דס"ל אף אם אחר שהודה במקלת, נותן בשעת ההודאה, מה שהודה, מחשב לר"ל ככופר הכל. אמנם הר"ן הכא הקשה, אדקאמר תנא שביעית משמטת שבועה, הרי מדנשמט המקלת שהודה, פטיטא דכופר הכל הוא ופטור. ותירץ דלא מיירי תנא הכא בהודה לו אחר שביעית מהלואה שקודם שביעית, רק מיירי שבבר קודם שביעית הודה לו מקלת, ונתחייב שבועה. עכ"ל. א"כ ס"ת לרש"י דאפי' אם קודם שנשבע נתן לו מה שהודה, אפ"ה מדנתחייב בכר שבועה בשעת הודאתו, לא יפטור מ"ע אח"כ כשישלם מה שהודה, מ"כ שפיר מצריך לאמעיקן הכא, דאילו בשביעית שנשמטה ונעקרה ההלואה לגמרי מעיקרו, פטור. אלא אי נימא כהגאונים, אדרבא קו' לדוכתא, דהרי אפי' אם פרע המקלת שהודה שלא נעקרה ההלואה מעיקרא, אפ"ה פטור משבועה, מכ"ש בהפקעת שביעית שנעקרה ההלואה מעיקרא, מכ"ש דפטור משבועה, ומאי קמ"ל מתני'. ואת"ל הכא בשביעית ס"ש משום דלא נתן מעות ממש שהודה, סד"א דמגרע גרע. או משום דלא נפקע המקלת שהודה תוך כדי דבור מהודאת פיו, רק לאחר זמן כשחל שביעית, להכי לא מחשב ככופר הכל. ליתא דא"כ ק' איפכא לרב ששת דס"ל היולך חייב, מה בשביעית הכא, דלא פרע ממש, וגם הפקעת ההלואה היתה לאחר זמן רב משהודה, מכ"ש בשומר לו תוך כדי דיבור משהודה היולך, וגם פרע ממש מקלת שהודה, מכ"ש דהול"ל דפטור. אע"כ דפלוגתייהו דר"ל ור"ש הוא רק בפקדון, ובהכרא דלעיל פליגי כרש"י, ולהכי שאני שביעית מהיולך. אמנם ק"ל הרי רש"י ס"ל [בי"ק דק"ז א] כופר הכל בפקדון חייב שבועה, ואמאי פטר ר"ל בהיולך. וא"כ הרי רש"י סתר א"ע. וצ"ע. ונ"ל די"ל דדוקא בכופר הכל ממש בפקדון אמרינן מדיכול להעיד חייב שבועה, משא"כ האומר היולך דחזיגן דלא היה יכול להעיד לכפור הכל דהרי אומר ליה על המקלת היולך, להכי על השאר שכפר הכל פטור אע"ג שהוא פקדון. ואעפ"כ לא זכיתי להבין מנ"ל לרש"י דבפקדון אפ' כופר הכל חייב שבועה דאו', והתורה רק כי הוא זה אמרה, דהיינו מודה במקלת דוקא. וצ"ע:

פרק ח **א ארבעה** שומרין הן וכו'. כתב הר"ב והמשנה הזאת מפורשת בהשוכר את הפועלים. ועמ"ש שם. וז"ל רש"י והמשנה הזאת כבר שנויה בהשוכר את הפועלים כל כי הלי גוונא. והלי דהדרה ותניה הכא משום דבעי למתני חיובי ופטורי דקרבן שבועה דידהו. תנא ברישא חיובי ופטורי דממון דידהו. לפי שקרבן השבועה בחיובי ופטורי תלוי בכך שאם נשבע על דבר שהיה מחויב עליו אם הודה. ובשבועתו פטר עצמו מלשלם. נמצא שכופרו ממון וחייב קרבן שבועת הפקדון)[ומשלם קרן] וחומש ואשם. ואם נשבע על שקר. על חנם כגון שאם הודה לא היה משלם. אינו חייב קרבן שבועה. שלא כפרו ממון כדמפרש ואזיל אמר לשומר חנם וכו' עד פטור שאינו הודה לא היה משלם. נמצא שאותו פטר ר"ל בהיולך. ואמאי פטר ר"ל בהיולך. וא"כ הרי רש"י סתר א"ע. וצ"ע. ונ"ל די"ל דדוקא בכופר הכל ממש בפקדון אמרינן מדיכול להעיד חייב שבועה, משא"כ האומר היולך דחזיגן דלא היה יכול להעיד לכפור הכל דהרי אומר ליה על המקלת היולך, להכי על השאר שכפר הכל פטור אע"ג שהוא פקדון. ואעפ"כ לא זכיתי להבין מנ"ל לרש"י דבפקדון אפ' כופר הכל חייב שבועה דאו', והתורה רק כי הוא זה אמרה, דהיינו מודה במקלת דוקא. וצ"ע:

ר"ע מברטנורה

פרק ח **א ארבעה** שומרים הם.[ודיינין אלשה]: נושא שכר. שומר נשבע על הכל. שלא פשע:

פרק ח **א ארבעה** שומרין הן. שומר חנם.והשואל. נושא שכר*). והשוכר. שומר חנם נשבע על

*) נרש"ב ד"ר שומר שכר.

לא היה משלם. נמצא שאין כאן כפירת ממון וחפטור מקרבן שבועה. ע"כ. [*ומ"ש ואשם. לפוס ריהטא כתב כן. ולא דק. דהייטו אשם והייטו קרבן. והנכון בעיני להגיה בדבריו. וכן לריך להיות וחייב קרבן שבועת הפקדון ומשלם קרן. והומש. ואשם אלא שאף הר"ן

*) כ' מלות אלו נחוסרו בד"ק. ונראה שבתבם התי"ע להגיה בכש"י קודם שהוסף לכתוב מן ומ"ש ואשם וכו' עד סוף הדבור, ולאחר שהוסף לכתוב ומ"ש וכו' שבת להעתיק הקולמס על כ' מלות אלו ונדפסו גם הם בתוך התי"ע ואין להם מוכן באשר העיר בראל"ל.

פ"ח א) שומר בשכר. והא דלא קרי ליה שומר שכר דקמ"ל אפילו לא שמר לו בשכר, רק שנשא שכר בשמירתו זה, כגון שהפקיד בידו

משלם את הכל. כל הנך דתנינן במתני' שבויה. ושבורה. [ומתה]. וגניבה ואבידה. אבל מתה מחמת מלאכה. אינו משלם. דלאו לאוקמה בכילתא שאלה והמכנה הזאת מפורשת בהשוכר את הפועלים: **ב** ואמר אמן פטור. שאינו חודה לא היה משלם כלום. נמצא שאין כאן כפירת ממון. ואע"פ שנשבע לשקר. לא חייבה תורה קרבן שבועה. אלא היכא שכפרו ממון. וכן הדיין אינו יכול להשביע אלא על דבר שאם הודה היה חייב לשלם ממון: **ג** היכן שורי א"ל אבד. אמר לשומר חנם היכן שורי אמר ליה אבד. מבויתך [אני] ואמר אמן. והעדים מעידים אותו שאכלו] משלם את הקרן ולא כפל. ואם הודה לו מעצמו עד שלא באו עדים. משלם קרן וחומש. ואשם. כדין שבועת הפקדון דאינה באה עד שמודה ומשבעתו ובא להתכפר: אמר ליה נגנב משביעך אני וכו'. דשומר חנם הפוטר עצמו בטענת גנב ונשבע ובאו עדים. משלם כפל. דכתיב (שמות כ"ב) אם לא ימצא הגנב. אם לא ימצא כמו שאמר. אלא שהוא עצמו גנבו. ישלם שנים. אבל אם בא לפטור עצמו בטענת אבד. אינו משלם כפל: הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם. אבל כפל לא דמודה בקנס פטור: **ד** אמר לאחד מן השוק וכו'. הכא לא גרסינן משביעך אני. דהא בלא שבועה מחייב כפל. שזה גנב ממש הוא. ובגנב כתיב ישלם שנים. ואין צריך שבועה: עדים שממשמשין ובאין. רבותא אמטיען דאע"ג דמחמת ביעתותא דעדים מודה. אפ"ה מהניא הודאה

יכין — תפארת ישראל — יכין

בידו מעות מומרין [כפ"ג דמ"מ מי"א] אפ"ה דינו כס"ם: ב) שבועת המומרים [עי' הקדמת פ"ג דכ"מ]: ג) ר"ל משלם בכל מקריות דלקמן, שבויה שבורה ומתה, גניבה ואבידה. חוץ ממתה מחמת מלאכה דכטור. ואפ"ה בכל ניזוק צריך לבבע באינה ברשותו: ד) משום דכולן לאנס הן: ה) משנה זו שנוייה ומפורשת בב"מ [פ"ז מ"ח]. ולא תני לה הכא, רק מדבעי למתני חיובי ופטורי דקרבן אשם של כל א', לאשמעינן דאין שומר חייב אשם אשבועתו, רק היכא דאם היה אומר אמת כפי שקרה, היה חייב ממון, וע"י שבועת כפירתו היה רוצה לפטור עצמו מהממון ההוא. ולהכי אצטריך תנא להקדים למתני אימת חייב ממון: ו) ר"ל אבל באמת הוא בנשבר וכו': ז) ר"ל לו שהשיב נשבר, ובאמת והוא וכו'. וכן כולן: ח) מקרבן אשם, אפילו הודה אח"כ שנשבע לשקר, דהרי שומר חנם פטור על הכל, לפיכך גם אם היה אומר האמת ג"כ היה פטור. נמצא שבשבועת שקר שלו לא היה פוטר א"ע מממון. מיהו חייב עכ"פ משום שבועת בטוי [ועי' מש"כ פ"ה סי' כ"ה]: ט) ר"ל שא"ל לשומר חנם היכן שורי והשיב אינו וכו': י) שכופר שלא היה שומר שלו מעולם, נמצא שרצה לפטור א"ע גם משבועה: יא) וה"ה טענה אחרת שפוטרו מלשלם, חוץ מגנב: יב) שעדיין הוא בביתו תמיד, לעיל נקט שאכלו לרבותא, אף שביערו מהעולם אפ"ה פטור מכפל מדטען גנבר. והכא תנא שגנבו, דקמ"ל אף שעדיין הוא בעין, אפ"ה חייב כפל, מדטען שגנבה [עי' כ"ק פ"ע מ"ז וז"ל]: יג) ה"ה שאם טבח או מכר משלם ד' וה' מדהוקש לגנב [בכ"ק ק"ז כ']. ואפ"ה לא תני לה הכא מדבעי למתני אבהרה הודה מעצמו וכו', וכל"א דדוקא בטבח ומכר והודה חייב קרן וחומש ואשם. מיהו בשלא בו יד קודם שנשבע, אע"ג דטען אח"כ טענת גנב, פטור גם מכפל [בכ"ק ק"ז כ'] רק הכא מיירי שהעדים מעידים שגנבו אחר שנשבע: יד) אף

שלא

אור גדול

מתניתא בשאכלו ואח"כ נשבע לו מה דמר ר' יוחנן (המוען את חבירו טענת גנב משלם תשלומי כפל שבה ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה) בשנשבע לו ואח"כ אכלו. ע"כ. יעוי' בפ"מ שנתחק מאוד. וגם בנוע"י נדחק בזה. ולדעתי פשוט דהחיוב כפל נעשה בעת שנשבע. ולהכי בענין דוקא שטבה לאחר השבועה דבשבועה נעשה גנב ונתחייב כפל ואם שוב טבח ומכר חייב ד' וה' משא"כ אם טבח ומכר קודם השבועה דעדיין לא נעשה גנב ואם אין גניבה אין שביחה ומכירה. אף דאח"כ נשבע ונעשה גנב

איננו

פרק ח ג במשנה והעדים מעידין אותו שאכלו. מכאן סתירה לדברי המנחת חינוך (מצוה נ"ד) לענין שומר שגנב מרשותו דדקדק שם בדבריו בדעת הרמב"ם דדרך גניבה היינו בקנין. ובקנין לעולם הוי דרך גניבה. וז"א דהא מבואר הכא בטוען טענת אבד ונשבע ובאו עדים שאכלו דאינו חייב אלא קרן. ואכלו אי אפשר בלא קנין בראיתא כתובות (ל' ב'). וע"ב דבענין דוקא דרך גניבה דמיתמר מאנשי והבא מיירי שלא בדרך גניבה: שם במשנה אמר לו נגנב כו'. בירושלמי כאן איתא

פטור כו'. משום בטוי כו'. וה"ה כל הנך פטורי דלקמן עד סוף הפרק: **ג** במשנה משלם תשלומי כפל כו' הא דלא תנא עכא ומכר משלם ד' וה' משום דקרא לא כתיב אלא גנב (תוספות): **ד** במשנה ראה אותן מתפשטין ובאין כו' לשמואל דאמר בפרק מרובה דף ע"ח מודה נקטם ואח"כ באו עדים חייב צריך לאוקמי מתני' כגון שאמרו לאחוריהן וכו"ג מצני הכא (תוס'):

והשואל משלם את הכל. מיי' פס ופמ"ג פס פוס"ב ה"מ פי' ס"ע ס"ע: נושא שכר. מיי' ופמ"ב פס פוס"ב ה"מ פי' ס"ג ס"ג: והשוכר. מיי' ופמ"ב פס פוס"ע ה"מ פי' ס"ד ס"ד: **ב** פטור. מיי' פ"ח מה' שטושים ה"ה: **ג** היכן שורי א"ל אינו יודע. ירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ב ועיי' שטושים פ"ד ה"ח: היכן שורי א"ל אבד. נ"ק פ"ב ה"ב ק"ו ע"ח ק"ח ירושלמי כאן פ"ד ה"ח ופ"ח ה"ג: הודה מעצמו כו'. מיי' פ"ז מה' גזילה פ"ב וה"ח מה' שטושים הל' ה"ט: היכן שורי אל נגנב נ"ק ק"ו ע"ב ק"ח ע"ח: משלם תשלומי כפל. מיי' פ"ד מה' גניבה ה"ח: הודה מעצמו כו'. מיי' פ"ז מה' גזילה ה"ב וע"ח מה' שטושים הל' ה"ט: **ד** אמר לאחד בשוק. נ"ק ק"ח ע"ח: משלם תשלומי כפל. מיי' פ"ח מה' גניבה ה"ד: טבח ומכר כו'. מיי' שם ה"ו: ראה עדים כו'

שנויי נוסחאות

פ"ח א והשואל משלם (את). בד"נ ליתא. השבורה. בד"נ ובכי"ק ובמכי"ר השבר: **ב** היכן שורי. בכי"ק ובמכי"ר איכן. בכל הפרק. א"ל מת. בד"נ ובכי"מ וא"ל. וכן בסמוך. בכי"ק ליתא בטעות. מן והוא שמת דנסכר עד והוא שמת דנסכה. בד"נ בכל הפרק נאבד תחת אבד. משביעך אני. בכי"מ ובכי"פ משביעיכני בכל הפרק ועי' לעיל: **ג** (היכן שורי כו' אמן שמור) בכי"מ ובכי"פ ליתא. סח. במכי"ר שח. בד"נ אומר וכן במשנה ו'. תשלומי כפל הודה. בכי"מ ..בפל טבח ומכר משלם תשלומי ד' וה' הודה ועי' הוס'. בכי"פ ליתא הכא דהיכן שורי א"ל נגנב כו': **ד** בשוק. בד"נ ובכי"מ ובכי"פ מן השוק וכ"ה בכמ"י וכע"ב. שגנבת. בכי"ק ובמכי"ל שגנבתה. והוא אומר. במכ"ב הוא .לא גנבתי והעדים. בכי"ק ובכי"מ ובמכי"ר לא גנבתי משביעך אני ואמר אמן והעדים ועי' כס"י וכע"ב ובהוס' ועי' עוד בדבור הסמוך. ארבעה וחמשה ראה. בכי"מ ובכי"פ ..וחמשה הודה מעצמו משלם קרן חומש ואשם ראה ועי' בכס"י ובהוס' בס"ל. שממשמשין. בד"נ ובכי"קובמכי"ל ממשמשין

ראשון לציון

אולם אחר עיון נלע"ד לקיים קצת: **ג** במשנה והעדים מעידין אותו שגנבו כתבו התוס' דנסיון שאכלו ע"פ ד"ה והעדים:

תוספות חדשים

פ"ח ב בתוי"ט סד"ה

ועיין בפירוש הר"ב סס מסכה ד': **ה** אמר לו מת. ושלא מחמת מלאכה. כדפירש הר"ב ברים פרקין: משביעך אני. אע"ג דלא פטר נפשיה במידי. משביעו לאמת דבריו. וכבר כתבתי במסכה ב' פ"ה דכל שבועת הפקדון איה שבועה במחויב שיסבע. אלא שאם הסביע והיתה בכפירת ממון שיתחייב בו אינו חודה. חייבתו התורה בחומש ואסם. ואין גרשה לפרש דמשביעו שבדבריו כן הוא. ומאין הבור ברבותו. שהבהמה היא מכלל הדברים שאינם מצויים לקנות בשוק כדכתב הרמב"ם בהדיא ברים פ"ג מהלכות שאלה. ועל אותן דברים מחויב לישבע שאינו ברשותו אע"פ שיאנס כדלעיל סוף פרק' דשבועה שאינו ברשותו יכול לישבע ואין ערך שיאמר שבדבריו כן הוא. וא"כ אכתי מהני מאי קמ"ל הא לא נשבע לשקר כלל. שהאמת הוא שאינו ברשותו. אלא ודאי שבשועה זו שבדבריו כן הוא לאמת דבריו בעלמא משביעהו ולא שמחויב בישבעה: **ן** זה הכלל כל המשנה מחובה לחובה וכו'. בג"א וכן בירושלמי ל"ג לזה הכלל קמא אבל הר"ן העתיקו. ואפשר שהוא ל"ג זה הכלל בתרא: זה הכלל כל הנשבע להקל על עצמו חייב. הא נשבע שלא להקל. אלא שמשנה בין מחובה לחובה. בין מפטור לפטור. נעשה כנשבע להחמיר על עצמו ופטור:

סליק מסכת שבועות

הודאה ונפטר מן הכפל. וכיון דאין כפל. פטור אף מן הטביחה שכפר בה: ובאו עדים שנגנב וטבח ומכר. דכל היכא דליכא כפל. ליכא חיוב טביחה. דתשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא. ולא תשלומי שלשה וארבעה וכיון דכפל ליכא. בליר ליה חד:

ה אמר לשואל וכו' פטור. שהרי אף כשנשבע לשקר חייב את עצמו בתשלומין. ואין בשבועה זו כפירת ממון: **ן** חייב. שהרי כפר ממון שאינו הודה היה מתחייב: מת [והוא] נשבר [וכו'] פטור. שאם הודה לא היה משלם. וכן נגנב. והוא שאבד. או אבד. והוא שנגנב. פטור. שהרי היה מחובה לחודה. ולא כפר ממון בשבועה זו: אמר לו אבד. או נגנב והוא שמת או נשבר. פטור שהרי היה מפטור לחודה. והפסיד בשבועתו:

סליק מסכת שבועות

אמר גנבתי. אבל לא טבחתי ולא מכרתי. אינו משלם אלא קרן(ט): **ה** אמר לשואל היכן שורי אמר לו מת(י). והוא שנשבר או נשבה או נגנב. או אבד. נשברו. והוא שמת או נשבה או נגנב או אבד. נשבה. והוא שמת או נשבר או נגנב או אבד. נגנב. והוא שמת או נשבר או נשבה או אבד. אבד. והוא שמת או נשבר או נשבה או נגנב. משביעך אני ואמר אמן. פטור(יא): **ן** היכן שוריה(יב). אמר לו איני יודע מה אתה סרו(יג). והוא שמת. או נשבר. או נשבה. או נגנב. או אבד. משביעך אני. ואמר אמן. חייב(יד). אמר לנושא שכר. והשוכר. היכן שורי. אמר לו מת. והוא שנשבר או נשבה. נשבר. והוא שמת או נשבה. נשבה. והוא שמת או נשברה(טו). נגנב. והוא שאבד. אבד. והוא שנגנב(טז). משביעך אני. ואמר אמן. פטור. מת. או נשבר. או נשבה(יז). והוא שנגנב. או אבד. משביעך אני. ואמר אמן. חייב(יח). אבד. או נגנב. והוא שמת. או נשבר או נשבה. משביעך אני ואמר אמן. פטור(יט). זה הכלל. כל המשנה מחובה לחובה. ומפטור לפטור. ומפטור לחובה פטור. מחובה לפטור. חייב. זה הכלל. כל הנשבע להקל על עצמו חייב. להחמיר על עצמו. פטור(כא):

סליקא לה מסכת שבועות

יכין תפארת ישראל יכין

שלא נשבע: טו) אף שע"י שראה שהעדים באו נהירא והודה שגנב ואח"כ באו העדים ואמרו שג"כ שבח ומכר. אפ"ה מדהתחייב את עצמו בקרן קודם שבאו העדים, פטור מכפל. ומדשטור מכפל פטור ג"כ מעביחה ומכירה שכפר בה, דד' וה' חייבתו תורה ולא ג' וד' [ועי' ב"ק פ"ז מ"ב]: טז) שלא מחמת מלאכה: יז) מקרבן אשם, דהרי שולא חייב על הכל, והרי גם לפי שבועתו חייב לשלם, נמלא שבשבועת שקר שלו לא כפר ממון. אבל עכ"פ חייב משום בטוי וכנ"ל: יח) ר"ל שא"ל לשואל היכן שורי: יט) משום דבטענתו רלה לפטור עצמו מתשלומין: כ) בכל אלו, בין לפי טענתו בין האמת, פטור הוא מלשלם, ולא פטר א"ע בטענתו מתשלומין: כא) בג' אלו, בין לפי טענתו בין לפי האמת, חייב הוא לשלם, נמלא שגם בזה לא פטר עצמו מתשלומין בטענתו, להכי פטור מאשם: כב) ר"ל אם טען מת או וכו': כג) דהרי כפי שקלים באמת, חייב היה לשלם, ולפי טענתו רלה לפטור א"ע מתשלומין, נמלא שכפר ממון: כד) דהרי כפי טענתו, התחייב לשלם, וכפי שהיה באמת, פטור מתשלומין, ואין כאן כפירת ממון כלל: בה) הנך ב' בני סתרי אהדדי, דמריש משמע הא כל שאינו לא להקל ולא להחמיר על עצמו, פטור. ומסיפא משמע איסבא. רק דבכל דוכתא כה"ג, רק בלא קמא דוקא. וה"ק כל הנשבע להקל וכו', הא כל שאינו לא להקל ולא להחמיר, כ ע ש ה כנשבע להחמיר ופטור. [ובבגילת סתרים שלי כתבתי, דכל היכא דסתרו אהדדי ריש ופיפא, מלינו ג' מיני תהליס בש"ס. (א) נ ע ש ה. כי הכא, ובקידושין [די"ס ב'], וכ"כ בפסחים [די"ט ב'] אמרינן מדקתני ריש ופיפא אסדדי, אמרינן דריש דוקא ופיפא לאו דוקא. והיינו ככבית נעשה. (ב) ולפעמים מדסתרי דוקא אסדדי אמרינן מ ש כ ח ת ה ה, כגילה [דכ"ד ב'], ובגיטין [דע"ג ע"א]. (ג) ולפעמים כשאין פשט דוקא דריש כעשה דוקא דפיפא מ ין ל ת ו ת ן זכ"ז [כתוס' חולין דע"ו ד"ה אמר ר"מ]:

נשלמה מסכת שבועות

אור גדול

אינגו מתחייב על הטביחה דטעיקרא דבעינן הטביחה אחר הגניבה. זה נ"ל ברור בפירוש הירושלמי. ומזה צ"ע לבאורה על חראב"ד רבתב (בריש פ"ח דגניבה) דאף טבח ומכר קודם שנשבע חייב דזה דלא כהירו'. ואפשר משום דבש"ם דילן ב"ק (ק"ו ב') פריך לה מהך סתני' ודחק לשנויי בתירוצי אחרינו מכלל דלא ס"ל כן רק אף אם הטביחה ומכירה מקודם השבועה עכ"ז בשבועתו נתחייב ד' וה'. שוב ראיתי בשמ"ק ב"ק (ק"ו ב') שהרא"ש כ"כ להדיא מסברא דדוקא שהטביחה הי' אחר שטען טענת גנב וחקשה דאמאי לא מחרץ הגמ' כן וכ' דבאמת דו"ם לתרץ. ובתוס' רי"ד שם הקשה ג"כ והוכיח מינה דחייב אף בטבח מקודם ויע"ש שב' להסביר דהא החמץ ג"כ אינו בעין וא"כ גם כבל לא ליחייב וע"כ דחייב מקודם אם נשבע בסוף ח"ג לענין טביחה ומכירה. וזהו כדעת הראב"ד הנ"ל. נמצא דהוא מחלוקת הראשונים:

אמר גנבתי. בד"ע וכי"מ וכי"פ ומסכי"ר ואמר.: **ה** או נשבה או נגנב או אבד. בד"ע או נגנב או נאבד או נשבה. ואינו כתוב. (נשבר) והוא שמת. בכי"ק ליתא בטענ': כו"ל. "והוא מת וכו': בסמוך. בד"ע ליתא בטעות הגנוב דנשבה והוא כו' ומסכי"ר ליתא הדבור דנשבר והוא כו': **ן** היכן שורי אמר לו. במסכי"ר א"ל איכן.: בכי"מ ..וא"ל. אמר לנישא שכר והשוכר. בכי"ק ..ולשוכר; בכי"מ וכי"פ .או לשוכר. שנשבר או נשבה כו'. בגוכי"ר הסדר ..או נשבה נשבה והוא שמת או נשבר נשבר והוא שמת או נשבה ומאלי דסיים פתח: והוא שמת או נשבר נגנב והוא שאבד אבד והוא שנגנב משביעך אני ואמר אמן פטור מת או כו' ואמר אמן חייב אבד או נגנב והוא כו' אמן פטור זה הכלל. בכי"מ או נשבר היכן שורי וא"ל מת או כו' ואמר אמן חייב היכן שורי וא"ל נגנב או אבד והוא שמת כו' אמן פטור (?) והוא אבד אבד והוא שנגנב משביעכני ואמר אמן פטור זה הכלל וכ"ס בכי"פ (ומס הגון או נשבר משביעכני ואמר אמן היכן כו' אמן פטור היכן שורי א"ל נגנב והוא שאבד, אבדנו' פטור זה הכלל וא"ל בסיים או נשבר משביעכני ואמר אמן פטור היכן שורי וא"ל מת כו' (ד"ס). חייב אבד או נגנב כו'. בכי"ק ומסכי"ר שנגנב: בד"ע ..אבד והא שנגנב או שמת או כו'. (משביעך אני ואמר אמן) פטור. במסכי"ר ליתא: זה הכלל כל המשנה כו' זה הכלל כל הנשבע כו'. בד"ע זה הכלל כל הנשבע כו' ולהחמיר כו' פטור המשנה מפטור לפטור מחובה לחובה ומפטור לחובה פטור ומחובה לפטור חייב. ו כ"ס ולהחמיר גם בכי"ק (ומס ליתא לזה הכלל קמא וכן ליתא בי"שני"ר); בכי"מ ובכי"פ ליתא לזה הכלל בתרא וכן ליתא בתוספתא ובר"ן ועי' תוי"ט: